

เทพบุตรในม่าน ในวรรณคดี

895-911092

ป 5731 ก

ก 5/00/2566

4/1/1999

ตำนานสร้างโลกในวรรณคดีสันสกฤต กล่าวว่า เมื่อพระพรหมสร้าง
 “บุรุษ” ขึ้นแล้ว ก็เห็นว่าโลกของพระองค์ออกจะกระด้าง ขาดความอ่อน
 โยน จึงคิดจะสร้างความอ่อนโยนให้แก่โลก จึงทรง.....

หยิบเอาความกลมแห่งดวงจันทร์	ความคดเคี้ยวแห่งเถาไม้เลื้อย
ความเกาะเกี่ยวแห่งเถาวัลย์	ความหวานไหวแห่งยอดหญ้า
ความอ่อนแอแห่งใบอ่อน	ความยียวนแห่งดอกไม้
ความเบาแห่งใบไม้	ความคมแห่งตาน้ำ
ความแจ่มใสแห่งดวงตะวัน	น้ำตาแห่งหมอก
ความไม่แน่นอนแห่งพระพาย	ความใจเสาะแห่งกระต่าย
ความโอ้อ่างแห่งนกยูง	ความนุ่มนวลแห่งขนอ่อนของวิหค
ความแข็งแห่งเพชร	ความหวานแห่งน้ำผึ้ง
ความครุร้ายแห่งพยัคฆ์	ความอบอุ่นแห่งไฟ
ความเย็นแห่งหิมะ	ความพุดมากแห่งนกกระจอก
ความครวญครางแห่งนกเขา	พิชุง

นำมาระคนปะปนกัน และสร้างเป็นมนุษย์เพื่อให้โลกกลายจากความ
 กระด้าง และมีความอ่อนโยน ด้วยสิ่งอันน่าพิศวงเหล่านี้ สตรีจึงบังเกิด
 ขึ้น ความงามของเธอย่อมเป็นเครื่องทำความหวานไหวให้แก่โลกมาแต่
 บราณกาล เป็นเครื่องจรรโลงใจกวี ซึ่งได้วาดภาพของเธอขึ้น ด้วยภาษา
 อันน่าพิศวง ดังที่ท่านจะได้อภิรมย์ชมเชยจากบทประพันธ์อันไพเราะ และ
 ภาพงามใน “นางงามวรรณคดี” เล่มนี้

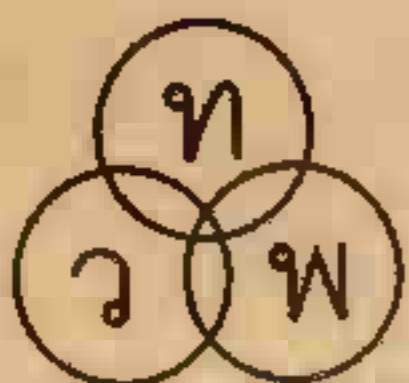
11
 0
 112225

ภาพนางงามวรรณคดี

นายตำรา ณ เมืองใต้, บำรุง กัตต์เจริญ.....จัดเรื่อง

เหม เวชกร.....เขียนภาพ

ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ไทยวัฒนาพานิช.....จัดพิมพ์

คำนำ

ไทยวัฒนาพานิชมีความยินดีเสนอภาพประกอบวรรณคดีอีกชุดหนึ่ง คือ นางงามวรรณคดีเล่มที่ท่านถืออยู่ และโดยที่ต้องการจะรวมภาพฝีมือ “เหม เวชกร” ไว้ให้ครบถ้วน จึงได้เพิ่มภาพชุดละครนอก และภาพชุดรูไบยาด ไว้ในหนังสือเล่มนี้ด้วย

คำบรรยายประกอบภาพนั้น ช่วยกันถึง ๓ คน คือ นายคำรา ณ เมืองใต้ ให้คำในชุดรูไบยาด ประจิม กมลศิลป์ ให้คำเรื่องละครนอก บำรุง กถัตเจริญ ให้คำชุดนางงามวรรณคดี

เชื่อว่าภาพชุดนี้จะให้ความเพลิดเพลินแก่ท่านทั้งในทางเนื้อเรื่องและภาพ ซึ่ง เหม เวชกร ได้ตั้งใจวาดอย่างดีที่สุด เท่ากับที่ท่านเข้าชมอุทยานอันงดงามของวรรณคดีไทยอีกประการหนึ่งด้วย

เปลื้อง ณ นคร
ที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการ

นางงามวรรณคดี

สีดา	เทราปดี
มัทรี	พินทุมดี
ทมยันตี	ศกุนตลา
สาวตรี	อุษา
พระเพื่อนพระแพง	กากี
พิมพิลาไล	สุวรรณมาลี
เกษรา	รจนา
เมรี	มะโนรา
มัทนา	กนกเรขา
วาสิฏฐี	บุษบา
เตยวเสน	เมี่ยมะนิก

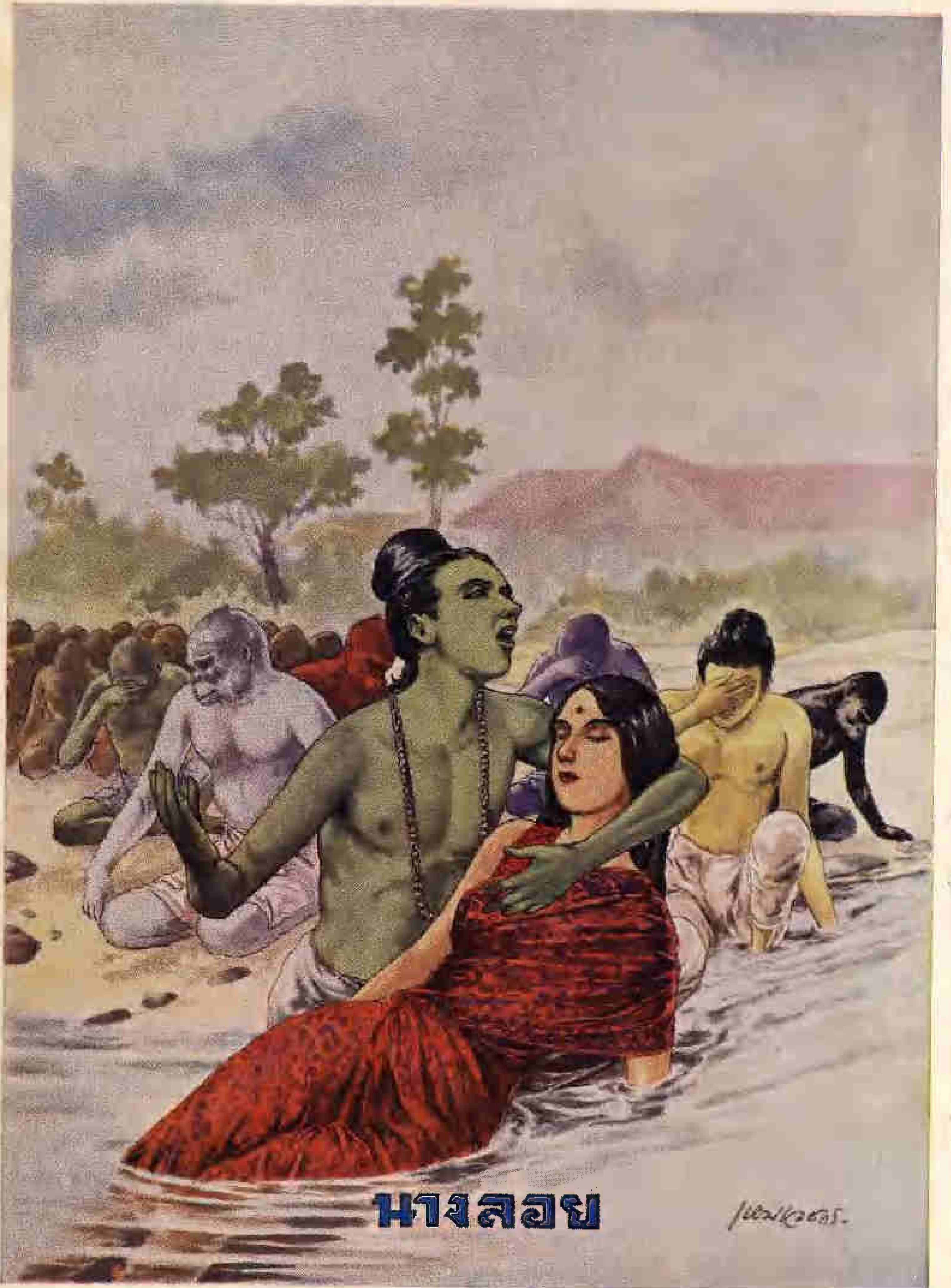
และนิทาน

ระเด่นต้นไค.....กาวิ.....ไกรทอง.....มณีพิไชย...

กับ

รูไบยาด.....ของ.....โอมาร์ คัยฮาม

ไทยวัฒนาพานิช จัดพิมพ์

MAHABHARAT

J. K. K. K.

สีดา

“พระชอกเกศขนวางคัก
พิศพัศตร์แล้วรับขวัญ
ยังคิดยังกระสัน
ยังโศกเศร้าในวิญญาณ์”

เมื่อพระรามเห็นเบญกายปลอมเป็นสีดา ทำ
ตายลอยน้ำมา ก็ผวาวิ่งเข้าไปกอดนาง และ “อุ
ตัน้อยู่แค่นั้น” นี่แหละคือความงามอันยิ่งยวดของ
สีดา เป็นความงามที่ทำให้ชายลืมเหตุผลหมดสิ้น
(เหม เวชกร เขียนภาพตลกนั้นตามจินตนาการของ
เขา)

เมื่อพระโยคีชนกจักรวรรดิ ซึ่งบำเพ็ญพรต
มาหลายปี เปิดผอบเห็นนางสีดา ก็ชมเปาะ ดังนี้
“เปิดชนเห็นโฉมพระธิดา
งามยิ่งนางฟ้าในสวรรค์
นรลักษณ์พัศตร์วิลาวัลย์
รับขวัญแล้วอุ้มนางเทวี”

วันที่นางสีดาสวยที่สุด ก็เห็นจะเป็นวันที่นาง
อภิเษกกับพระราม ท่านจะเห็นว่า วันนั้นนางสีดา
สวยเพียงไร ก็ให้พิจารณาจากถ้อยคำของพระราม
ตอนเข้าห้องนางสีดา ว่า

“ตลอดคัลงเหนือบัลลังก์แก้ว นั่งชิดพิศโฉมนางเทวี งามพัศตร์คังดวงศศิธร งามเนตรคังเนตรมฤคา งามโอษฐ์โอษฐ์เอี่ยมคังจะเข้ งามจรตกริยาวิลาวัลย์ ยังพิศยังคิดสวาทถลุ่ม แสนรักศุครักวนิดา	ห้องแห้วฤทัยเกษมศรี มีศรีเสาวภาคย์จำเริญดา งามโขงงโก่งอนคังเสขา งามมาสิกเสถคังงามกรรณ งามเกศงามแก้มงามถัน สารพันพร้อมพร้อมทั้งภษา ให้รูมวังในความเสน่ห์หา จึงมีปัญชาครตีไป”
---	--

แม้นางสีดาจะเสกสมรสแล้ว ความงามของ
นางก็หาได้ลดน้อยลงไปไม่ ดูกลับจะงามมากขึ้น
ด้วยซ้ำไป นางสามนักษณ้องท้าวทศกัณฐ์ เมื่อได้
เห็นนาง ก็ตะลึงที่เดียว

“กรันถึงกาลพาเวศ
จึงเห็นเองก็อัครราชา
อรชรอันแอนทั้งอินทรีย์
มีสิริวิลาศประหลาดนัก

สอดสายนัยน์เนตรระเง้าหา
ทรงโฉมโสภาว์โลกกัณณ์
งามตำนานไรไมโครจักร
ผิวพัศตร์ห้องเพียงจันทร์”

นางสามนักษณ้องท้าวทศกัณฐ์ ฟังอีกว่า
นางสีดาให้ทศกัณฐ์ฟังอีกว่า

“เมื่อนั้น
ทูลว่าอันหญิงทั้งแค้นใคร
ซึ่งจะเอาพินางมณโฑเปรียบ
เปรียบขนงแพขนงนางเขว
เปรียบปรางสีดาค็นำชม
เปรียบพัศตร์ห้องแห้วคังดวงจันทร์
เปรียบนาสาหางามเสถคัม
เปรียบทรงแห้วทรงโดยกระบวน
เปรียบทั้งมารขาทก็แพ้วคัว
เลิศกัณณ์ทรงเบญจกัณษา

น่องท้าวผู้มีอชฌาตย์
ถึงจะงามก็ไม่พร้อมเพรา
เทียบเทียบ โกลกันตักพันเท่า
เปรียบทรงสอดแล้วก็โกลกัน
เปรียบเนตรเนตรคนสมสัน
เปรียบคังคังประทุมระอองนวก
เปรียบโอษฐ์เห็นเอี่ยมเป็นที่สรวล
เปรียบนวลแพ้วทูนางสีดา
ชาวสวยเป็นที่เสน่ห์หา
ทั้งโลกจะเปรียบก็ไม่มี”

ทศกัณฐ์เอง เมื่อได้เห็นนางสีดาเข้าจริงๆ ก็
คงจะเห็นว่าค่านางสามนักษณ้องนั้น ไม่เกินความจริง
เลย เช่น

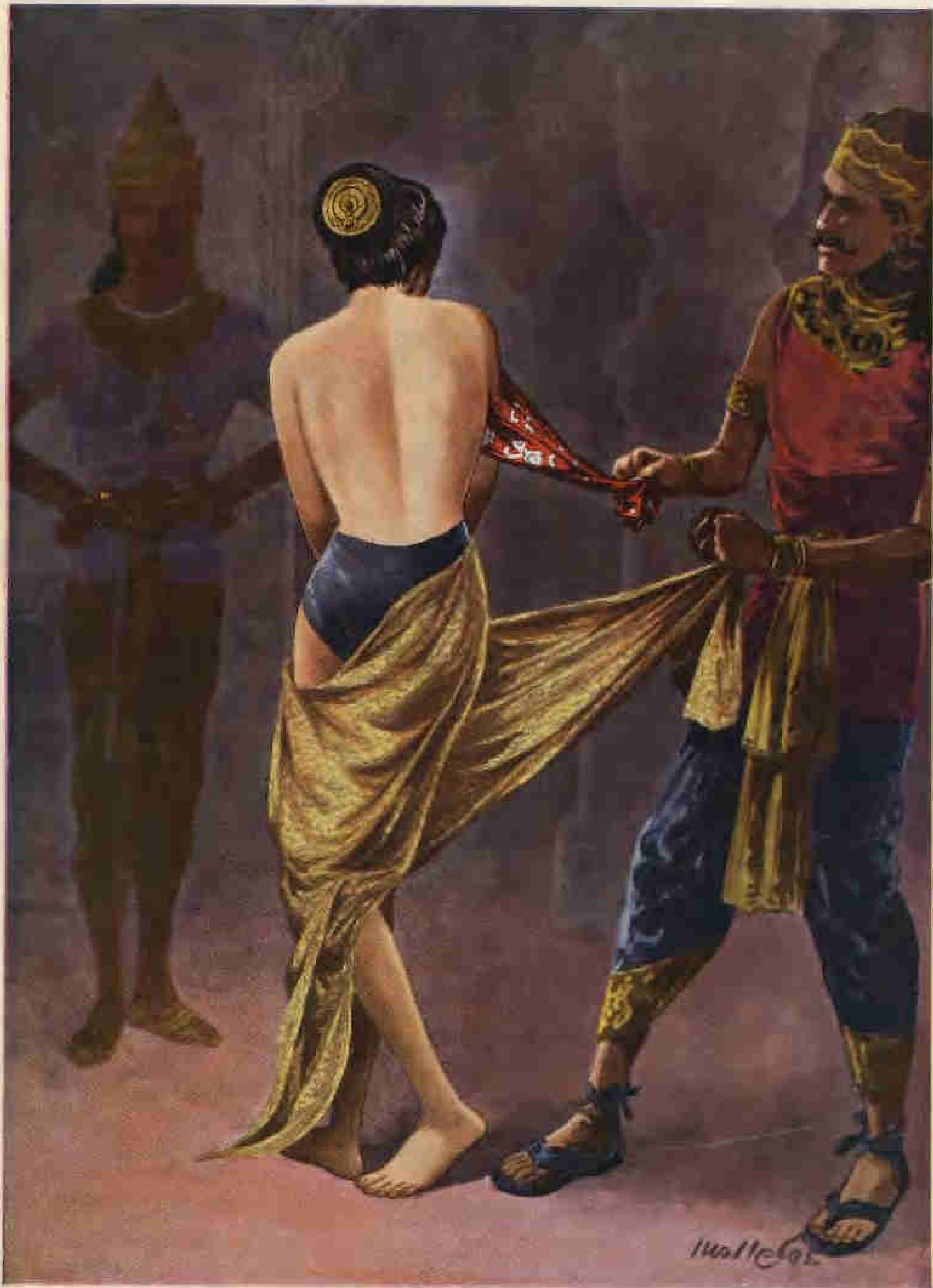
“พิศพัศตร์ห้องพัศตร์คังจันทร์
พิศเนตรคังเนตรมฤคิน
พิศโอษฐ์คังหนึ่งจะเข้สรวล
พิศปรางคังปรางทองพราย
พิศจรูไรคังหนึ่งเกล้งวาด
พิศกรคังวงกขางหงส์
พิศคังคังประทุมเกสร
พิศผิวผิวคังคังทองทา
ยังพิศยังเพลิมจำเริญรัก
ตำรวญเอี่ยมอัมพรนิไพ

พิศขนงกัณ้องคังคังศิลป์
พิศทนต์คังนิลอันเรือบราช
พิศนวลคังคังคังคังฉาย
พิศกรรณกล้ายกลีบบุษบง
พิศคอวิลาศคังคังคังหงส์
พิศทรงคังเพทกัณษา
พิศเอวเอวอ้อมคังคังเสขา
พิศจรตกริยาที่จับใจ
พระชายกัณ้องคังคังคังพิศมัย
ก็ตรงเข้าไปยังกัณฐ์”

ท้าวมาลีวราช ตอนเชิญนางสีดามาให้การ
เมื่อแรกเห็นนางสีดา ก็ยังชมว่า

“นาครแม่นั่งองค์พระอุมา
นางสุจิตราเทวี
ทั้งสุพรรณมาเสกราญ
ท้าวสุวรรณคังคังฟ้าสุราลัย
กระเนมฤททศกัณฐ์
พาโคตรวงส์โนลงกา
แต่คู่ผู้ทรงทศธรรม์

นางสุชาดาโฉมศรี
สุนันทานารีอรโท
จะเปรียบงามเขาวมาลัยก็ไม่ได้
โกลกันกับโฉมนางสีดา
จะไม่ผูกพันสนนทา
แสนสุรโยชชวายุประพาณ
ยังหวาดหวันคังคังไปคังคังสงสาร”

เทราปตี

นาม “เทราปตี” ไม่คุ้นหูเราเหมือนนางงามในวรรณคดีคนอื่นๆ ที่ท่านได้ชมมาแล้ว อาจเป็นเพราะเรื่องราวของนางไม่ค่อยจะแพร่หลายนักในหมู่คนไทยเราก็ได้ แต่ชื่อเสียงของนางเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ชาวภารตะทั้งหลาย

เทราปตี เป็นนางงามผู้เลอโฉมในเรื่อง “มหากาทรคชยุทธ” อันเป็นวรรณคดีชิ้นเยี่ยมเรื่องหนึ่งของอินเดีย คู่กับเรื่อง “รามายณะ” หรือรามเกียรติ์ ซึ่งเป็นวรรณคดีเก่าแก่ลายคราม เป็นอมตะมานานแล้ว และจะคงเป็นอมตะตลอดไป มหากาทรคชยุทธเป็นกาพย์กลอน ภาษาสันสกฤต มีกาพย์ถึง ๘ หมื่นบท เป็นตำนานของชนชาติอินเดีย กล่าวถึงการสงครามครั้งใหญ่ระหว่างญาติด้วยกัน ณทุ่งกุรุเกษตร ในอินเดียตอนเหนือ ราว ๘๐๐-๕๐๐ ปีก่อนพุทธกาล และลงเอยด้วยธรรมะย่อมชนะอธรรม

เนื่องจากมหากาทรคชยุทธเป็นกาพย์ภาษาสันสกฤต จึงหาคนที่อ่านเข้าใจแตกฉานได้ยาก ประคต/จันทรรอย ปราชญ์อินเดีย ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ แบบคำต่อคำ แต่ก็อ่านเข้าใจยาก ต่อมาฐาภุรราชเซนทรงสังเกตเห็นได้แปลเป็นภาษาอังกฤษแบบความเรียง ซึ่งหลวงบริวารบรรณรักษ์ (นิยม รักไทย) ได้แปลเป็นภาษาไทย และพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ นี้เอง

เรื่องย่อมีว่า ท้าววิจิตรวีรย์ กษัตริย์ผู้ครองกรุงหัสตินปุระ มีโอรส ๒ องค์ ทรงพระนามว่า ธฤตราษฎร์ ซึ่งดาบอดแต่กำเนิด และปาณฑุ เมื่อท้าวเธอทิวงคต ปาณฑุก็ได้ครองราชย์ แต่พระองค์ทรงพอพระทัยในความสงบ จึงอพยพพาพระมเหสีเสด็จไปพำนักยังอาศรมในป่า จนมีพระโอรสกับพระมเหสี ๕ องค์ ทรงพระนามว่า ยุधिษฐิ ผู้ยึดมั่นในสัจจะ กับ ผู้ทรงพลัง อรชุน รบเก่ง นกุล และสหเทพ เป็นน้องฝาแฝดสุดท้อง

เมื่อท้าวปาณฑุทิวงคต พระมเหสีก็พาโอรสกลับเข้าเมือง มาอยู่ในวังของธฤตราษฎร์ พระปิตุลา เมื่อเจริญวัยขึ้น ทูรโยธน์โอรสของธฤตราษฎร์ริษยาในความเก่งกล้าสามารถของทั้ง ๕ ภราดา เพราะมีฝีมือรบดีกว่าเธอ ก็วางแผนการประหาร แต่ทั้ง ๕ ภราดาทราบเรื่องเสียก่อน จึงพาพระราชมารดาหนีข้ามแม่น้ำคงคาไปจนถึงปัญจาตนคร

เทราปตี เป็นราชธิดาผู้ทรงโฉมของท้าวทุรบท ผู้ครองปัญจาตราชธานี ท้าวเธอเคยได้ทราบถึงความ

ห้าวหาญในการณรงค์ ของปาณฑุ ภราดาทั้ง ๕ พระองค์ ก็อยากจะยกราชธิดาให้แก่อรชุนผู้แก้วมรกต จึงทรงจัดพิธีเลือกคู่ให้แก่ธิดาวิธีหนึ่ง โดยมันในหฤทัยว่าจะทำได้ก็แต่อรชุนองค์เดียว คือได้ทรงสร้างธนูใหญ่คันหนึ่งขึ้นไว้ สร้างปลาทองตัวใหญ่ แขนงไว้ที่ยอดเสาสูง มีจักรหมุนเวียนโดยเร็วภายใต้ตัวปลาทองนั้น และข้อสัญญาว่า

“ผู้ที่จะเป็นเนื้อคู่ของพระราชธิดา ต้องเป็นผู้สามารถโก่งธนูนั้นขึ้นได้ด้วยกำลัง และลั่นลูกธนูนั้นลอดใบจักรไปถูกตาปลา ให้ปลานั้นตกลงมายังพื้นดิน อนุญาตให้ผู้ที่ทำการประกวดฝีมือทุกคนใช้ลูกธนูเพียง ๕ ลูกเท่านั้น”

การประลองฝีมือเพื่อชิงนางครั้งนี้ นักษัตริย์และเจ้าชายทั้งหลายมาชุมนุมกันคับคั่ง รวมทั้งปาณฑุ ๕ ภราดาด้วย แต่ปลอมเป็นพราหมณ์มา บังเอิญโชคดี อรชุนได้รับข้อชนงงดงามและเทพเสสนิवासดลใจให้เทราปตีผู้หาที่เปรียบมิได้รู้สึก ปฏิพัทธ์ในพราหมณ์หนุ่มมากกว่าราชาทั้งหลาย “นางยิ้มด้วยอารมณ์ชื่น พลางข้างเอียงว่องไวออกไปหาผู้มีชัย เธอพวงมาลัยเจ้าสาวสวมกอดให้” เมื่อท้าวทุรบทได้ทรงทราบความเป็นจริงของพราหมณ์หนุ่มแล้ว พรีอาวาทหงคตก็ได้จัดขันอย่างสมศักดิ์แห่งชาติราชาธิราชทุกประการ

ครั้นท้าวธฤตราษฎร์ทรงทราบเรื่องราวของ ๕ ภราดา ก็เชิญให้กลับหัสตินปุระ ทรงแบ่งดินแดนให้ครึ่งหนึ่ง พระราชินีและสตรีผู้สูงศักดิ์ต่างๆ “พากันวิ่งไปต้อนรับเทราปตี - กิริยามารยาทและรูปโฉมของนางสมพระราชหฤทัยพระญาติหญิงชื่อนัก พระประยูรญาติทุกองค์ก็ รักและ ชมเชย นาง อย่าง ปลื้มใจ” ทั้ง ๕ ภราดาได้ไปสร้างเมืองอยู่ใหม่ ชื่อ อินทรีบัสต์ แต่ภายหลังแพ้ทูรโยธน์ในการพนันสกา ต้องเสียเมือง และถูกเนรเทศให้ไปเดินป่า ๑๒ ปี พร้อมทั้งเทราปตี ทั้ง ๖ องค์ปลอมเป็นราษฎรสามัญไปของานทำในราชสำนักพระเจ้ากรุงวิราฎ เทราปตีได้เป็นนางกำนัลของพระราชินี พระนางทรงพิสวงในความงามของเธอ ถึงกับอุทานว่า “ฉันนึกประหลาดใจว่าทำไมหนอ รูปร่างของหล่อนจึงไม่บืดเป่าอุปัทวภัยให้คลาดแคล้วไป”

เทราปตี ซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อพระสวามี ชื่อนัก น้ำใจเด็ดเดี่ยว ฉลาดเฉลียว สมเป็นยอดหญิง ภาพนี้เป็นตอนทูรโยธน์ทำทูลาจารย์ นางเทราปตีในท้องพระโรง ขณะพวกภราดาแพ้สกา

15/03/2565

15/03/2565

มัทรี

พระนางมัทรี พระมเหสีผู้จงรักภักดี ของพระเวสสันดร ขัตติยราชแห่งกรุงสทศชัย เป็นนารีผู้ทรงคุณสมบัติพิเศษ พระจริยวัตรของนางสมเป็นแบบแห่งนารีรัตน์ แล้วด้วยกวีลักษณ์อันวิจิตร ของสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส และเจ้าพระยาพระคลัง (หน) พระนางมัทรีก็เป็นนารีอันเป็นที่เลื่อมใสยกย่อง ของคนทั้งหลายผู้ได้ สดับมหาเวสสันดรชาดก

โอรสของท่านเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ทำให้เรารู้สึกนึกเห็นความงามของนางได้ถนัดขึ้น..... “เจ้าผู้มัทรีอัน มุศต่องเสมือนหนึ่ง เอร่าทองเข้ามาทาบทับประเทืองผิว ร่าวกะว่าจะลอยลี้วเลือนลงจากฟ้า ใครได้เห็นเป็นขวัญควเต็มหลงละลายทุกขปลุกปล้มอารมณ์ชายให้ชยชื่น จะนั่งนอนเดินยืนก็ต้องอย่าง พร้อมด้วยเบญจางคจริศรูปจำเริญโฉมประโลมโลกล่อแหลมวิไลลักษณ์...”

พระเวสสันดรได้ทรงบำเพ็ญทานปรมัตถบารมีจนทำให้มีคำอุปมาว่า “ใจดีเหมือนพระเวสสันดร” แต่ผลแห่งความใจดีได้ทำให้ พระองค์ ต้องนิราศราชนิเวศน์ไปบำเพ็ญพรตอยู่ ณ เขาวงกต พระนางมัทรี อัครมเหสี ผู้จงรักภักดีก็ตามเสด็จพร้อมกัณหาชालีราชกุมารราชกุมารี

ในการโดยเสด็จพระราชสวามิฉันั้น พระนางมัทรี มีเหตุผลกราบทูลพระเจ้ากรุงสทศชัยว่า “...สามมอยู่แล้ว เสมือนถักรแก้วอันกันเกศ งามหน้างามเนตรทุกเวลา พระคุณเอ๋ย เป็นหม้ายชายหย้าแรกรุ่งจิวเริญร้างไม่มีสบาย....” และอีกหลายประการ จนพระเจ้ากรุงสทศชัย ต้องทรง อนุญาต ให้ ไป กับ พระเวสสันดรได้ อย่างไรก็ดีตอนนั้นก็ไม่ได้สำคัญเท่ากับตอนที่พระนางต้องไปอยู่ในป่าเปลี่ยว และต้องรักษาพรหมจรรย์ นี่เห็นจะนับเป็นขอดแห่งคุณสมบัติของพระนาง นั่นคือความอดกลั้น ซึ่งจะหาได้โดยยากในเพศหญิง

ในต้นกัณฑ์กุมารบรรยายเรื่องพระนางมัทรีฝันร้าย ว่ามีบุรุษตัดดอกไม้แดงสองหูดูสง่า ถีบประตูห้องเข้าไปพ่นแขนและกวีกลูกตาพระนางนั้น พระ-

นางมัทรีได้สะดุ้งตื่นขึ้นในยามดึกรีบลุกไปยังอาศรมพระเวสสันดร ตอนนั้นเข้าที่มาก เวลาเทศน์ตอนนั้นก็ดี ฟังแล้วเกิดความคิดหลายอย่าง

“ทรงขยับยกพระกร ขึ้นเกาะ พระทวารดังเกาะก้องกิง ศัพท์สำเนียงเสียงสนั่นถึงพระกรรมตระหนัก ท้าวเธอจึงตรัสทักออกมาว่า

“โก เอโส ไกรนั้นหนา ไกรนั้นเสียว

“พระพุทเจ้าข้า เกลาักระหม่อมฉันมัทรี

“เอ๊ะเจ้ามัทรี มาไยเวลาปานละนี้พระน้องเอ๋ย ผิดเวลากาล หรือเจ้าลืมคำปฏิญาณแรกนิยาม ว่าไม่คบหาสมาคมกันเป็นเชิงชั้นฆราวาส เวลานั้นก็ผิดประหลาดอยู่แล้วนะเจ้าเป็นไรเล่าจึงล่วงมา

“พระพุทเจ้าข้า เกลาักระหม่อมฉันฝันพิกล จึงร่อนรนเป็นธุระ ครั้นว่าจะนั่งเฉยเลยละเกรงว่าจะลืมหลง มานั้หวังว่าจะให้พระองค์ทรงทำนวยทวยทัต

“อ้อกระนั้นหรือพระน้องรัก เจ้าฝันเป็นประการใด เจ้าอย่าเข้ามาใน นั้อยู่แต่ นอก บอกสุนทรคดีเข้ามาเถิดพี่จะทำนวย....”

คุณ สมบัติอัน ยอดยิ่ง ของ พระนางมัทรี ก็คือ ความรักลูกอย่างชีวิตจิตใจ ในกัณฑ์มัทรีนั้น ท่านเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้รจนาความทุกข์ระทมของพระนางได้ราว กับถอด หัวใจของ มารดาออกมาเขียน และเมื่อได้ประกอชกับท่านองเทศน์แห่งกัณฑ์นี้แล้ว ผู้ฟังน้อยรายที่จะอดช้บน้ำตาเสียได้

“...อกแม่นั้ให้อ่อนหิวสุดระห้อย ทั้งดาวเดือนก็เคลื่อนคล้อยลงลับไม้ สุดที่แม่จะติดตามเจ้าไปเมื่อยามนี้ ผุงลึงค่างบ้างชะนีทันนอนหลับ ก็กลิ้งกลับเกลือกตัวอยู่ยิวเขย ทั้งนกหกก็จ้วเจียเหงาเงียบทุกรวงรัง แต่แม่เทียวเซซังเสาะแสวงทุกแห่งห้องหิมเวศ ทัวประเทศทุกราวป่า สุดสายนัยนาที่แม่จะตามไปเส็งแล....”

ภาพนี้เป็นตอนที่พระนางมัทรีมาที่ต้นไทร ซึ่งกัณหาชालีเคยมานั่งเล่นเป็นประจำ. . “อนิจจๆ เอ๋ยเห็นแต่ไทรทองถัดกันไป กิ่งก้านใบรวกห้อยย่นระย้า เจ้าเคยมาห้อยโหนโยนชิงช้าชวนกันแคว้งไถว....”

พินทุมดี

เรื่องย่อๆ มีว่า พระสมุทโฆษโอรสภษัตรีย์ แห่งพรหมบุรี เสด็จไปคล้องช้างและตั้งประทับ แรมในป่า พระโพเทพารักษ์มีความเมตตา จึงอุ้ม พระสมุทโฆษ ไปสม นาง พินทุมดี ในปราสาท เมือง รমনคร แต่พอจวนสว่างก็พามาไว้ที่ป่าตามเดิม ทั้ง สององค์ตื่นบรรทมไม่พบกันก็เศร้าพระทัย นางพิน- ทุมดีคร่ำครวญถึงพระสวามี และด้วยความช่วย เหลือของนางซาร์พระพี่เลี้ยง ประกอบกับท้าวสี่หนร- คุปต์พระบิดาของนางพินทุมดี จะประกอบพิธียกสร เพื่อทำการสุมพรธิดา พระสมุทโฆษยกสรได้ จึง ได้อภิเษกกับพินทุมดี แต่ภายหลังทั้งสองพระองค์ ต้องพลัดพรากจากกันได้รับความลำบากมาก พระ- สมุท โฆษ ต้อง เทียว ตัด ตาม นาง อยู่เป็นเวลาถึง ๘ เดือน จึงได้พบกันและเสด็จกลับเมือง

ความงามของพินทุมดี ตอนแรกกล่าวถึงนั้น กวีพรรณนาไว้เพียงเล็กน้อยว่า

“ธิดาอันอุดมชื่อพิน— ทูมดินทรลำเพาพาล
เสาวภาคคืออมฤตยสาร และงามแก่งเงลา”

พระโพเทพารักษ์ เมื่ออุ้มพระสมุทโฆษไป วางลงบนแท่นบรรทมของนางพินทุมดี ยังเพลนิชม ทั้งสองพระองค์ ว่า

“วางท้าวเทียมท้าวสุสม เทพาชั้นชม
และแลประเมิลสองศรี
แสนงามลิมแลภษัตรีย์ แดพระนางฤนดี
ต้นแลดูแก้วกัลยา
สองท้าว โลมเยสภประดิมมา พระเห็นพรรษา
สรรเสริญคะคือยอวอพร”

พระสมุทโฆษ ขณะเสด็จกลับพรหมบุรีด้วยความตรมพระทัย และทรงรำพึงถึงพระมเหสีในฝัน ของพระองค์ ว่า

“อ้าแม่ผู้มีหน้า คือศศิอันเรืองรอง
ราชตรี์ระการสยง สุขเล่นฤดีศรี
คิดเอวลำเพาเฮา— พลีพาสะพลี
คิดนมแก้วหุบเมี รันรันนเรียมผอง
คิดท้าวค่านวนนวย คือชมนูนก่งง

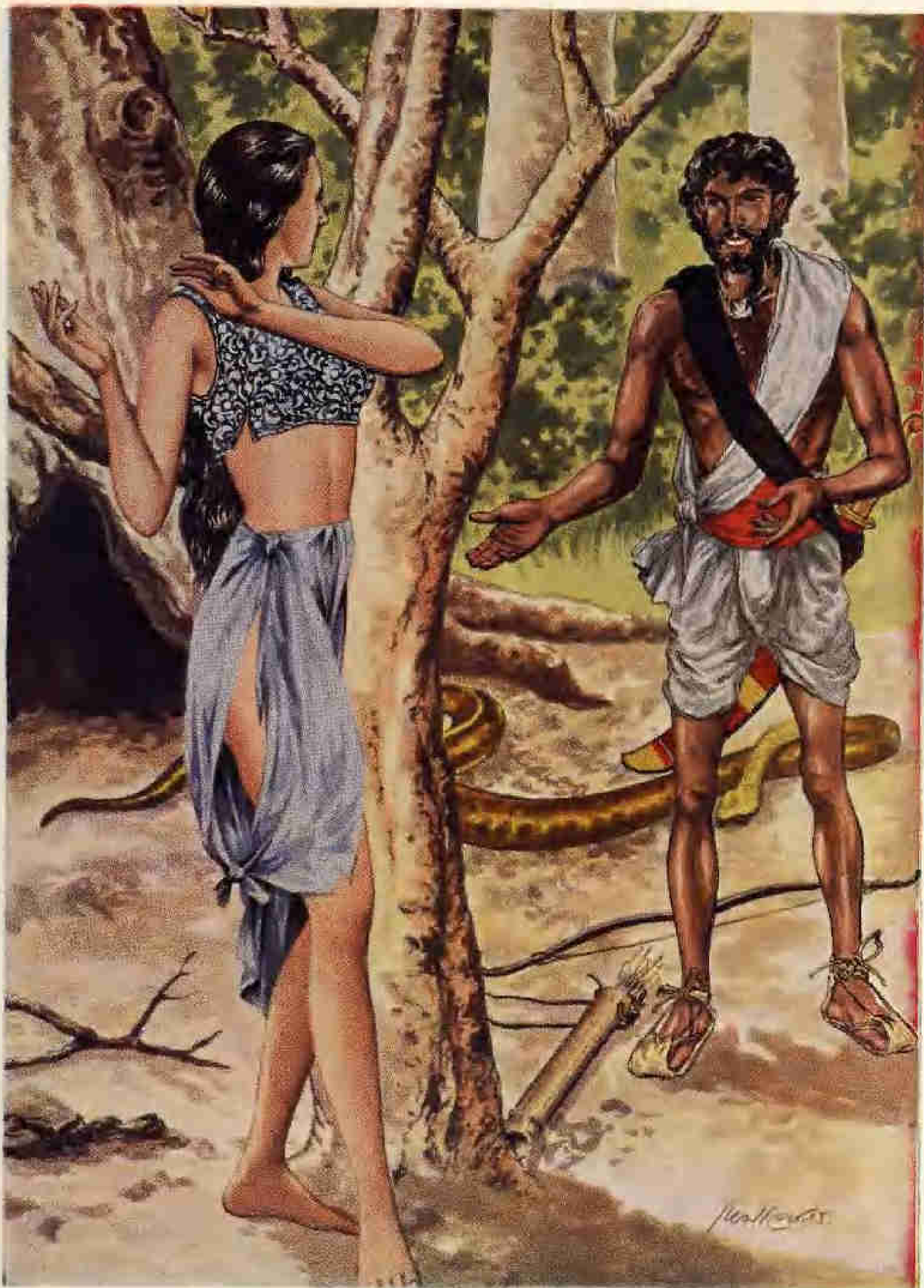
ครุคาตระบอกบง
คิดท้องสระแทบพาง
คิดแก้มสระแล่มไส

บมิแล้วและคิดใจ
นพโรมเรืองไร
และครุสะกัศสมบุรณไปรง”

เมื่อ พระสมุทโฆษ เสด็จถึง อุทยาน นอกเมือง พบพราหมณ์ชาวเมืองรমনคร ๔ คน ก็ตรัสถามว่า ในเมืองรমনครมีสิ่งใดสวยงามบ้าง พราหมณ์กราบ ทูลว่าสิ่งที่สวยที่สุดและประเสริฐที่สุด คือ พระราช- ธิดา แล้วก็พรรณนาต่อไปว่า

“เข้านั้นมีโฉมก็จะประโลม ทั้งแหล่งหล้าและฟ้าดิน
พรงนามกรบวรพิน— ทุมคือนโถมเฉลา
เสาวภาคคือพาลพินดา คือสุธามาโกศเกลลา
เมื่อเกลี้ยงสมบุรณบวรเฮา— ะออย่าว่าจะมีสอง
เลศาระววยระทระทวย ประเล่ห์ทางมยุรพอง
ไรเศศพพรายรัศมีร้อง คือโรมอัสตรณกามา
พักตราภฤคิอับเรวิสุท- ขพูนอันโสภา
ดุจจันทร์โสพศกระลา และนะเน้งมะนวลอนงค์
กรรมาถือกลีบกลมละโก มละกามแก่งผอง
พรงกาณจนกุดชลยรรยง มณีพรายพิราราม
นาสาล่ายของคือขอค่านวณ กละศวรคือชอชกาม
แก้มไปรงประโลมรศย์ยาม กนโคตอังกัดใจ
ลำขากือกาณจนกทลี และลำเพ็ญลำพาลโส
สองนมชะชิตวิจิตรใน อูรารัตนโถมเฉลา
กัวก็อ้อมก็ถือถลกภูทณ- ะอะอันก่งแะเสดั่งเกลลา
พระเนศรพรายพิมลเพรา และพะพรงข้งคางอง
ริมโอบฐพรายคือมณีไพ จุขยรัตนเรืองรอง
ข้มแฉ้มและค่าไกรและบปอง เกอณงกสงกม
พระทันตะเพียงพิชรัตนี แลระเรียมระเบียบสม
ทรวงรบคือฐานรัตนบรรทม ทพิษคามกร์จา
กรแก้วอันงามประดุจดัง กข่างพระโอยรา
นิ้วสวยสะแล่มขนนิภา และพรรณเรียงเรียวรี
เอวกลมกำกษมรจนา คือพันลอดละตาศรี
ชกอย่างและที่ทั้งขรณี ผิจจะว่าบค่างว
คางเพลาออกกรวิมลกรร- ฐุกอ่องคือแลงสรวก
โครชายกรันชายชลรัญจวน จิตต์ไม้หะลวงโถม
เมื่อเล็งแลดูถันยกุล สิบพรบและพิศโถม
ลิมแลดูนากันพโรม และโถมระเชี
เมื่อพิศดูพิศระก็อจะแฉ้ม ลัมดูแก้มสะแล่มศรี
พิศไพโรจิตต์พิศมฤดี ดูไรเศศอันงามกัน
พิศเนตรนฤมภถือสร สมรราชข้งขร
แสดงกามกมลฤท้อพร- ปและลิมดูพระกรรมา

เชิญชมภาพ นางพินทุมดีตอนให้นางพิจิตร เลขาवादรูปภษัตรีย์ในฝันให้นางดู

ทมยันตี

ทมยันตี เป็นนางงามในวรรณคดีสันสกฤต ชื่อ นโลปชยานัม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำมานิพนธ์เป็นพากย์ไทย ชื่อ พระนลคำหลวง อันเป็นหนังสือคำหลวง เรื่องสุดท้ายในวรรณคดีไทย

ทมยันตี เป็นราชธิดาแห่งท้าวภิมะ เจ้ากรุงวิทรภ พระนางเป็นนารีเลิศโฉม ที่แม้เทวดาก็ใคร่ได้นางเป็นชายา และความรักของนางก็เกิดขึ้นด้วยความฝัน คือ นางได้รู้สึกรักพระนล เจ้าชายหนุ่มแห่งกรุงนิมิต เพียงได้ฟังคำขอลโหมจากพญาหงส์

พระสรีโรคมของพระนางนั้น ปรากฏในคำพรรณนาหลายตอน เช่น

เมื่อถึงกาลที่นางจะมีคู่ พระบิดาได้จัดพิธีศุภุมพร ปี่วรวงกษัตริย์ร้อยเอ็ดเจ็ดนครให้พระธิดาเลือก เรื่องนี้เลื่องลือไปถึงสวรรค์ เทวดาก็ลงมาให้นางเลือก เทวดานั้น มี พระอินทร์ พระอัคนี พระวรุณ พระยมราช ทั้งสี่องค์นี้มาพบพระนลกลางทาง และบังคับให้พระนลไปพบนางทมยันตี ให้ออกนางว่า จะเลือกมนุษย์เป็นคู่ไม่ได้ ต้องเลือกเทวดาทิ้งสิ พระนลได้ลอบไปสู่อ้อมทมยันตี โดยอำนาจทิพย์ของเทวดาสี่องค์นั้น เมื่อพระนลได้เห็นองค์พระนางในห้องมรรทม ก็ถึงกับ

“ ฝ่ายว่าพระนลทรงชมรม	พิศโฉมแจ่มจันทร์
ธิดาวิทรภบุตร	
ซึ่งสถิตสถานถาวร	งามเลิศบังอร
อยู่กลางระหว่างสขีถณา	
ศุภรสีสว่างงามตา	ดูสงัดวงภา-
ณมาศจรธชาตรี	
พิศดูสะอากเอี่ยมศรี	วรวรรณินี
วิสิฐสุดลักษณ์งควาญ	
งามทรงศิริสุกุมาร	หัตถ์กรอ่อนปาน
ประหนึ่งนิมิตแสร์งมา	
เฮวกลมสมท้วภาษา	ยังพิศเพณินตา
งามเนตรล้านักขวนใจ	
แม้แสงศศิธรพ่องไส	แสงเห็นเป็นใจ
ไม่เทียบเท่าแสงวรมุข	

แสงนางกระจ่างแจ่มสุด นวลละของผ่องหุด
พิไลยะลักษณะนารี”

อย่างไรก็ตาม ในที่สุดนางก็เลือกพระนล เทวดาทิ้งสี่เห็นน้ำใจอันมั่นคงของนาง ก็อวยพรให้นางครองชีวิตกับพระนลด้วยความเจริญสุข แต่ว่ามีปีศาจชาติทุรชน ชื่อ กลี ซึ่งปรารถนาจะได้นางเหมือนกัน เมื่อทราบว่านางได้เลือกพระนลเป็นสามี ก็โกรธด้วยใจพาล แล้วยกโอกาสทำลายท้าวเธอ โดยทำให้พระนลลุ่มหลงในสกา จนเล่นเสียบ้านเมืองแลทุก ๆ สิ่งให้น้องชาย ที่ชื่อบุษกร พระนลและนางทมยันตีผู้ภักดี ต้องละพระนครออกเดินทางป่า ได้รับทุกข์เวทนา

พระนลทรงเห็นว่า หากทำให้นางกลับคืนราชธานีของพระบิดา ก็จะไม่ต้องทนทุกข์ยากอยู่กับพระองค์ จึงทรงหนีนางไป ขณะที่นางนอนหลับ ครั้นนางตื่นขึ้นไม่เห็นพระนล ก็เที่ยวค้นค้นตามหาไปเจอร่าย ถูกมนัรัดเจียนจะวายชนม์ พอดีพราณบ้านายหนึ่งผ่านมาทางนั้น เข้าช่วยประหารภูตตาย ครั้นแล้วมันก็ เฟ่ง พิศรูป อ่างามเล็ก ที่ เกื่อม จะไร เครื่องปิดบัง

“ โคมนางแฉ่งน้อยนารี	สีพวงอมงศ์มี
เพียงกิ่งซึ่งปีดวราภ	
โศณีก่ถ่อนกลมกลมกาย	ทั้งทรวงโฉมฉาย
ก็ดูมก็เต่งเร่งชม	
ดูรูปแฉ่งน้อยกตอชมย์	ดูน้ำนิม
ดังรูปนี้มีตวิจิตรมา	
พิศวงวงพักตร์ลักษณะ	งามดังจันทร์รา
จรัสจางหวัดนิภาพร	
งามเนตรคังดารากร	งามขนงก่งอน
คังศรสมเค็ชมันหวาน	
แสมเสนาะเพราเสื่องนงทราญ	สุนทรอ่อนหวาน
ปานมธุรสจคหทัย”	

ภาพที่เห็นนั้นเป็นตอนพราณ ไพร หลงไหลในเรือนร่างอันแทบเปล่าเปลือยของนางทมยันตี

ศกุนตลา

ศกุนตลา เป็นนางงามในนาฏกะ เรื่องศกุนตลา หากท่านได้ทราบเรื่องนั้บ้าง ก็จะทำให้ท่านนึกเห็นความเจิดโสมของศกุนตลาได้ขึ้น

ศกุนตลา เป็น ธิดา พระวิศวามิตร มุนี กับ นางเมณฑา ซึ่งเป็นนางฟ้า พระวิศวามิตรนั้นเดิมเป็นกษัตริย์ แต่อยากเป็นพราหมณ์ และอยากเป็นพรหมฤๅษี จะได้มีฤทธิมาก ๆ จึงละบ้านเมืองไปบำเพ็ญตบะ จนพวกเทวดาพากันเคื้อดร้อนไปทั่ว พระอินทร์จึงให้นางเมณฑา นางฟ้า ลงมาใช้ความงามช่วยวอนพระวิศวามิตร จนต้องเลิกบำเพ็ญตบะ และได้นางเป็นเมีย และได้ธิดา คือ ศกุนตลา เมื่อได้ธิดาแล้ว พระวิศวามิตรเกิดได้คิด จึงได้บอกนางเมณฑาให้กลับไปสวรรค์ พระองค์เองจะออกไปเขาจักรวาล ตั้งหน้าบำเพ็ญตบะให้เป็นผล แล้วก็เลยทิ้งนางไป ส่วนนางเมณฑาก็กลับไปสวรรค์ ศกุนตลา ต้อง ถูกทิ้ง อยู่ในป่า ตั้งแต่เป็นทารกน้อย ๆ มีพวกนกมาช่วยกันเลี้ยงอยู่คราวหนึ่ง นางจึงได้นามว่า ศกุนตลา แปลว่า นางนก

พระกัณโถวดับสไปพบนางที่กลางป่า จึงได้เก็บมาเลี้ยงไว้อย่างบุตร กรันเจริญวัยเป็นสาวรุ่น ท้าวทุขยันต์มาประพาสป่า พบนาง เกิดความรักใคร่กัน เรื่องต่อมาปรากฏในบทละคร เรื่องศกุนตลา นั้นแล้ว

เรื่อง นี้ เดิมเป็นภาษาสันสกฤต กาลิทัส รัตนกวี เป็นผู้แต่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลเป็นภาษาไทย และทรงอุทิศเป็นของขวัญพระราชทานแก่พระนางเจ้าวิมลภาเทวี มีคำกลอนพระราชทานไปกับพระราชนิพนธ์เรื่องนั้ว่า

“นาฏกะกลอนนี้ฉันมีจิต ผู้สอดเสนาหารวี ขอให้พล่อนรับปลื้มตรีสมาน เปรียบดังแหวนแทนรักทุขยันต์ แต่ผิดกันตัวฉัน ไม่ลับหล่อน จนตะวันเดือนดับลับโลกไป	ขออุทิศแต่มีงมารศรี วิมลภาเทวีชอชวัน เป็นพยานความรักสมักรมัน ฝ่าทชวัญแต่ศกุนตลาไซริ จนสาทรเหือดแห้งไม่มรังไหล จะรักชอชออกซาใจจนวันตาอ”
--	---

เรื่องของศกุนตลาจึงมีความระลึกทางใจปะปนอยู่
ว่าถึงความงามของศกุนตลา จะเห็นได้จากคำ
ของท้าวทุขยันต์เมื่อแรกพบนาง ที่อาศรมพระฤๅษี
วิศวามิตร

“นี่ฤๅษีตรีพระคาบศ
อนิจจาบิดาท่านแสวงให้
คูหิวฉิววกละของอ่อน
สองเนตรงามกว่านตุคิน
งามโอษฐ์คังใบไม้อ่อน
งามรูปเลอสรรพขวัญฟ้า
ควรฤๅษานุ่งภาครอง
ควรแต่เป็นชอชคนงกรวย

งามหมลหาใครจะเปรียบได้
มารคต้นไม้พรวบดิน
นะฉิ้อนคุดำไปนคฉิม
นางนี้ขึ้นเป็นโลกา
งามกรคังลายเสชา
งามอังกูพลาแบ้งงาน
ควรแต่เครื่องทองไพศาล
ควรคู้ผู้ผ่านแผ่นไหม”

ตอน หัวหน้า พราหมณ์ มาทูลเชิญท้าวทุขยันต์
เสด็จไปที่อาศรม เพื่อป้องกันผีปีศาจที่จะมารัง-
ควาน ท้าวทุขยันต์เสด็จออกจากพุ่ม ไม้มาสนพนา
กับนางศกุนตลาที่ชมว่า

“โฉมนางแฉ่งน้อชอชชด
ฤๅษีรักชอชชอกชอชใจ
งามเทพทะบงองชอช
ควรศักดิ์บักอชู่แทบชอชรา

งามหมลคากคิมได้
คือไฟเหาดวงหัตถา
ผาดแผลสรแคนรูปผา
หอมช้นนาชานาอินด์”

ความงามของนางศกุนตลาอีกตอนหนึ่ง จะ
เห็นได้จากตอนท้าวทุขยันต์ โดมนางศกุนตลาว่า

“ยามที่นเรกถันองงค้บาง
ช้นนังพินิจพิศพรรณ
หอมกลันนลลิตาจาปาทชอช
หอมกลันนุหงาซาไป

ที่ทม้อนกาวงค้องสรแทบชอชชอช
เลอสรรูปเรียมเชียมไร
หอมชู้กลันนอชงทีไม่ได
หอมกลันนอชโทไม่ลาคค”

เมื่อนางศกุนตลา จะ อยู่ใน ชุด แต่ง กาย อย่าง ผู้
บำเพ็ญพรต ท้าวทุขยันต์ก็ยังชมว่างามพออยู่แล้ว
เมื่อนางได้ตกแต่งร่างกายด้วยพัสดรากรณณ์ เขียงนาง
กษัตริย์ นางจะต้องงามเลิศอย่างไม่ต้องสงสัย ดัง
ตอนนางโคตมีช่วยแต่งตัวให้ มีกลอนว่า

“ชำระสระสนานสำราญองค์
ศุคนธาอุบไล้อินทรีย์
จัดแต่งเสาศาผาแจม
อัญชันทาด้วนฤมช
นุ่งผ้าชกทองผ่องพรรณ
ห่มผ้าปักทองผ่องอุไร
ประดับรัตนาวารากรณณ์
งามละม่อมพร้อมพร้งทั้งกายา

ขัดฉัโสมของห้องฉวี
หอมกลันนาลี่ปรุงปน
ผัดหน้าแจฉิมค้วบั้งป็น
โครชลกค้ออมพิงใจ
ซึ่งนางสิจจัดสรรเอามาให้
วิไลเทมือนอชงนางฟ้า
ทองกรธันรงค์มีค่า
ควมชุดาไปเฝ้าพระทรงพรค”

เรื่องราวของศกุนตลา ปรากฏอยู่ในบทละคร
ซึ่งมีความยาวประมาณ ๓๐ หน้ากว่า ๆ เท่านั้น จึง
ออก จะเป็นการยากที่จะหยิบยกลักษณะ และความ-
งามของนางมากล่าวให้ละเอียด

ภาพที่เห็นนั้น เป็นตอนศกุนตลาเปล็ดเพลิน
อยู่กับดอก ไม้ใกล้อาศรม

สาวตรี

สาวตรีเป็นธิดาแห่งท้าวอศิวดี ราชานแห่ง มัทรราชบุรี เธอมีความงามเลิศขบรูษครันคร้าม ชนทั้งหลาย แห่ง แคว้น มัทร ราชบุรี พากัน กล่าว ว่า “เราได้นางฟ้ามาไว้เทียวหนอ” พระนารทเมื่อได้ ยลโฉมสาวตรี ก็กล่าวกับท้าวอศิวดีว่า

“ราชะ อันพระธิดาที่ รูปเด่นแล้วพอใจเป็นนักหนา
ผิวพริ้วศรีส่องพรหมแดงจันทรา ลักษณาราวพระศรีอวตาร
กิริยามารยาทพิลาศล้ำ ทั้งวาจาถ้อยคำก็อ่อนหวาน
อีกทรงธรรมกำกับในสันดาน เห็นเป็นยอดนางคราญในโลกนี้”

ครั้นขอโฉมสาวตรีแล้ว พระนารทก็แสดง ความประหลาดใจว่า

“เหตุใดนท้าวไทไม่ทัก มาสมสู่อยู่กรงมารศรี
อันองค์พระธิดาทอดตาเร่ จะอยู่หมั้นเช่นนี้ว่าเสียใจ”

ก็น่าเสียใจจริงอย่างทีพระนารทว่า อะไรจะนำเด็กใจยังไปคว่า สวาม ที่พาดนชมเชยไม่ได้ ท้าวอศิวดีก็..... “ทาได้นิ่งนอนใจไม่..... ได้ครั้นขอมให้พระธิดาหาญตามใจปรารถนา สาวตรีไม่รอให้ พระบิดาต้องร้อนพระทัย ได้ออกจากพระนคร เสด็จประพาสไปตาม รวไพร ก็ไปพบเจ้าชายในฝัน ก็คือพระสตัยวาน ไอรสมแห่งท้าว ทยุมัคเสน ราชานพระเนตรบอด แห่งชนบทสาละวะ ท้าวทยุมัคเสน ค้องเนรเทศพระองค์มาอยู่ป่า พร้อมกับเหสีและพระโอรส เพราะบัจจามิตรจู่โจมเข้ามาชิงราชสมบัติได้

พระนารทพรหมฤๅษีได้ฟังว่า สาวตรีได้เลือก เอาพระสตัยวานเป็นคู่ครองก็ตกใจ กล่าวว่พระ- สตัยวานนั้นเลิศหมดทุกอย่าง มีเสียอยู่ประการเดียว ที่ทำให้ความเลิศอื่น ๆ ไม่มีความหมาย นั่นคือ ตั้งแต่วันที่พระนารทพุดนต้อไปอีกหนึ่งปี พระสตัยวาน จะต้องถึงแก่กาลมรณะ พระนารทเป็นพระพรหม- ฤๅษี จึงรู้อายุขัยของคนทั้งหลายได้

ถ้าบอกเล่าอันน่ากลัวของพระนารทนี้ มิได้ทำ ให้สาวตรีหวั่นไหว นางคงยืนกราน ที่จะรับเอา พระสตัยวานเป็นสามี (เพราะขันชื้อว่ากรรมร้น แล้ว จะหาใครเสมอหญิง หาได้ไม่) พระบิดาก็ต้อง ยอมอนุญาต เพราะพระองค์ได้ค้นพระวาทแล้วว่ จะยินยอมให้พระธิดาเลือกคู่ตามใจขอม

ท้าวอศิวดีพร้อมเสนาพลากร ก็เสด็จออก ไปยังราวไพร ณ ที่พำนักของพระสตัยวาน เมื่อ ได้จัดการอภิเษกสมรสให้พระธิดาแล้ว ก็เสด็จคืน

พระนคร

ฝ่ายสาวตรี กรันได้เป็นชายาพระสตัยวานโดยชอบแล้ว ก็ ประพฤติตนโดยควรแก่การไว้ครมีได้บกพร่อง “นางทำให้พระ- ภรรยาพอพระทัยด้วยมธุวาทา ด้วยความซำนึซำนาญในการงานทุก อย่าง ด้วยความไม่โกรธ และโดยสำแดงความเส่มหาในทึรโหราน..... และทุกวันที่ผ่านไป นางก็ได้พามาไว้ด้วยกะเนน จนอีกสัวันจะถึง ภาส ทีพระสวามีจะวาชนม์ตามคำทักทายของพระนารท นางก็เริ่ม บำเพ็ญศึรารครรุดงค์ ก็ออกอาหารสามวันสามคืน จนถึงวันสุดท้าย นางได้ยื่นนึ่งเน่วสะกดอารมณ์ บรรดาฤๅษีพรหมณ์ทั้งหลายก็ช่วย สวตมนศึร เพื่อให้พระสตัยวานพ้นภัยจากมฤตยู

ในวันนั้นนางว่าพอตะวันตกดิน นางก็จะเริ่ม เสวยอาหาร เพราะสันตึรึรารครรุดงค์แล้ว พระสตัย- วานก็เตรียมตัวออกป่า ด้วยคิดว่าการบำเพ็ญพรต ของพระนางได้ช่วยเธอสำเร็จแล้ว แต่นางก็ยังมิ ความเป็นห่วง ขอดติดตามไปด้วย

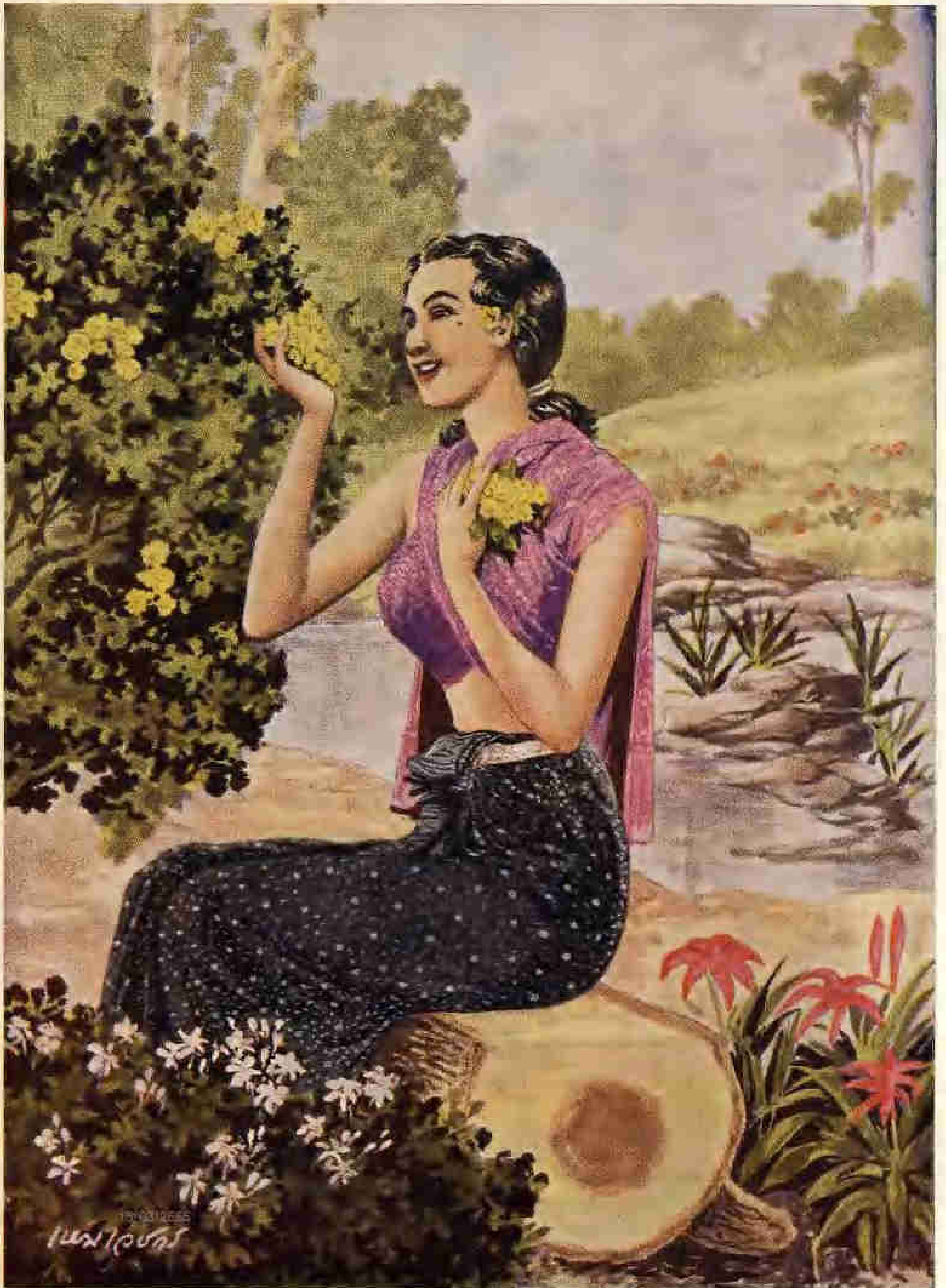
ในระหว่างที่ทั้งคู่พากันเดินไป ในป่าอันงดงาม ด้วยธรรมชาตินั้น พระสตัยวานก็ถึงวาระ เชอรู้สึก เหนื่อยอ่อน ทอดกายลงเหนือพสุธา บัดนั้น พระยม ก็ปรากฏพระองค์ พร้อม ด้วย บ่วงคล้อง วิญญาณ อยู่ ในหัตถ์ กล้องเอาวิญญาณพระสตัยวาน เพื่อพาไป ยมโลก และทันใดนั้น สาวตรีก็ออกเดินตามพระ- ยมด้อย ๆ ไป พระยมจะบอกกล่าวว่ เหนื่อยเปล่า ไร้ประโยชน์ นางก็ไม่ยอมฟังเสียง ตลอดทางได้พุด กับพระยม อังภามิตอันน่าฟังต่าง ๆ มาให้พระยม ฟัง คำกล่าวสุดท้าย นางว่

“การดำเนินร่วมทางอย่างเป็นมิตร กับผู้สุจริตย่อมเป็นศึร พระองค์เป็นยอดธรรมจารี หม่อมฉันนี้จึงตามเสด็จจร เสวนากับบัณฑิตเป็นกิจขลอม ประกอบด้วยกุศลสโมสร อันธรรมจารีศึรสุทร นรกรได้ฟังจึงเย็นใจ”

โดยประการฉะนี้ พระยมจึงยอมให้พระสตัย- วานมีชีวิตอยู่ได้อีกต่อไป

โชคดีจึงมี แก่ชายผู้ได้ภริยา อันมีคุณสมบัติ เลมอสาวตรี อย่าเพิ่งกล่าวถึงอันเลย แม้นมีอัน ถึงความตาย เธอยังทำให้กลับคืนชีพขึ้นมาได้

ภาพที่ท่านเห็นเป็นตอนสาวตรี อ่อนวอนพระ- ยมขอชีวิตพระสตัยวาน

อุษา

อุษา ซื่อสัตย์ ใจไพเราะจับใจ อุษาแปลว่า แสงเงินแสงทอง เธอเป็นนางในฝัน หากใครฝัน เห็นนางงาม ตื่นขึ้นเห็นนางงามเคียงอยู่ข้างๆ จริ่ง จังความฝันก็นั้นแหละอุษา แต่ว่าท่านไม่ใช่พระอุณรุท ท่านคงไม่มีโชคได้ฝันเช่นนั้น และได้พบ นางงามเช่นนั้น

อุษาเป็นนางเอกในเรื่องอุณรุท ละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เป็นนางที่มีคนรู้จักกันมากสมัยก่อน แต่ว่าบัดนี้เราอาจลืมอุษาเหมือนลืมความฝัน อุษาเดิม คือนางสุจิตรา ชายาของพระอินทร์ จูติลงมาเกิดในสระบัวกลางป่า พระฤๅษีสุทรวาส มาพบ นาง จึงรับนางไปเลี้ยงไว้ ให้ชื่อนางว่า ศรีอุษา แต่เราเรียกกันสั้นๆ ว่า อุษา

เธอเจริญวัยขึ้นท่ามกลางธรรมชาติอันสวยงาม บริเวณอาศรมพระดาบส

“จำขวัญรุ่งเช้ามาได้เจ็ดปี
กล้องมกลิ่งแม่มงน้อยอำไพ
เทริดทรงองค์อ้อมพริ้มเพรา
งมละม่อมพร้อมจรตักิริยา
พจนารถแสนฉลาดเฉลียวล้ำ
ไม่มีโรคร้ายแผ้วพาน
เข้าเย็นที่เขวถ่นวิมอาวาส
เลือกเค็ดดอกดวงพวงพรรณ
ล้ำควนสารกัมมะลิลลา
เบญจมาศชาคนุชชัประยงค์

สูงศรีผ่องเพียงเขไพ
วิลาศเลศวิไลลักษณ์
คังทองทิพย์หล่อหลาเลขา
ศรีสวัสดิ์คัมภีร์วิชาชาญ
ด้วยคำสุนทรอ่อนหวาน
แสนสุขสำราญทุกคืนวัน
ชมช่อบุปผชาติเกษมสันต์
ซึ่งรายรอบอรอุญภูคัง
แก้วกุหลาบจำปามหาหงส์
กาหลงอู่คุ้มพิภูลลาภูจน”

ครั้นเจริญวัย พระเจ้ากรุงพาน พญายักษ์มาพบ เกิดความเมตตา จึงขอพระนักสิทธิ์ไปเลี้ยงเป็นธิดาบุญธรรม พญายักษ์หวงแหนนางเป็นอย่างยิ่ง ให้อยู่ในปราสาทเจ็ดชั้น พันจากสายตาของบุรุษ จึงนับว่า นาง เป็น นารีที่ สายตา ของ บุรุษ ไม่ เคย สัมผัส บริสุทธิ์ยิ่งกว่านางใด

อย่างไรก็ตามปราสาทเจ็ดชั้น ก็ไม่พ้นฤทธิ์

เทวดา คือว่า เมื่อพระศรีอุณรุทเจ้าชายแห่งกรุงมรังกาไปประพาสป่า เมื่อไปประทับแรมใต้ต้นไทร พระไทรเทพารักษ์เกิดชอบพระทัย เพราะการบวงสรวงสังเวชลงพระอุณรุท จึงได้อุ้มพระอุณรุทในขณะหลับสนิท พาเหาะเข้าปราสาทเจ็ดชั้น แล้ววางเจ้าชายรูปงามลงไว้เคียงข้างนางอุษา

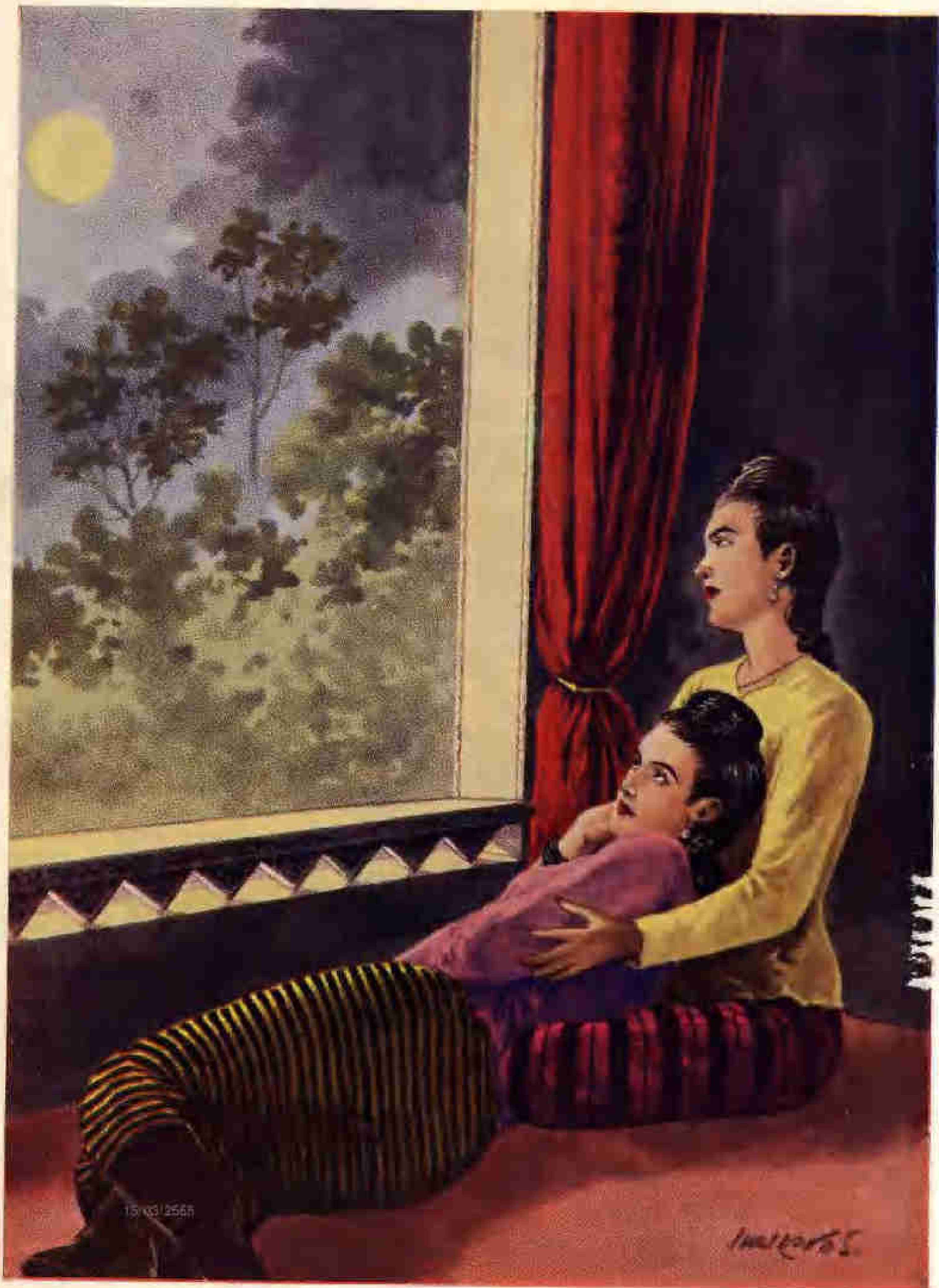
พระอุณรุทตื่นขึ้นเห็นนาง ก็ฉงนพระทัย

“แลดูบรรจลรณ์ที่สถิต
วิไลเลิศลักษณ์ดาวฉาย
นึ่งนึ่งพิศพิศแล้วพิศวง
ฤกษุมานชนในอรอุวา
เมื่อเห็นแจ้งประจักษ์ตระหนักจิตร
จึงคิดด้วยปริชาโว
รู้คุณสังเวชคุณ
พระแสนโสมนัสถถาวร
พิศพิศศรีงามทักตร์สุดผ่อง
พิศเกษเกษสรศมณจาร
พิศขงก่งกันคังกันศิลป์
พิศทรงนาสาไม่ราลี
พิศโชนรู้งามเอี่ยมเต็มจะแยม
พิศกรรมเพียงกลีบบุษบัน
พิศณคังดวงปทุมมาศ
พิศกรคังวงคเขนทร
พิศสรรพงามสารพวงคังองค์
วิไลลักษณ์เลิศล้ำชำดม
พิศพิศแล้วพิศวาสวบ
ประดองหัตถ์สัมผัสศอรไท

เห็นองค์แนบชิดภิรมย์ขวัญ
เพียงอัปสรสาวสวรรค์กัลยา
งวยงพระทัยกิงขา
นิทรากลายเคลิ้มฝันไป
จะนิมิตละนั้นก็มิใช่
ชะรอยว่าพระไทรฤทธรอน
พามาสมศรีสโมสร
ชมสมรมาโมขระสูงลาน
คังแว่นทองพิมพิมมาศฉายาน
ปานมกศแก้วกัลยาณี
พิศเนตรคังนิตจรัสศรี
คังขอแก้วมณีพรายพรรณ
พิศกัมเปรี๊ยะปรางทองสวรรค์
พิศศอกคอสุวรรณหงส์จร
อันโอภาดกลีบกลดกมล
เอวน้อยอรชรคังกลิงกลม
พิศทรงงามทรงประเดริฐสม
พิศชมงามชวนให้หวานใจ
เสี่ยวขาบชานจิตพิศมัย
ลุ่มได้เชยแก้วกัลยา”

ความคังนี้ เป็น ความงาม ของนาง ในฝัน แท้ๆ เป็นความงามที่พรรณนาได้ โดยการเปรียบเทียบเท่านั้น

ภาพที่ท่านเห็นนี้ ก็เขียนตามจินตนาการของจิตรกร อุษาเป็นสาวรุ่นอยู่ในอ้อมแขนของธรรมชาติ ซึ่งท่านจะพิศอะไรเปรียบกับอะไร นอกเหนือไปจากคำกลอนก็แล้วแต่ความฝันของท่าน

พระเพื่อนพระแพง

“จะหางามสามโลกก็เหลือหา สมเป็นนาพระชายาในสูงสุด
ไม่ควรคู่ผู้ใดในมนุษย์ ควรสมมุติแก่จักรพรรตรา
คุณศรัทธาวิญญูไม่สวยสม จะคู่ก็ยกภริยาเล่นหา
เว้นไว้แต่ละอองพระบาทา นอกค่านั้นจะหาไม่มีเลย”

นี่เป็นบท ขับชอ กล่าว ชมโฉม พระเพื่อนพระ-
แพง จากบทละครเรื่องพระลอของเจ้าพระยาเท-
เวศรวงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว. หลาน กุญชร) แต่งใน
รัชกาลที่ ๕ และในตอนเดียวกันนั้นเอง ที่นักเลง
มโหรีป่าทอได้นำเอาบท ร้อยกรองไป เป็นบทร้อง-
เพลง ซึ่งเรานำมาลงกันอยู่นี้คืออยู่ คือ

“เมื่อนั้น ฟังกล่าวโฉมสองสุภาพาพิณ ด้วยบุพเพพาสมาสนอง อกุศลคลจิตควาในข บัดนี้มีสอ ชาติอา ทรงโฉมประโลมละลานใจ อาชญาเวรกรุ่นเจริญศรี งามทรงงามองค์อรชร	พระลอพราหมณ์เกิดฉิน พระภูมินทร์สี่ขาบวามฤทัย นางทั้งสองเคียงร่วมพิสมัย รับสั่งให้มาขบชอพลัน ลักษณะ แลศล้าในตำได้ บุตรให้องค์พระพิชฌุกร พระเพื่อนพระแพงน้องสองสมร ดังอัปสรหยดฟ้าล มาเอช”
---	--

นางงามในวรรณคดีตอนนี้ ออกจะแปลกกว่า
คราวก่อนๆ คือ ท่านได้ชมความงามในคราวเดียว
พร้อมกันสองคน ทั้งพระเพื่อนและพระแพง เพราะ
ว่าพระเพื่อนพระแพงนั้นตั้งใจเรา จนแยกกันไม่ออก
จะว่าเป็นฝาแฝดก็ดูไม่สม ถ้าว่าเป็นคนคนเดียวกัน
ดูจะสนิทกว่า และพฤติการณ์ทุกอย่างก็ชวนให้คิด
ไปเช่นนั้น

ความงามของพระเพื่อนพระแพง ตอนแรก
กล่าวถึงในหนังสือลิลิตพระลอ นั้น แม้จะสั้นเหลือ
เกิน แต่ก็ได้รับความหมายคลุมไปหมด ถึงจะไม่ชัด-
เจนก็ตาม

“อยู่นานมาบุตรี ทรงโฉมจันทรีงามเงื่อน จักษุแสงโฉมเลิศล้วน แห่งต้องคิดใจ	สุดสวาทกษัตริย์สององค์ ชื่อท้าวเพื่อนท้าวแพง งามดีพิศงามล้วน บารมี”
--	--

เอาความว่า พระเพื่อนพระแพง ทรงโฉมงาม
เหมือนดวงเดือน จะกล่าวชมโฉมแห่งใดก็งามเลิศ
ล้วน สองนางงามทุกอย่าง งามทั่วทุกแห่ง

ในรัชกาลที่ ๓ กรมพระราชวังบวร มหาศักดิ์-
พลเสพ ได้ทรงพรรณนาความงามอย่างละเอียดของ
พระเพื่อนพระแพง ไว้ในหนังสือบทละครเรื่อง
พระลอมรตักษณ์ ตอนขับชอชมโฉมพระเพื่อนพระ-
แพง ว่า

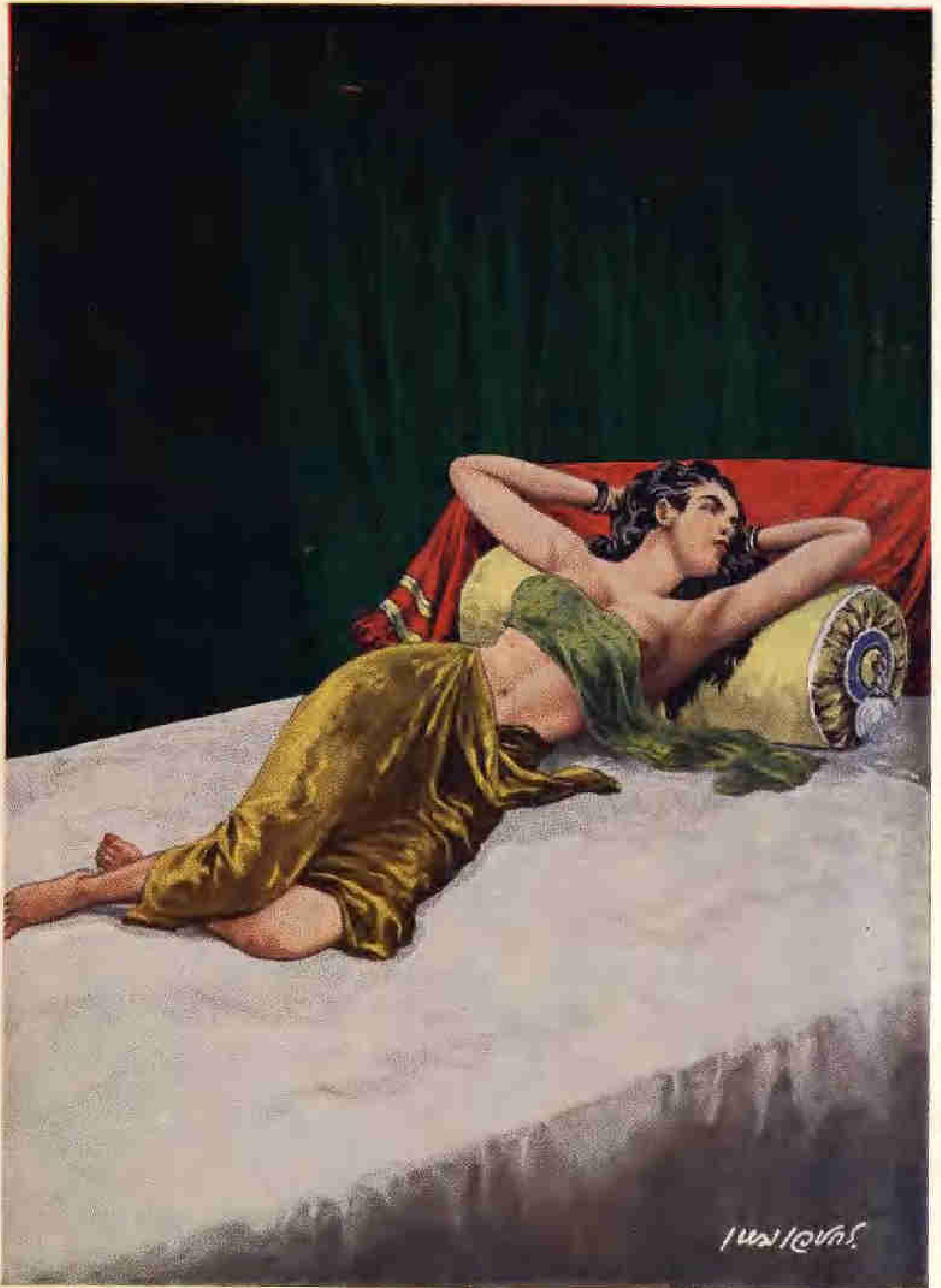
“ไม่สูงค่าค่าชาวพิศอม อรชรอันอันเอนอวองค์ พิศพิศ ไม่มีเงมสอง ขนงนครเกษมแก้วไข่มุก พระกรรมที่ขบเปรียบกลับบุษบง ดำเนินเดินทอดระหวายกาย โดยรู้บางอย่างทีสิ้นจิ้ม เกศาตำระดับขลับเป็นมัน สองถันสันทัดศตบุษย์ ขึ้นบังไมโสศคหมคมลทิน	พริ้งพร้อมสรรพางค์ดั่งนางหงส์ ดวงพิศศรีโฉมของดั่งวงเดือน พิศน้องก็ไม่มีเสมอเหมือน เหมือนจะเดือนให้ต้องตาชาย นาสิกทรงวางขอวีเชียรฉาย ครกรายทลายวงเระว้าง งามพริ้มเพราสมดมสัน ทนต์นั้นที่ขมสัมณนิล ฟังผุดพันท่าชลาสินธุ์ กุมรินยังมี ได้ใกล้เคียง”
---	---

บทขับชอชม โฉม พระเพื่อนพระแพง มิได้เกิน
ความจริง เพราะเมื่อพระลอได้พบพระเพื่อนพระ-
แพงภายในอุทยาน ก็มีอาการไม่แพ้โอหนาพบุษบา
เหมือนกัน คือ

“คำรงใจได้อ่อน สองบังกล์เคารพ โฉมสองชั้นคาบ พิศพิศน้องให้ บัวทองเด็ดคณันน้ำ และว่าดวงดาวา ฤจันทร์จากเวหา เรียมเร่งคิดหน้าหน้า	อายชม อยู่นา กราบไหว โจราช ท่นท้าวลุ่มตน เอามา ฤแล หยาดฟ้า หาพี่ พระเอช หม่อมหน้าคิดใจ
--	---

นางรินและนางโรย เทียบเข้าของตนว่า พิศให้ให้ว่าให้ พิศอ่อนก็ศศิธร พิศคู่มอกอร เดือนขมเข้มเข้มหน้า	พากันชื่นชมและเปรียบ กนิกร แจ่มฟ้า โตล่ง น้า ออกหรืออันใด”
---	--

พระเพื่อน พระแพงก็ เป็น หลิ่ง แบบเดียวกับ
นางเกษรา คือไม่ทิ้งหวง ถ้าสตรีทุกคนเป็นแบบนี้
หมด พวกผู้ชายคงได้ใจกันใหญ่
เชิญท่านชมภาพพระเพื่อนพระแพง ตอน
พระเพื่อนพระแพงนั่งใจเดือนลอยน้กถึงพระลอ

1910/1911

กากี

กากี เป็นนางงามที่รู้จักกันแพร่หลาย มาล ความงามของนางนั้นจัดว่าเป็นเลิศ และความงาม นั้นเองเป็นภัยแก่คน เพราะทำให้ชายที่พบเห็นไม่ อาจเว้นรักนางเสียได้ นอกจากกากีจะทรงโฉมเป็น เยี่ยมแล้ว นางยังมีคุณสมบัติพิเศษที่สตรีทั้งหลาย ไม่มี สิ่งนั้นคือ “เนือหอม” มาแต่กำเนิด ชายใด ได้สัมผัส กลิ่นจะติดตัวไปนานถึง ๗ วัน

“ท้าวมีมเหสีโลดลกษณ์ ประไพพักตร์เพียงเทพสาวสวรรค์
ชื่อกากีสรีวิลาสดังดวงจันทร์ เนือนั้นหอมฟุ้งจรุงใจ
เปรียบเสมอเหมือนกลิ่นมณฑาทอง ผู้ใดต้องสัมผัสพิศมัย
กลิ่นเกาะติดชายผู้นั้นไป นับได้ถึงเจ็ดทิวาจร ”

ท้าวพรหมทัต เมื่อถูกพระยาเวไนยธิดาพา
กากีหนีไปวิมานฉิมพลี ก็ทรงคร่ำครวญถึงกลิ่นเนือ
หอมของกากีด้วยความอาลัย

“จะหาทรงสุคาภษัตรียี่สิบ จะหากลิ่นกลิ่นภพไม่หอมถึง ”

นาฏกเวณ หรือ คนธรรพ์ แกล้งร้องเพลงยั่ว
พระยาเวไนย ตอนเล่นสกากับท้าวพรหมทัต ก็
ยังยกเอาเรื่องกลิ่นเนือหอมของกากีมากล่าว

“โอ้พระพวยชายกลิ่นมารัญจน หอมหวานนาสาเหมือนกากี
วันวันชื่นจิตที่จำได้ เหมือนเมื่อไปร่วมภิรมย์ประสมศรี ”

ความงามของกากี ตามสายดาของพระยา
เวไนยนั้นว่า

“ถึงนางหกฟ้าชั้นที่สรรทรง จะเปรียบองค์สมได้ไม่มีสอง ”

ตามหนังสือกากีคำฉันท์ ผู้แต่งได้พรรณนา
ความงามของกากีไว้อย่างละเอียดว่า

“มือีศรราชา	เป็นปิ่นสุคา
ทรงมวมากากี	อรองค์เพริศเพรา
ทรงเขวากษัตรี	เป็นมณีโลกี
เพียงอัปสรสวรรค์	
พิศพักตร์ผิวผ่อง	ปรางเปรียบปรางทอง
ไรเศศคือกัน	พระกรรมนฤมถ
กลดลับบุษบัน	นาสาสรรพรสวรรค์
ปานขอ ไอยรา	
กางก้อกางสีห์	ก้อกลอนฤกั
โอษฐ์มอ้มเจรจา	แสงทนต์คังชลบั

ยะยับกศา
วิเศษเลี่ยมสาร
กัวคือเกาทัดศัพท์
คังคณฤคปาน
สมสรรพวงค์พาล
คังฐานขรรจง
กรค้องวงถฆ
มะเน่งน้อยทรง
พิศสันค้อบง
ค้อมแต่งดวงมาลัย
พระสุรสำเนียง
ชวนจิตลวงลาญ
พิศวาสแฉดลาง
อ้ามฤคโสรจสรง
ไทรพิศพิศมัย
เนตรเพียงพิศวง
นุ่งมาดจิตจง
องศ์อิศรราชา ”

คังปีกกุมรา
โนยเนตรเมี่ยมมัน
เอวอ่อนท่อนถสม
พระทรงเขวามาลัย
น้วนน้อยช้อยชค
วรลัภณ์สรรพรสวรรค์
กขมาศผจง
ไพเราะเพราะเพรื่อง
ไทรอินพจนารถ
เสนาะฤทัยปาน
ค้องจิตคิดนัยน์
ไครเสพสังวาส
ใจเสนห์อ่อนงศ์

นิยายพิศวาสเรื่องกากีนี้ มีมูลมาจากนิบาต-
ชาดก และกุณาลชาดก เข้าใจว่า คงจะแพร่หลาย
มาแล้วแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา จะเห็นได้ว่า เจ้าฟ้า-
ธรรมมาธิเบศร ได้นำเอาตอนหนึ่งของเรื่องนี้มาแต่ง
เป็นกาพย์เห่เรือ ส่วนคำว่า “กากี” นั้น ได้กลาย
มาเป็นคำที่มีความหมายถึงหญิงใจง่าย หลายใจ ใน
คำกลอนตอนเริ่มเรื่อง ผู้แต่งคือเจ้าพระยาพระคลัง
(หน) ได้บอกไว้ว่า

“ขอแสดงแจ้งนิทานในกาลก่อน
แต่ครั้งองค์ทรงสืบชินวร เทียวสัตบุรุษหมายประโยชน์โพธิญาณ
เสวยพระชาติเป็นสกุณาพระยานก จึงชักเรื่องชาดกมาบรรหาร
หวังแสดงแจ้งจริงที่หญิงพาล ให้ชายชาญรู้เชิงกษัตรี ”

แม้ความประสงค์จะเป็นอย่างนั้น แต่ในการ
ดำเนินเรื่อง ผู้แต่งก็มีได้แต่งให้กากีเป็นหญิงที่
ซื่อซ้าเกินไปนัก ความจริง การที่กากีต้องเสียตัว
นั้นก็น่าเห็นใจอยู่ เพราะโดยปรกตีสตรีนั้น ไม่อาจ
คุมสถานการณ์ของตนได้ ยิ่งสถานการณ์ของกากี
ด้วยแล้ว ตกอยู่ในภาวะที่ล่อแหลมอันตรายทั้งนั้น
ไหนเลยจะสามารถต่อต้านการจู่โจมของชายได้

เพลงแก้ว เข็มทองมหาพิศ

1 เมษายน ๒๕๒๕

๖๓/๒๕๕๕

พิมพิลาไล

พิมพิลาไลเป็นสามัญชน ไม่ได้เป็นนางกษัตริย์เหมือนนางในวรรณคดีอื่น ๆ ที่ท่านได้ผ่านมาแล้ว แต่รู้ดีกว่า พิมพิลาไลจะใกล้ชิดสนิทสนมกับเรามา เพราะเธออยู่แก่เมืองสุพรรณ เวลาที่เธอมีชีวิต ก็ไม่ห่างไกลอย่างสีดาหรือบุษบา

เมื่อก่อนพิมจะเกิด นางศรีประจันมารดาฝันว่า พระพิศณุกรรมถือแหวน เหาะมาสวมให้ท้าวของนาง ครั้นตื่นขึ้นก็เล่าความฝันให้พันศรโยธาสามีฟัง พันศรโยธาแก้ฝันว่า

“พันศรโยธาผู้สวมแก้ว ฟังเมียเล่าแล้วหัวร่อว่า
จึงทำนายฝันไปมิได้ซ้ำ ว่าเจ้าฝันนั้นหนาจะมีครรภ์
ได้แหวนประดับตักจะเป็นหญิง รูปร่างงามจริงตะลึงสตรีกี่
ด้วยเป็นแหวนของพระพิศณุกรรม จะเป็นช่างใครนั้นไม่ทันเลย”

ความงามของพิมเริ่มแสดงให้เห็นตั้งแต่ยังไม่เกิด ครั้นเกิดแล้วอายุได้ห้าขวบ ความงามก็เริ่มเบ่งตัวให้เห็นชัด

“ชวดทรงสังศรีไม่มีแก่น อรชรอ้อมแอ้นประหนึ่งพหลา
ผมสลวยสวยขำงามเงา ให้ชื่อเจ้าว่าพิมพิลาไล”

เมื่อรุ่นสาว เณรแก้วมาพบเข้า ถึงกับทักว่า
“ชื่อว่าสีดาพิมพิลาไล สวยขึ้นสวยกระไรเพียงบาดตา”

ขุนช้าง หนุมรูปร่างอูกุศล เห็นพิมในวัน
เทศน์มหาชาติ แล้วก็กลับมาคร่ำครวญพรา่ำเพ้อถึง
ว่า

“อรชรอ้อมแอ้นเอวบาง หมิ่นนางก็ไม่เหมือนนางเดี่ยว
เจ้าห่มสีกับทิมริมขลิบทอง สอดสองซบในสไมเขียว
แขนอ้อมท่อนท้ายแม่หวังเพริช งามตาเมื่อเจ้าเหลียวขำเลื่องมา”

แม้จะถูกนางพิมตำว่าอย่างสาดเสียดเสียด.....
ขุนช้างก็ยังชมนางพิมพิลาไลอยู่เสมอ

“รักใครไม่เหมือนพี่รักพิม เจ้างานพร้อมงานดีงามถนัดถ้วน
งามรูปงามจรดกระบิลกระบวน งามล้วนขำตมเจ้าสมงาม”

ความงามของพิมในวัยสาวนั้น จะหาได้หลาย

แห่งจากปากคำของพลายแก้ว และความงามของพิมนี้เอง ที่ทำให้เณรแก้วร้อนเหมือนอยู่ในกองไฟ พลายแก้วบอก

“นี่ร้อยบุษบาดีสะอาดโฉม งามประโลมนำรักเป็นหนักหนา
จะดูไหนปลั่งปลั่งทั้งกายา ดังดอกฟ้าลอยฟ้อนชะอ้อนงาม”

และ
“จับมือถือนิ้วเจ้าพิมชม สวยสมสัมนิ้วเสนาหา”

และ
“โถมแต่ดัมเก็บอ้อมพริ้มเพราจน งามเนตรเมื่อเจ้าค่อนพ้อมชม
คอดามบางแถมกระหัดรัด กล้วยขาวขาวขัดดูงามสม”

ไฟสวาทเผาผลาญเณรแก้วจนตบะแตก ต้อง
สึกจากเณรรับมาหาพิม และชมนางไม่รู้เบื่อ

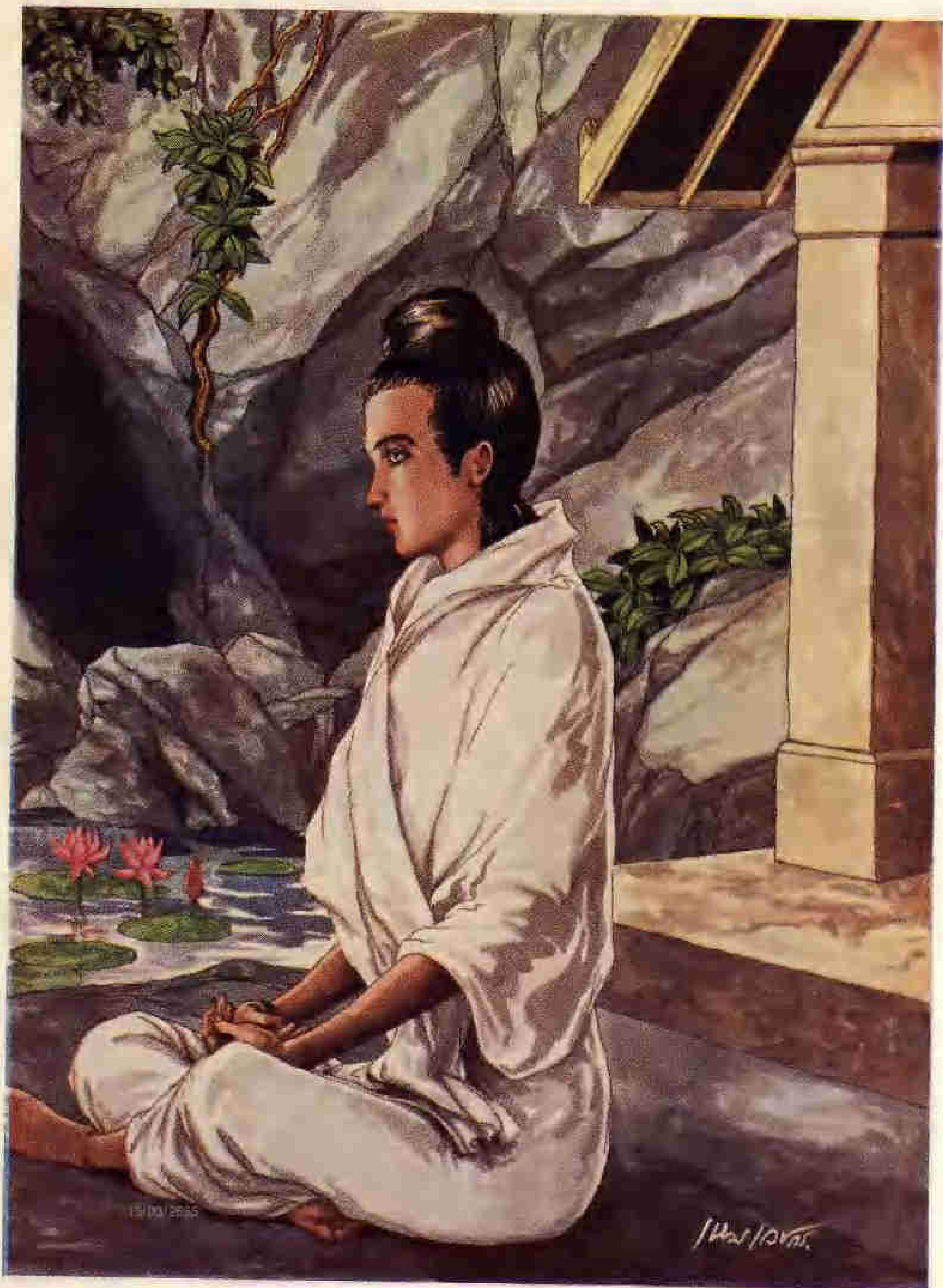
“ประทีปอ้อกลับทามอร่ามตา ต้องพักตราผิวเนื้อเป็นนวลจันทร์
งามโศกคดแถมเมื่อยามเศร้า ปุ่มประหนึ่งจะเข้าประคองขวัญ
งามทรงสังศรีดีวีรกรรม สารพันงามจรดนำชิดชม”

กลัว ออก จะ เบียดเผย ความงามของพิมโจ่งแจ้ง
ไปสักหน่อย แต่ก็ทำให้เรารู้ว่าพิมเป็นสตรีที่มีเนื้อ
หนังมังสาอย่างเราๆ ไม่ใช่นางงาม ที่เป็นความฝัน
เช่นบุษบาหรือสีดา อย่างเช่นตอนพลายแก้วชวน
พิมอาบน้ำกลางดึกและกลางแสงจันทร์ว่า

“เจ้าพลายชกชายสไมห่ม ฉันทาขนมไธหม่อมมะขำเล่น
ยังไม่เคยอาบน้ำตัวปล้ำเป็น เขาจะเห็นแก้วอย่ากรนฉันทนอยเลข
อนิจจาอยู่แต่เจ้ากับตัวพี่ ไม่มีใครเห็นดอกเจ้าพิมเอ๋ย
อามทั้งผ้าไม่ทำอะไรเลย พลายก็เผยผ้าอันองออกจากทรง
พระจันทร์ลอยสีลาเวเนหียง สอดส่องต้องเต้าดูขาวขำ
น้ำกระทั้งหลังไหลกระทบทรง ดังเพชรร่วงหรูปต้องกระจายพราย”

ความงาม ของ วัน ทองจะเห็นได้ชัดเจนจากคำ
ของขุนแผนอีกตอนหนึ่ง เมื่อสะกดเข้าไปถึงใน
ห้องของขุนช้าง เห็นพิมเข้าเท่านั้น ก็อุทานอย่าง
แสนเสียดายว่า

“โอ้เจ้าวันทองหมองมัวไป ทุบไล่อ่อนอ่อนละมุนมือ
มือที่อย่างนี้ดอกควรต้อง กับมือนี้องนุ่มนวลควร จะถือ
ถนอมรักหนักนิตหนึ่งไม่คิด แต่อุ้งมือค่อยประทับดังทองเปลว”

1910/1915

W. H. H. H.

สุวรรณมาลี

สุวรรณมาลีเป็นราชธิดา ท้าวสีลราชและ นางมณฑา แห่ง เมือง
ผลัด... “พระนามท้าวเจ้าบุรินทร์สีลราช พระนางนาฏนามมิ่งมณฑา
สวรรค มีบุตรศรีวิลาสคังควงจันทร์ ชื่อสุวรรณมาลีมีมรดก” นี้เป็น
ขบพรรณาความงามของนางสุวรรณมาลีอย่างรวบๆ แต่ทว่า “ศรี
วิลาสคังควงจันทร์” นี้ก็ทำให้มีกมลเห็นว่างามนัก

สุวรรณมาลีศรีวิลาสนี้ ออกจะพิเศษ ที่พระบิดาได้หมั้นนาง
ให้กับบุตรคนโต เจ้าสีลราช นี้ก็ขำดี ฉะนั้นสุวรรณมาลีเป็นเจ้าหญิง
ไทยไปหมั้นกับเจ้าชายฝรั่ง

ความงามของนางสุวรรณมาลี เมื่อแรกกล่าวมีเพียงเล็กน้อย
แต่สุนทรภู่ท่านคงได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว เห็นว่าไม่จำเป็นต้อง
กล่าวให้ละเอียดนัก เพราะถึงจะบรรยายไป ก็เป็นคำพูดของผู้แต่ง
เอง ดูจะไม่มีความหนักเท่าไร รอจังหวะให้พระเอกขยับมาเป็นคู่ชมโฉม
ดูจะมีน้ำหนักมากกว่า ดังจะเห็นได้จากตอน พระเอกขยับเข้าคลอง
เข้าป่าให้ท้าวสีลราชฟัง จนทำให้ท้าวสีลราช นางสุวรรณมาลี ตลอดจน
จนไพร่พลหลับไหลไปหมด พระเอกเลยขมนางสุวรรณมาลีว่า

“พระเพ็งพิศพิศายุพาพิศศรั
ช่างเปล่งปลั่งยังไม่มรัคักพาน น้ำสงสารชบหนึ่งไม่คิงกาย
พระเลือนนงก็ลงจากบังลังก์อาสน์ หัวงวาทว่าจะโลมนางโฉมฉาย
กรันเขี้ยวซิกคิดได้ไม่ไท่ถักกราย แต่เดินชายชมนางไม่วางตา
พระโอบอุ้มเอี่ยมเทียมสลันจิ้ม เป็นลักขมแค้นพรายทั้งชายชวา
ขนงนครเกษตรกรถยา ดังเลขาสุดผ่องละออองนวล
ทำโฉมหนอจะไค้ดวงสมร ร่วมทำนอมแนมน้องประคองสงวาม
แล้วรั้งรักหักใจ ไม่บังควร ให้เป็นป่วนเกล็ดมานั่งข้างหลังคู”

แม้แต่สินสมุทรเด็กตัวเล็ก ๆ ก็ยังลงความเห็น ว่า นางสุวรรณ
มาลีสวย ออกได้เป็นแม่ของคน ดังจะเห็นได้จากตอนนางสุวรรณ
มาลีแก้ตั้งตามสินสมุทรว่า

“แล้วโฉมงามตามหลอกคะคอกเล่น
เจ้าจะเป็นลูกข้าเหมือนว่าขาน
หรือลวงล่อพ้อไค้สร้อยสังวาล
จงให้การตามจริงอย่าเียงความ”

สินสมุทร ตอบว่า

“สินสมุทรพูดจาประสาชื้อ
ชุกนี้หรือจะไม่รักอย่าพักตาม
ขอตาจะใครไค้แม่ที่รูปร่าง
พึงสมความปรารถนาเวลานี้
จะหาไหนไค้เหมือนพระรูปโฉม
งามประโลมล้ำฟ้าในราศี
เม้นหาผู้ไค้ฉันไค้ดี
จริงนะจำฟ้าแผ่นดินมารดา”

ศรีสุวรรณแรกเห็นนางสุวรรณมาลี ก็ชมว่า
“ถ้าอย่างเอี่ยมเทียมเทพธิดา สำคัญว่าเทวีเป็นพี่สะใภ้”

ทั้ง ๆ ที่รู้ว่านางเป็นพี่สะใภ้ ศรีสุวรรณก็อดเกล็ดเกล็ดในความ
งามของนางเสียมิได้ คังกลอนว่า

“พระขัมพลาทางเพดานเห็นเม้นพิศศรั
ข้าเล็งลักแลกรน้ำยุดสายสมร
ทั้งคมขำสำอองอย่างกนิร
แสงขมงามพร้อมไม่ผสมพิ
ดูเหมือนสาวราวสักขีสิบถ้วน
ทั้งน้ำนวลผิวผ่องเป็นล่องสี
แต่ดูชยาอายุไค้แปดปี
นางจะมีลูกคำแต่เท่าไร
รัวจนจิตพิศศรัเป็นกรุ่นัก
แล้วกลับหักทวนห้ามความสงสัย”

ตามกลอนที่ท่านได้อ่านมาแล้ว พอสรุปได้ว่า นางสุวรรณมาลี
นั้นมีลักขมสองแฉก ผิวเนื้อผ่องสองสี ที่นี้ดูตามเรื่องจะเห็นว่านาง
ออกจะเป็นคนงามอนมารถ และขี้นิ่งไม่มีใครสู้ จนนางละเวงต้อง
ออกปากว่า “มเหสีขี้นิ่งเหมือนหนึ่งเสื่อ จะลักเนื้อน้องก็เหมือน
ขี้นม” แปลว่าขี้นิ่งนวล นอกจากนั้นยังเป็นคนเจ้าคารม นี้แหละ
หญิงมีลักขมสองแฉก ผิวผ่องเนื้อสองสี จะเป็นอย่างนี้เหมือนกัน
ทุกคนหรือเปล่า ไม่ทราบ

ตอนได้คารมกับพระเอกขยับ เมื่อนางจะหนีพระเอกขยับออก
บวช (เพราะงอน) นั้น คารมเปรี้ยวก็มาถึง

พระเอกขยับว่า
“แต่จะถนความจริงสักสิ่งหนึ่ง จะถือโทษโกรธขึง ไปถึงไหน
หากจะว่าถ้าพี่มิให้ไป จะขี้นใจหรือสมระจะผ่อนทาน”

นางตอบว่า
“นางหม่นอบคอบว่าดีในซันนั้น กระหม่อมฉันก็จะต้องสนองตาม
ว่าแก้ขบข้องน้อง โฉมโฉมใจความ จึงห้ามปรามโปรดเกล้าให้เข้าใจ”

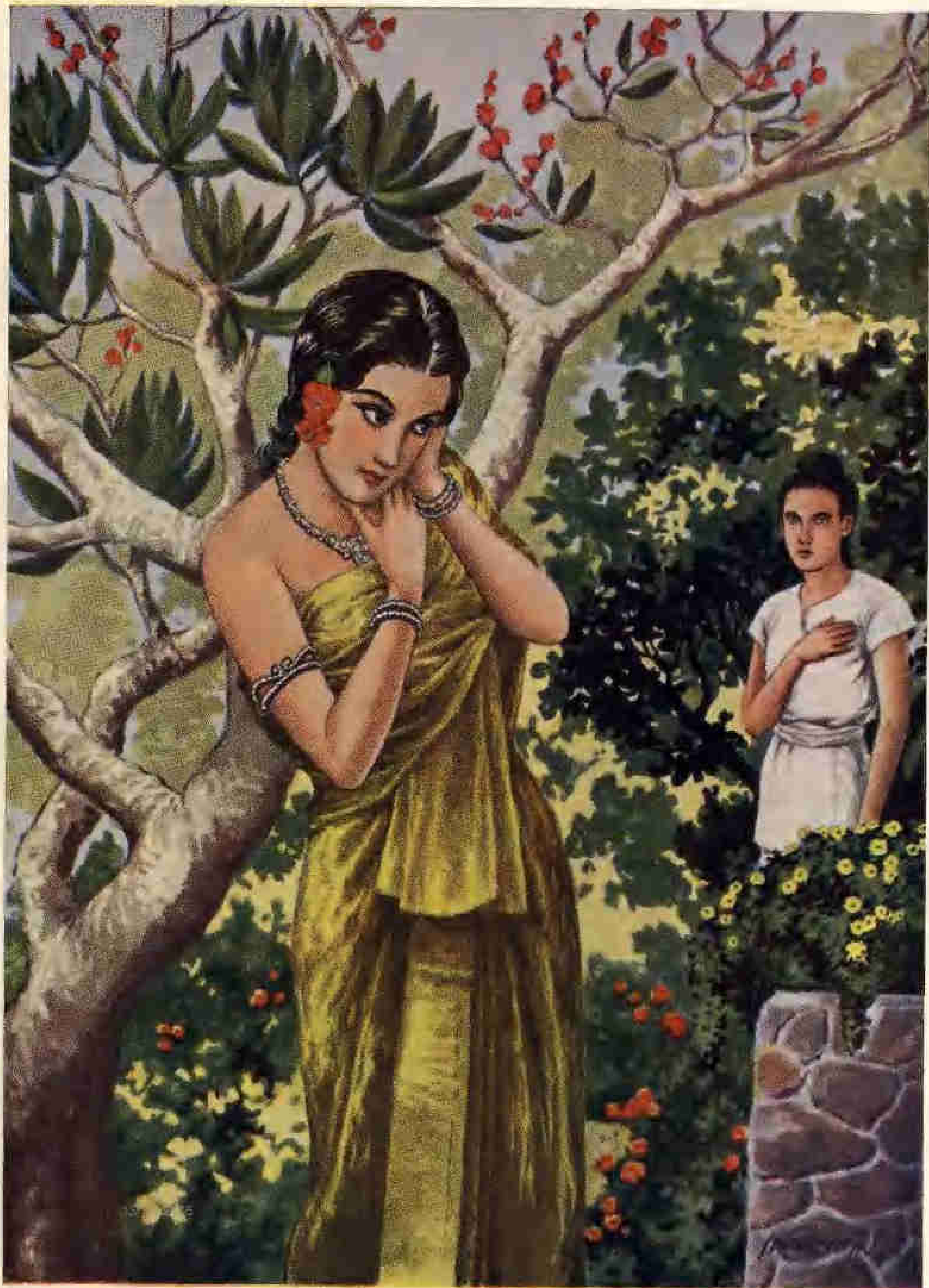
พระเอกขยับจึงเล่าเรื่องที่ทำนางไปรับสมอั้ง ไว้ที่เมืองมณฑล
“พระขัมพลาทางตนเองว่าน้องรัก ที่มณฑลเจ้าไปเล่าบอกเขาโฉม”

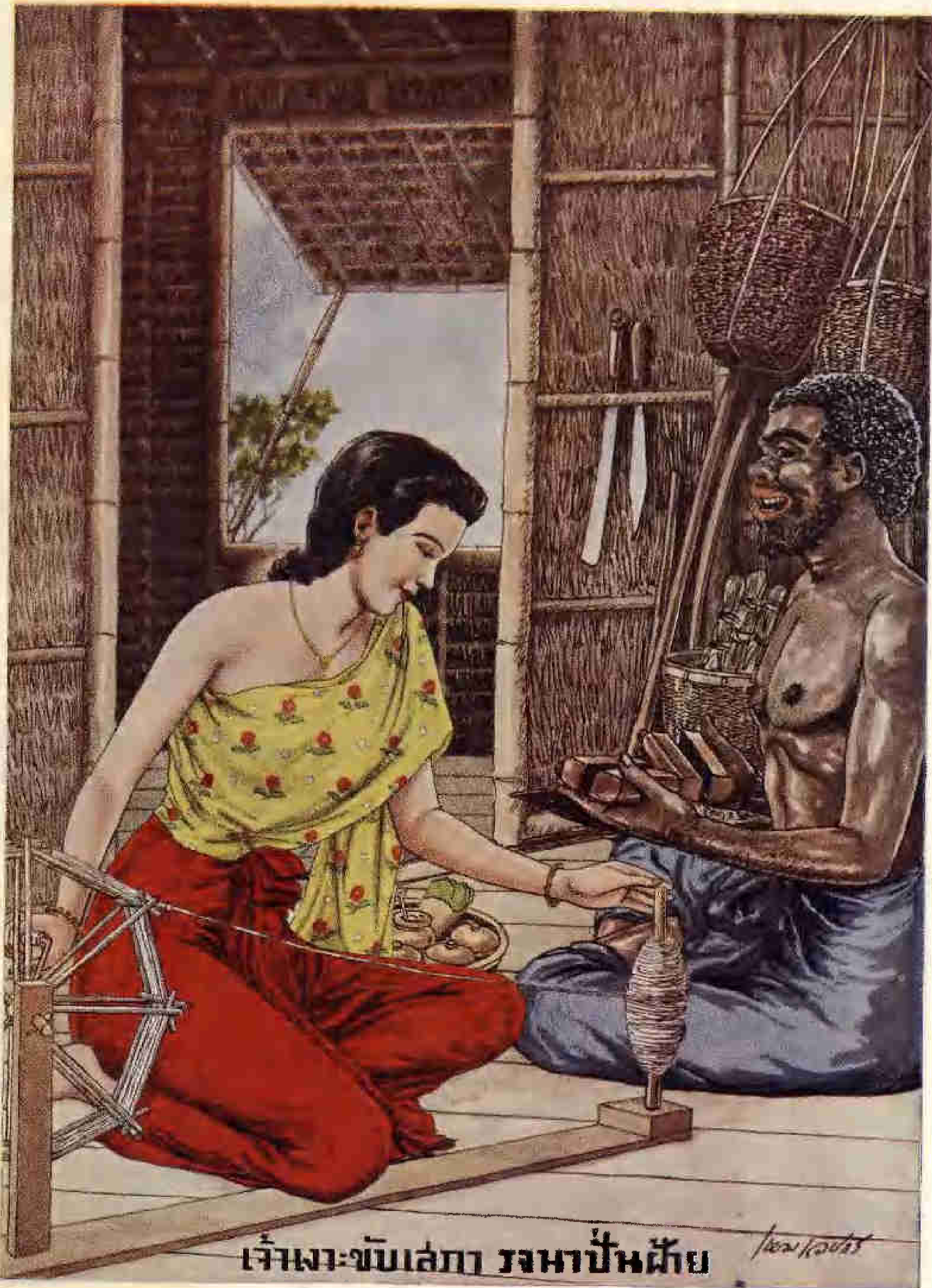
นางก็ตอบเลียงแบบโวหารว่า
“นางว่าเล่าเขาก็จริงทุกสิ่งไป แต่จริงใจนี้จริงซึ่งกว่าคำ”

พระเอกขยับขี้นไปโดยโวหารว่า
“นี่แน่นางต้องขบข้องว่าขี้นขี้น ข้อมนิยมนจะเอางาราคาข้า
คนเจรจามาเล่าเขาก็จำ เลาค้อค่านเมื่ก็รู้ที่อยู่ด้วยกัน”

นางก็ไม่จนค้อขี้นขี้น ขี้นไปว่า
“นิจจาพระจะมานักทักเขาว่า นึกก็นำใครหัวเราะเพราะเคราะห์ฉัน
ก็เป็นไรไม่เอาคำที่รำพัน จะหวงกันกายาไว้ว่าไร”

นี่ นางได้ว่า ถ้าจะขี้นค้อค่านเป็นสำคัญ ก็ขี้นแต่ขี้นขี้น จะ
มายึดตัวคนไว้ทำไมกัน ในที่สุดนางก็ออกไปบวชจนไค้ทั่วทุกเขาสูง
ยอดเมือง เลขนั่งพระทัยล่องลอย อย่างภาพที่ เหม เวชกร วาดให้
ชมกันแล

เจ้าผา:ขับเล่ภา รรห่าป้หฝ้าย

1/22/2015

รจนา

“น้องเอชน้องรัก
โฉมนางแกร่งน้อยช้อยชด
บุญที่กับนางได้สร้างสม
ที่อยู่ถึงนอกฟ้าหิมพานต์

ผิวพัศตร์เพียงจันทร์อันทรงกลด
อย่ากำสรดเศร้าหมองไม่ต้องการ
อภิรมย์ร่วมรักสมภักศมาน
เพ็ญวันกาลให้เที๋ยมา”

นี่คือความงามของรจนาใน สายตาของเจ้าเงาะ หรือพระสังข์

นางรจนาเป็นนางงามอีกคนหนึ่ง ที่รู้จักกันแพร่หลายมาก ความงามของนางรจนาเมื่อแรกเกิด และ ตอนเป็นเด็ก ก็มิได้พรรณนาไว้ เหมือนนางบุษบา หรือนางสีดาที่กล่าวมาแล้ว ตอนที่กล่าวถึงนางรจนาครั้งแรกในวัยสาวนั้น แสดงว่าความงามของนาง ก็ไม่ค่อยเลย คือ

“อันองค์เอกอัครราชา
มีจิตนาร่วมอุทร
เมืองบุษตุลทึงชื่อรจาถา

ชื่อมณฑาเทวีศรีสมร
ทั้งเจ็ดนามกรต่างกัน
โสกาเพียงนางในสวรรค์”

ตอนเลือกคู่ครั้งแรก กษัตริย์ทั้งร้อยเอ็ดหัวเมือง ได้ชมความงามของพระธิดาทั้งเจ็ดองค์อย่าง เลิศลอลยว่า

“เห็นเจ้าพระธิดาซาใจ
คังใจดูนางไม่วางตา
งามโฉมระอ้อนอ่อนเอวองค์
บ้างพูดกับเพื่อนสนิทไม่กิดอาย

ให้กิดพิสมัยในรูปทรง
แสนหารุมริงคะลิ่งหลง
งามขนงวงพัศตร์โสกา
อันน้องบุษตุลทึงคางตาซาใจ”

เจ้าเงาะหรือพระสังข์ทอง เมื่อได้พบนางเป็น ครั้งแรก เมื่อตอนเลือกคู่ก็ชมว่า

“พิศโฉมพระธิดาวิสารัมย์
งามละม่อมพร้อมสิ้นทั้งอินทรีย์
แสรังท่าแลเคียงเมียงเมือน

ศุคผาดผิวพรรณดั่งดวงเดือน
นางในรณมิไม่มีเหมือน
ให้พื้นเพื่อนเดือนจิดกิดปอง”

น่าน้อยใจแทนนางรจนาเป็นอย่างยิ่ง ที่กวีพรรณนาความงามของนางไว้ น้อยจริงๆ ไม่เหมือนนางอื่น ทั้งความงามอีกเล็กๆ น้อยๆ ที่เกี่ยวกับปาก ตา แก้ม ผม ฯลฯ ก็ไม่ได้กล่าวถึงเลย และเมื่อได้อยู่กินกับเจ้าเงาะแล้ว ก็มีแต่เจ้าเงาะเท่านั้น ที่ชมนาง และก็มีเพียงเล็กน้อย เช่น

“น้องเอชน้องรัก
และ “น้องเอชน้องรัก

ผิวพัศตร์เพียงจันทร์อันทรงกลด”
งามพัศตร์ผ่องเหมือนดังเดือนหงาย”

แต่ว่านั้นแหละ เมื่อ “โสกาเพียงนางใน สวรรค์” แล้วก็เป็นอย่างอื่นต้องเข้าใจว่าสวยยิ่งกว่านาง มนุษย์ คิดไปอีกที ออกจะเห็นได้ว่า ผู้สร้างนาง รจนา นั้น เพิ่งจะให้รจนาสวยในทางน้ำใจเป็นแม่ คู่จะเป็นคนช่อๆ ไม่เคียดสา และมีอารมณ์ขันอยู่ พอใช้ เช่นที่ชมเจ้าเงาะว่า

“น้อยหรือน่ารักอยู่ชกไซ้ หุหนตาใดทำไข่ห่าน
รูปว่างช่างกระไรเหมือนชกขั้มาร ถ้าสนับจันสักรั้เท้าพ้อม”

แล้วในเรื่องความรักความใคร่ รจนาก็ไม่พิศ วาสร้อนแรงอย่างคนอื่น ๆ เขา ดูเย็นๆ อย่างที่กวี เขียนไว้ว่า

“อัศจรรย์บันดาลในกลางหาว เดือนดาวส่องแสงแจ้งกระจ่าง
เห็นชายอาบละอองน้ำค้าง ค่อยสะสร่างเศร้าหมองทั้งสองรา”

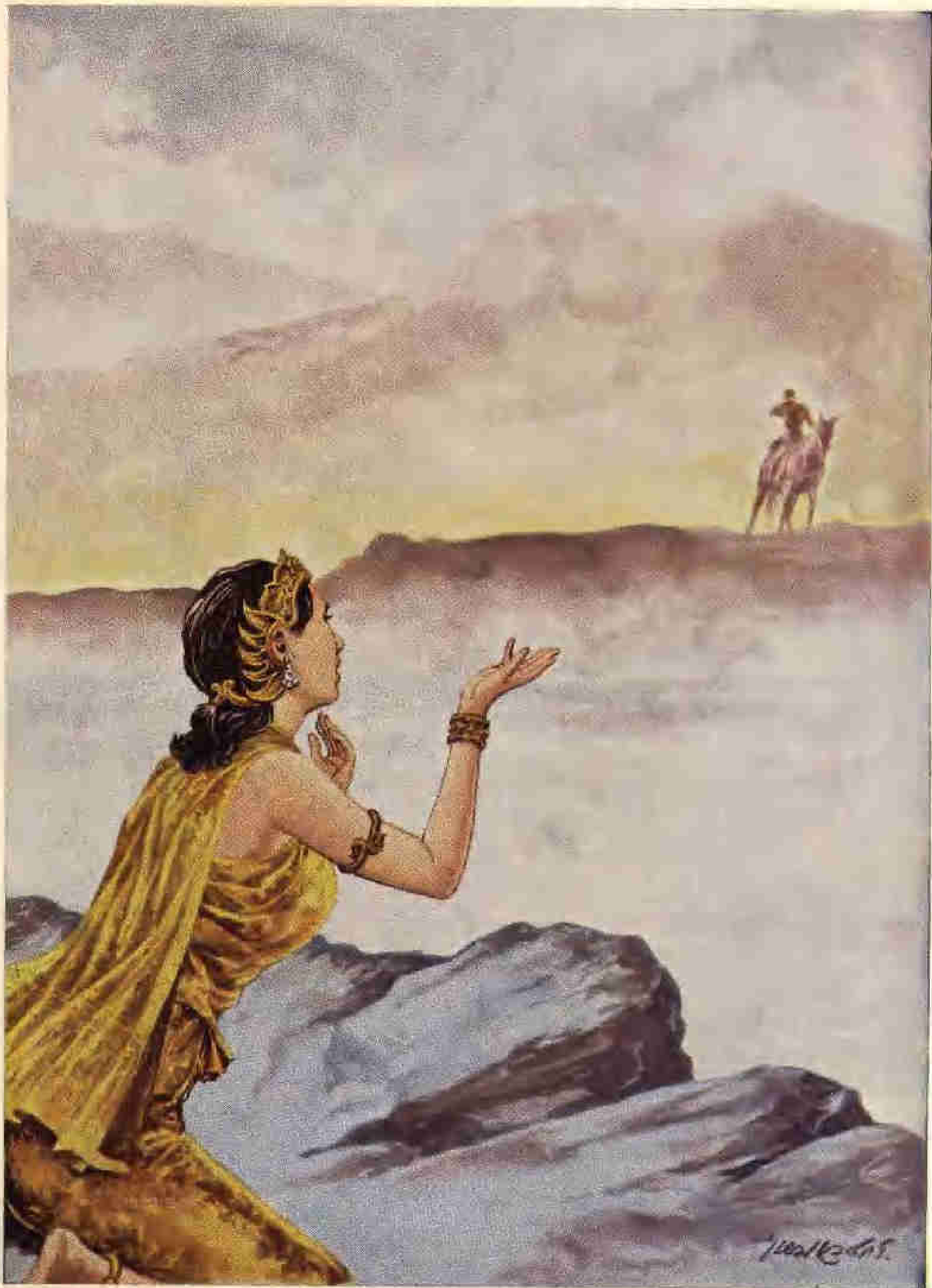
รวม ความว่า ความ งาม ของ รจนา หนัก ไปใน ทางธรรมมากกว่าทางรูป

เรื่องสังข์ทอง ที่เรารู้กันโดยมากก็คือตอน เลือกคู่กับหาเนือหาปลา ซึ่งเป็นตอนที่มืบบทบาท ของรจนา ที่จริงสังข์ทอง เริ่มที่เมืองยศวิมล เมือง พระบิดาของพระสังข์ และไปจบตอนที่ทำวยศวิมล มารับพระสังข์กลับเมือง

บทบาทของ รจนามีน้อย กว่านาง งาม ในเรื่อง อื่นๆ และกวีก็ดูเหมือนไม่จงใจจะวาดรูปของรจนา อย่างขรรเจ็ดบรรจงอย่างนางงามอื่น แต่ดังกล่าว แล้ว ได้ใส่คุณสมบัติดีๆ ไว้ให้มากอยู่ เช่น ตอน นางจะลาพระบิดาพระมารดาไปเมืองยศวิมลกับพระ สังข์ นางมณฑาสั่งและสอนว่า

“เจ้าสายใจไกลตาของแม่แล้ว จงฝากตัวผัวแก่นะโถมศรี
ทั้งพระชนกชนนี ออย่าให้มีเคืองขัดธิดา
แม่บิหวไฟโรชอย่าโกรธตอบ จงเคารพขนบธรรมเนียมดีว่า
น้กบ้องกรองตัวของลูกยา ไกลตาแม่แล้วแก้วกลอยใจ”

ส่วนรจนาก็สนองคำพระมารดาว่า
“ลูกมีกรรมทำทุกขให้พระแม่ ดั่งสองกรังตั้งแต่ละห้อยหา
จงชกไทยไปรดเกล้าลูกยา ออย่าให้เป็นเวราช้างหน้าไป”
กนที่ไม่ให้ร้ายป้ายโทษแก่กันอื่นอย่างรจนา กวรมันได้ว่างามใจ

นางเมรี

พิศเนื่อเนื่อเตดียง พิศนมนมเพื่อง เต่งเต่าตริงครา
พิศขงษ์ขงษ์แก้วงามนวย พิศพระกรสรระสวย คุองวงไอยรา
พิศพิศกร์ถือจันทรโสกา พิศกรกัลยา ประดุจกลีบบัวทอง
พิศครานคือเถลา พิศไรเพริศเพรา ทอดสมลาของ
พิศควักก้างคือวงเกาทัณฑ์ พิศดาตามัน ประดุจทรายทอง
พิศแก้มแก้มคือปรางทอง พิศโอมรู้หย้วน้อง ถือค้ำลึงสุกใส
พิศแห่งโองงามสม ชึ่งพิศนารม สมบุรุษบัวใคร
พิศรูปแก้วกรพชง พิศเฮวเฮวบาง นำพิงทอใจ
สะเม็บคละไม ละม่อมจริงนระอรัย ใต้ฟ้าไกรปาน
แสงทนต์ยะยับ เมื่อพิงสรวลศัพท์ ไพเราะอ่อนหวาน
กลิ่นแก้วกวงแวง รวยรวยหอมเอง ไพเราะหอมหวาน
พูดเสียงขมเกลิมสาร รุ้ระบอบชอบกร ใจลากใจดี
โถมแก้วถูกระตัก เมรีมีลักขณ์ เบญจกัลยาณี
เป็นขอคดลงสาร พักครอบบปาน ในโลกนมนมถึงสอง
พิศโถมเมรี เลิศล้ำโลกีย์ กามาฤกถด

ข้างบนนี้เป็นภาพเขียนไม้ เรื่องพระรถ เป็น
ตอนชมโฉมนางเมรี ยังไม่ทราบว่ากวีผู้แต่งตอนนี้เป็น
ผู้ใด แต่น่าจะเป็นคนรุ่นเก่าสมัยต้นกรุงศรี-
อยุธยา ด้วยสำนวนและถ้อยคำที่ใช้สั้น ๆ ดูเก่ามาก

นางเมรี เป็นนางงามของชาวบ้าน ชาวบ้าน
ไม่ว่า เหนือ ใต้ ตก ออก รู้จักนางเมรีกันดี พวก
ที่ให้นางเมรีมีชื่อเสียงแพร่หลาย ก็คือ พวกละคร
ลิข บทที่ว่า “สามจอกสี่จอกกรอกเข้าไป นางเมรี
ขเมานอนหลับไหล” นี้ ดูเหมือนใคร ๆ จะเคยได้
ยิน ละครลิขชมเล่นเรื่องนี้ และถึงหลายตัวได้
เป็นดารา เพราะเรื่องนี้ บทที่ว่า “เมรีขเมานอน
หลับไหล” นั้น ดาราลิขทำให้คนดูซาได้เสมอ

คุณข้าคุณยายยุคก่อน ชอบเล่าเรื่องนางเมรีให้
ลูกหลานฟัง และคำที่ว่า “ลูกตานางสิบสอง.....
มะม่วงไม่รู้หาว มะนาวไม่รู้โห่ (บ้างว่า มะม่วง
หาว มะนาวโห่)....ฤกษ์แปลงสาร” เหล่านี้เป็นวลี
ที่เด็กรุ่นก่อนเคยได้ยินได้ฟัง

นางเมรีเป็นลูกสาวกษัตริย์ ชื่อ สนธมาร (หรือ
สันธิ) อยู่เมืองศุภบุรี มียาวิเศษ และนางเมรี
(หรือ กังรี) รักษาความลับสำคัญอย่างหนึ่ง คือ
ห่อลูกตานางสิบสอง ซึ่งนางสนธมาร แม่ ส่งมาให้
รักษาไว้

พระรถ (หรือ รถเสน) เป็นโอรสท้าวรถสิทธิ์
มารดาคือนางน้องคนสุดท้องในสิบสองคน ซึ่งเป็น
ชายาของพระรถสิทธิ์ แต่ว่านางทั้งสิบสองนี้ได้รับ

เคราะห์กรรม ก็คือ นางกษัตริย์สนธมาร ได้จำแลง
ตัวมายัชวนให้พระรถสิทธิ์หลงใหล จนถึงสั่งให้เอา
นางสิบสองไปขังไว้ในอุโมงค์ และให้ควักลูกตา
เสียด้วย นางคนสุดท้องเคราะห์ดีหน่อย ที่ถูกควัก
ลูกตาเพียงข้างเดียว เมื่อนางคลอเคลีย จึงเสียลูก
ไว้ได้ เมื่อเติบโตขึ้นก็มีฤทธิ์มาก ชื่อ พระรถ
(รถเสน)

พระรถเสนนี้แหละ ที่นางสันธิออกอุบายให้
ไปเอายาวิเศษที่นางเมรี และได้ให้ถ้อยหนังสือลับไป
ด้วย ในหนังสือนั้นว่า พระรถไปถึงวันไหนให้นำ
เสียในวันนั้น ในระหว่างเดินทาง พระรถไปพัก
ค้างที่อาศรมพระฤกษ์ พระเจ้าตาเห็นพระรถ ก็
สงสาร แล้วก็เลยแปลงสารเสียใหม่ว่า “พระรถไป
ถึงวันไหน ให้นำนางเมรีอีกเขกเป็นสวามีวันนั้น”

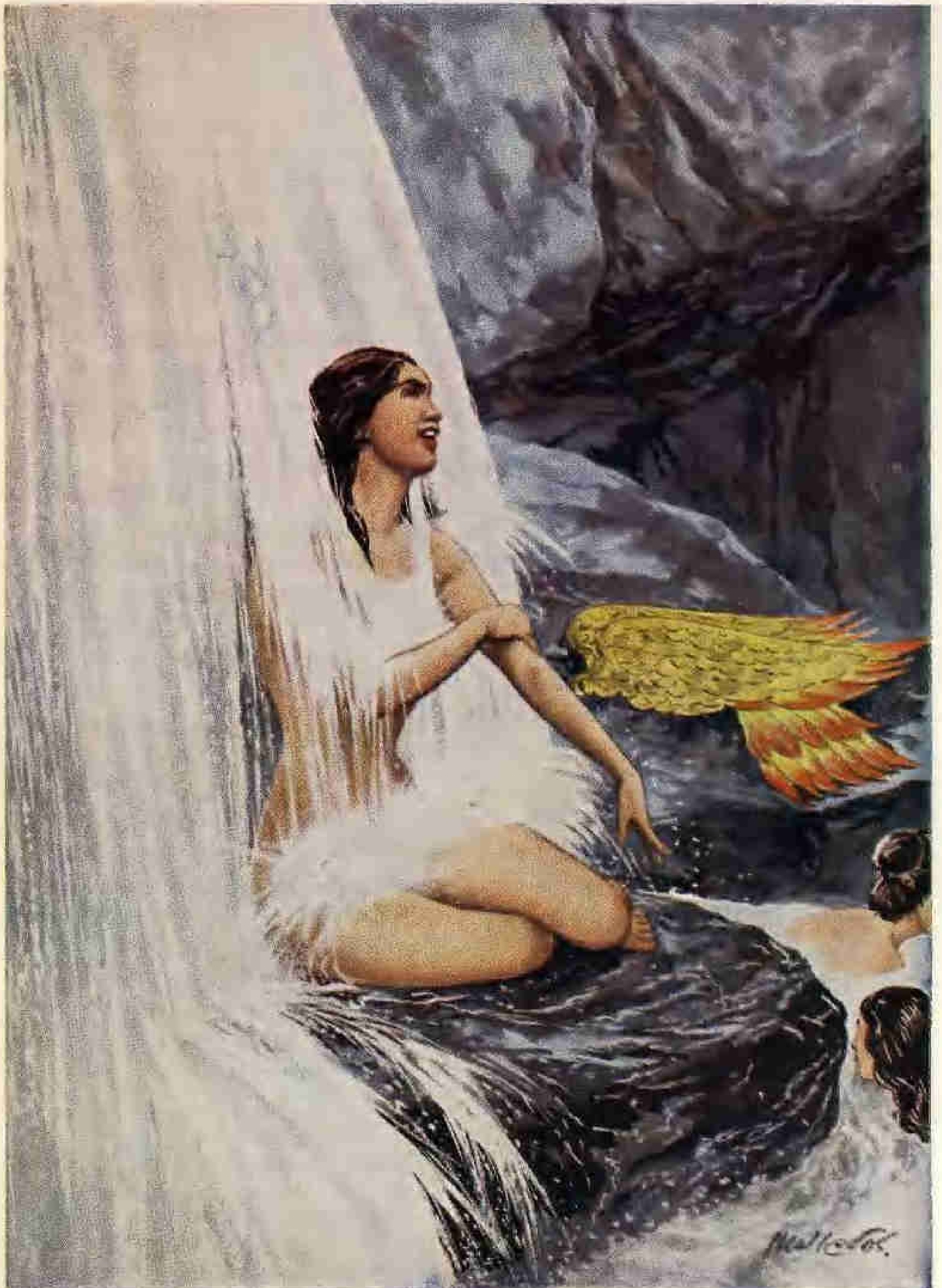
พระรถก็ได้นางเมรีเป็นชายาด้วยประการฉะนี้
นางเมรีเป็นลูกสาวกษัตริย์ ดูตามคำพรรณนา นับว่า
เป็นลูกกษัตริย์ที่มีความงามพิเศษ พระรถจึงหลงใหล
ถึงกับล้มแม่ แต่พระรถมีม้าวเฝ้า คอยเตือนสติ
ดังนั้น คันทิ้งพระรถจึงมอมเหล่านางเมรี จนมา
มาย แล้วขโมยห่อตา ยาวิเศษและของวิเศษหนี
ออกจากเมืองศุภบุรี

นางเมรีตื่นขึ้น สร้างเม่า พอรู้พระรถหนีไป
ก็รีบออกติดตาม แต่พระรถมีของวิเศษ ขัดออกไป
เป็นภูเขาบ้าง ไฟบ้าง ขวางหน้า แต่นางเมรีก็ทำ-
ลายของวิเศษนั้นได้ ในที่สุดพระรถขัดของวิเศษ
อันสุดบ้ายเป็นแม่น้ำไฟกรดขวางหน้า หมดบัญญัติ
ที่นางเมรีจะข้ามไปได้ นางก็ร่ำร้องโอดครวญให้
พระรถคืนกลับไปหานาง แต่พระรถก็พระทัยแข็ง
ไม่ยอมฟัง นางก็กลืนใจตายต่อหน้าพระรถ

นี่คือ ความรักของหญิงคนหนึ่งในวรรณคดี แต่ความรักเช่นนี้
จะไม่มีในหญิงทุกสมัยดอกหรือ

เรื่องความรักของนางเมรี เป็นที่จับใจของคนไทยแต่ก่อน
มากอยู่ เนื้อเรื่องของนิทานนี้ก็แปลกประหลาดพิศดาร แะะออก
จะเป็นเรื่องขลัง ๆ อยู่ด้วย กวีจึงได้ประพันธ์เป็นภาพเขียนไม้ ซึ่งใช้
ขับในพระราชพิธีสมโภชเวลาพระมหากษัตริย์ขึ้นเสวยราชย์

เรื่องพระรถ มีอยู่ในปัญญาสาขาค กชื่อ รถเสนชาดก
ภาพที่ เหม เวชกร เขียนให้ท่านชม เป็นตอนที่นางเมรีร่ำ-
ครวญอุทธรณ์พระรถเสน ที่ริมแม่น้ำไฟกรด

นางมะโนรา

นางมะโนราออกจะเป็นนางงามชาวบ้าน เพราะหาบทกวีชมโฉมเพราะๆ ไม่ค่อยได้ เรารู้จักนางมะโนราจากเรื่องละอรรมากกว่าจากอ่านในหนังสือทางภาคใต้มีมหรศพเรียกว่า “โนรา” ก็เข้าใจกันว่ามาจากชื่อนางมะโนรานั่นเอง

กวีที่พรรณนาโฉม นาง มะโนรา อย่าง พิสดารคือพระยาอิสราอนุภาพ (อัน) แต่ฟังแล้วออกรู้สึกเนือยๆ

เมื่อพระสุชนได้ชลโฉมนางมะโนรา ก็นั้นรักนถ่องสุด ที่ตาพรานบุญคล่องมาได้ พระยาอิสราอนุภาพได้แต่งชมโฉมนางในทัศนะของพระสุชนว่า

“เมิลมุขไขแย่ง	รุจิรชเคื่อนววรรณ
แจ่มจันทรอับพรณ	ศศิรัชาวีเรื่องรอง
นวยน้อมขนงก่ง	กลกนกุกุณฑ์ทอง
ไรโรมกมุปอง	กลปึกภมรมัน
ศรเนตรเสมอสร	นิลเนตรของขรร
ยงชลยชัยพรณ	ระลูงกามกามา
ปรางเปรี๊ยมกำโบลบง—	กษรตันรจนา
นาลิกคือขอพา—	ทนต์เทพคำกล
พิศเศศตระกลเกษ	สรทิพิโกมถ
กลีบบุษบันบล	กตสตีบศกการณ
โอบรู้เอื้อมชยชัยแย่ง	จำรายวิมประพรางพรรณ
เดกษาดระบาอวธร—	ณ นิโครรงอมงาม
เปล่งปลีพระศอสูน—	ทรหล่อลำทองทาม
อ้งมารำไพกาม	กรทอครระหวายชล
บัวบังนนิยศลวง	กมลเศศระการกล
เดกบุษปเบ็กชล	แลขระถันระบอกรพรรณ
อรองกระแฉ่งทวย	ทิพลักษณ์วิไลวรรณ
คือฉัตรลดดาวัน	อภิลาสถมพาน
ขงชาติลาเลอ	อุรุรัตนเส็งลาน
แน่นน้อมคำเนินปาน	ละทลิสล้าทอง
วรพางค์อุพินภากัธ	สุภลักษณ์ล้ำยง
มือหม่นประจงปอง	อรองกองกัถาม
คือฉันทระจากอำ—	พรทิพพิมานงาม
ศิวคำยไปดกคณ	คำหนักดังประไพยล
ฤาโถมพระศรีศรี	อภิลาสกามน
แปรจากณัษรชล	ทิพอาสนเอองค์

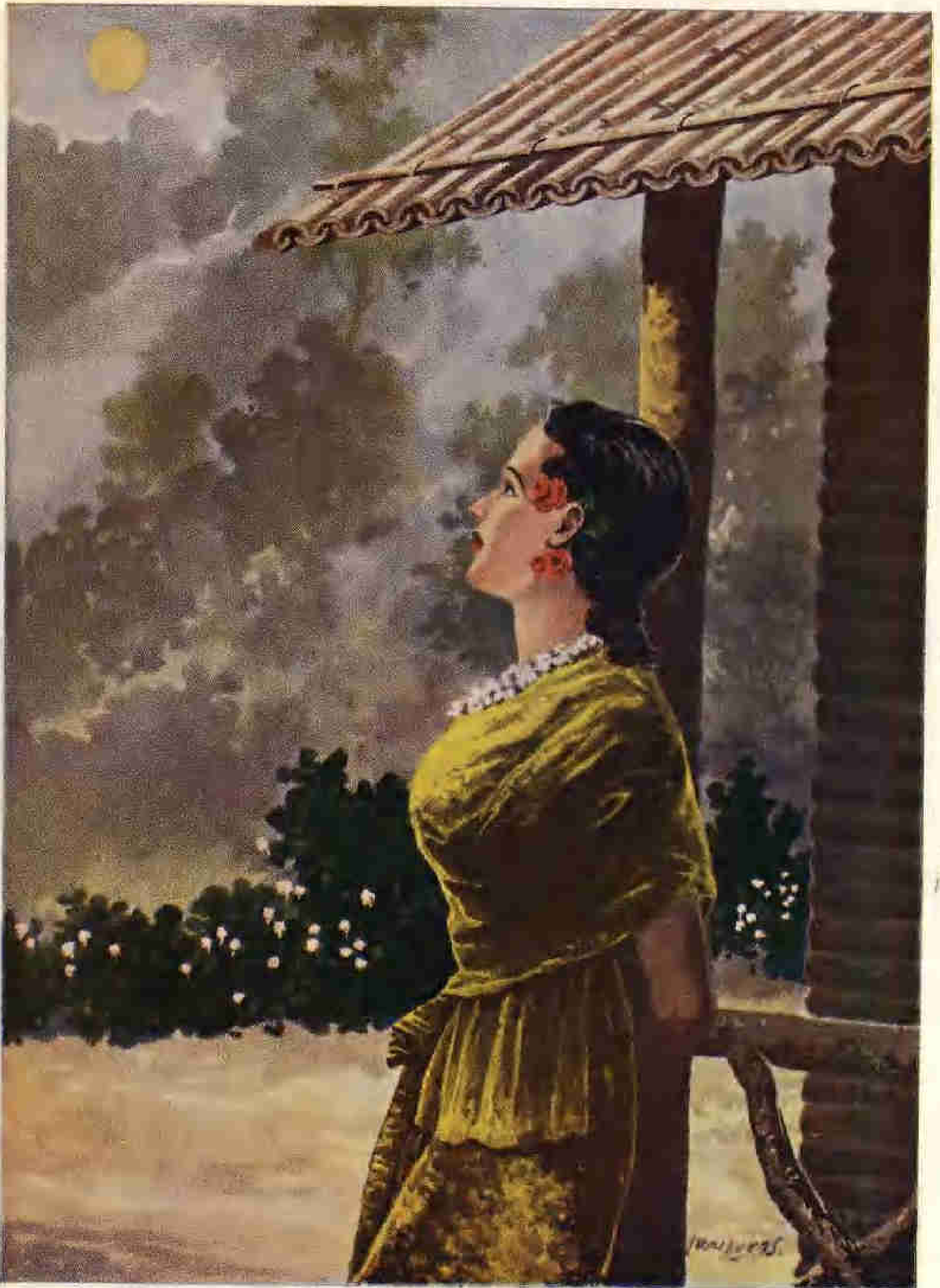
ฤาโถมอุมา—	ดรเทพแปลงปลง
ทิพลักษณ์มรรจง	อุพรเศให้ลาญ
ฤาอินทรอัปสร	แลมถ้างอสุรพาล
บันถาอุษปี่แบ่งบาน	อรองกเป็นองศ์
เลอลักษณ์ประโดมไตร	กพพิศแลพิศวง
ใจเทพฤกง	คำรวิรากรมทรง”

นี่คือความงามของนางมะโนรา ดังที่กวีสมัยรัชกาลที่ ๕ พระยาอิสราอนุภาพ (อัน) ได้วาดให้ท่านชมเป็นลายอักษร เมื่อท่านอ่านแล้วคงจะนึกไม่เห็นว่านางมะโนราจะงามฉนั้นใด เพราะพระยาอิสราอนุภาพได้วาดไว้ใน ลักษณะ ของ นามธรรม ยิ่งกว่ารูปธรรม ยิ่งกว่านั้นท่านยังใช้ศัพท์โบราณและลีลาในถารพรรณาก็ทำตามแบบครูเก่า เราก็เลยเห็นภาพนางมะโนราอย่างรั้วๆ รางๆ อย่างไม่รู้ตาม เราก็ต้องเหมาเอาว่า นาง มะ โนรา งาม อย่าง นำ พิศวง เพราะนางมะโนราไม่ใช่นางมนุษย์ เป็นนางกนิกร

เมื่อ พรานบุญ ไป คล่อง นาง มะ โนรา มาถวายพระสุชน พระสุชนก็รักอย่างสุดสวาท และเมื่อเกิดวิบัติในความรัก นางมะโนราต้องหนีออกจากนครอุดรปัญจาล อันเป็นนครของพระสุชน พระสุชนก็ออกติดตามนางไปยังเมืองกนิกรในพิมพานต์ใช้เวลาถึง ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน โดยไม่ย่อท้อต่อความลำบาก ในที่สุดก็ได้นางคืนมาร่วมเส่นหา

ความพิศواسระหว่างพระสุชน กับนางมะโนรา นี กวีมักยกขึ้นอ้าง เมื่อจะพูดถึงความรักอันไม่มีวันสลาย

หากท่านอ่านคำพรรณนาแล้ว ยังนึกไม่เห็นความงามของนางมะโนรา ก็ขอเรียนอีกครั้งว่า เชิญชมภาพ ซึ่งเป็นภาพนางมะโนราถอดปีกหาง สระสนานกาย ณ แท่นศิลาในสระพิมพานต์ นั้น เทอญ

มัทนา

มัทนา นางงามและนางเอกในเรื่องมัทนะพาธา เป็นนางฟ้าจุติจากสวรรค์ลงมากลายเป็นดอกกุหลาบในกลางป่า โดยคำสาปสรรคของสุเทพณะเทพบุตร แต่ทุกเดือนในคืนวันเพ็ญ นางจะกลับกลายเป็นมนุษย์ เมื่อใดนางเกิดความรักในบุรุษ เมื่อนั้นนางจึงจะคงรูปมนุษย์อยู่ได้ นางลงมาเกิดในกลางหิมวัน ใกล้อาศรมพระกาละทรรศิน พระมุนีแห่งราวไพร

ที่จริงแล้ว มัทนาก็คือราชธิดาบรรณคดี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงให้กำเนิด และทรงวาดโฉมของนางงามไว้โดยพระจินตนาการแห่งศิลป์ ดังนั้น จึงไม่ต้องสงสัยว่านางจะทรงศุภลักษณะอันเลิศ ดังคำพรรณนาปรากฏในเรื่องต่อไป

ศุภางค์ นายทหารคนสนิทของพระเจ้าชัยเสน เมื่อแรกพบนางที่อาศรมพระฤกษ์กาละทรรศิน ชมนางว่า

“ผิวหน้านั้นผุดผ่อง เกศาดำมั่นแท้ สองเนตรเหม่อมคารา- สองแก้มเปรี้ยวอมชมพู เอออันว่าชายใด ใจคงไม่มีกล้า จะรัก	กละนวลสะกาวแซ กละฟ้าธราตรี กระโนนกะศาตร์ พระอรุณแอร่มฉาย ผิวจะได้ประสมสาย ระสรัก ฅ ดวงแด่”
--	---

ท้าวชัยเสน เมื่อได้ทอดพระเนตรมัทนาเป็นครั้งแรก ก็ทรงจ้องจนตะลึงและตรัสกับศุภางค์ ว่า

“เอ๊ะกุสุบินเห็น คูเทวะนารี และเจ้าก็แลเห็น จะเป็นสุลาฟ้า	ฤวะจริงนะเมื่อ ชเสด็จ ฅ ศาธา ? เพราะกะนั้นเกิดออกมา ฤวะเป็นนารีใด ?”
--	---

ท้าวชัยเสน ทรงหลงใหล ในความงาม ของนาง และทรงคร่ำครวญต่อไปว่า

“พญประดาณี จะหาวิไลปาน	ฅ บุรีฤไพโรลาณี ฤก็ภูเบศย์เกิน
---------------------------	-----------------------------------

แลหากจะดูได้
จะรักและชกเป็น
ทิวาเสระตรี
จะเร้าระตรีม-

ก็จะวันฤดีเขิน
ภริยาภริมย์สม
ขมิหน้าขมิเหมายม
ขระวันระรอยใจ”

ความงามของนางมีกล่าวไว้อย่างละเอียดลออ ตอนที่ท้าวชัยเสนรำพึงถึงนางมัทนา ที่หน้าลานพระอาศรม เวลากลางคืนว่า

“พิศโฉมมัทนาม
จนสุดจะหาพจน์
องค์วิเศษกรรมัน
พอเสร็จก็เทพไท
ขึ้นเพ่งและนั่งพิศ
งามใดงามเกิน
แลวิเศษกรรมัน
แบบอีกก็ไม่งาม
เหตุนี้สิ่งนคราญ
จึงไม่ประสพที่
งามเกินมนุษย์จริง
จนแรกประสพนั้น
นึกว่าสนิทมิตร
แต่นัดก็ออกถลัว
ครั้นเมื่อสดับศัพ
ราวคัมภีร์ทุกพิณ
เสียงเจ้าสิเฝ้ากว่า
ฟักฟ้าสุราลัย
ยามเดือนมเหษินขัด
กรายกรก็เร้ารม-
ชาหนึ่งกึ่งนั่งเรียน
แขนอ่อนฤเปรียบด้วย
พิศโฉมและทั้งเสียง

ระงูงามสง่าหมด
สรเสริญเสมอใจ
นะตีบ้นวะภูไซรี
พิศรูปสุรางค์เพลิน
วรพักตรบหมางเมิน
มะทะมา ฅ โลกสาม
หิจะบ้นวะภูตาม
ดูจะโฉมอนงค์น
ฅสถานพิภพตรี
สิริรูปประเทียมพัน
กละหญิงนิมิตฝัน
คนจวนจะปลุกคว
นยนาถก็แน่วมัว
จะหว่าและ ไม่เห็น
ทะสำเนียงก็เชือกเขิน
ระวันระรอยใจ
คูริช่างคดีศโน
สุรศัพทะเร้งมย์
ถละนัจจะนำชม
ยะประหนึ่งระบำสาว
และระเบียบบเงินชวย
ชนุก่งกระซิบไว้
ละก็เพียงจะขาดใจ”

ภาพที่ เหม เวชกร สร้างจากจินตนาการนั้น เป็นตอนมัทนากลับร่างเป็นมนุษย์ และนางเกิดความเสนาหาในท้าวชัยเสน จนต้องออกมารำพึงกับตัวเองต่อดวงเดือน ว่า

“คราวนี้ตีพบชาย
ใจวายแลหวานปาน
ก็เป็นคำรำพึงของนารี
ก็ความรักชายเข้าเกาะ
กุมใจเป็นครั้งแรก

วรูปวิเศษวิสาธ
ฤคินันจะโลดจะล่อ”

ก็ความรักชายเข้าเกาะ
กุมใจเป็นครั้งแรก

Just letters.

กนกเรขา

กนกเรขา เป็นนางนิมิต ผู้มีตนาถคือ น.ม.ส. ความงามของสตรีตามความคิดเห็นของ น.ม.ส. นั้นปรากฏเป็นรูปร่างขึ้นในนางกนกเรขา ในพระนิพนธ์เรื่องกนกนกร ซึ่ง น.ม.ล. ได้ทรงเขียนเป็นรูปกลอนละครและกลอนหก ความงามของกนกเรขาเป็นความงามที่แปลกกว่านางงามอื่น เช่นเดียวกับหนังสือกนกนกร ที่แปลกกว่าวรรณคดีเรื่องอื่นๆ

กนกเรขา เป็นนางที่ต้องได้รับความทรมาณ เพราะความงามของนางเอง เดิมทีนางเป็นนางฟ้าเป็นชายาของกนธรรพ์ ชื่อ พญากรมลมิตร ผู้บำเพ็ญตบะแรงกล้า จนพระอิศวรต้องมาประทานพร พญากรมลมิตรขอให้ได้ชายาที่มีตาดำเหมือนสอ พระอิศวรแต่ให้มีแสงสุกใสเหมือนจันทร์ ที่ปัก ณ เกียรติพระอิศวร

พญากรมลมิตรก็ได้นางตามพร เป็นนางฟ้าชื่อ อมนุษย์นี เมื่อได้นางมาเป็นชายาแล้ว พญากรมลมิตรก็วชงงหลงใหล ที่อวยอวดความงามของเมีย จนกนธรรพ์อื่นๆ พากันหมั่นไส้ เลยแกล้งทำว่าถ้านางอมนุษย์นีงามจริง ก็ต้องไปทำลายตมะพระมหากษัตริย์ป่าปะนาศน์ได้สำเร็จ

พญากรมลมิตรมั่นใจว่าความงามของเมีย จะทำให้พระมหากษัตริย์ถล่มตมะได้จริงๆ ก็มอดนางว่า ได้ทำพินันไว้กับเพื่อน ๆ โดยเอาหัวคนเองเป็นเดิมพัน นางอมนุษย์นีเสียฮ้อนวอนของสามีไม่ได้ ประกอบทั้งตัวเองก็ขี้ในความงามของตน จึงพากันไปยังที่พระมหากษัตริย์นั่งหลับคาบ้ำเพ็ญตมะอยู่

ผลของการไปยั่วพระกษัตริย์ ก็คือ ทั้งคู่ถูกสาปให้ลงมาเกิดในเมืองมนุษย์ และเมื่อใดทั้งสองคนฆ่ากันเอง ก็จะฟื้นสาป

นางอมนุษย์นีจุติลงมาเกิดเป็นธิดาท้าว ชยทัต ได้นามว่า กนกเรขา ซึ่งมีความงามอันน่าพิศวง

“หลายจิตพิศขมงามลักษณ์ แปลกนักหากันสรรเสริญ
เหมือนเมฆข้อยอยู่ดูเพลิน ลอยเห็นบังพระศศิธร

บัคเคี้ยวเรอถ่มนัยนา
ดวงจันทร์เข้บมยอคอัมพร
วิศมีสีนิลกลมห้อง
ต่างตนต่างดะถึงอึ้งพลัน
จักบุมลงฉายพรายแห้ว
สายส่องผ่องพันมลทิน
โชติช่วงคังดวงเดือนฉาย
เป็นที่เจ้าเรณูเพลินรัก

ท่าทางเดินเห็นก็น่าพิศ

“วาดวงของก็อรอันแอ้น
เรื่องรามงามจิตจรลี
ม้อมกลมเกลายพราเพริศ
อุไรโชติชูไป
มยุรชาครมาครอ่อนซ้อ
สุรีศรีหล้าลาวณย์

เหมือนเมฆในฟ้าเปิดกอน
สองนิกากรพร้อมกัน
ไสส่องก็โคมโสมสรรค
ฤจันทร์ส่องฟ้ามาดิน
สองแก้วใสจริงยังถันธุ์
แสงเนตรลันดแปลกนัก
แลละม้ายพระศรีมีศักดิ์
ต่างนั่งตั้งพักตร์ภักดี”

งามแขนก็องวาคชสีห์
ทรงฉวีผ่องสุดสุดใจ
ล้ำเลิศรังสีศรีโล
ทลันไกรตลิ่งสมุทรคุดกัน
ดงย้อยจากฟ้ามาผืน
หาเทียมดูพันทิว”

อมรสิงห์ คือ พญากรมลมิตร ที่จุติลงมาเกิดพร้อมกัน เมื่อแรกพบนางกนกเรขา ก็ให้รู้สึก
หวามใจ

“เมื่อนั้น
เห็นราชบังอรองงาม
โศภาอรณย์อ่อนซ้อ
ผิวทองผ่องเพ็ญเห็นขวง
งามกรรมงามแก่นแน่นกัม
งามพระน้อนาภรี
รัศมีสีนิลด้นภพ
จะระทมฤทัยไม่เว้น

อมรสิงห์กุมารขุณฺสนาม
วิหวมใจป่วนอ่อนทรวง
ดงย้อยจากแก้วนแดนสรวง
นางปางงามไกลไปมี
พักตร์พร้มเพราองค์ทรงศรี
รังสียังจันทร์วันเพ็ญ
มานพหนุ่มไททนได้เห็น
คือเป็นทาสนางอย่างกู”

ภาพที่ท่านเห็นนั้น เป็นตอนที่นางกนกเรขา
ระหกระเหินพลัดพรากจากพระนคร นางล้มหลับที่
ริมสระในป่าแห่งหนึ่ง กลอนพรรณนาว่า

“สาวสวรรค์บรรทมล้มหลับ อัจฉลลับคือแซมเลา
แฉ่มแจ่มแสงจันทร์พรณราย
โสมส่องมองพักตร์รักรูป
ใช้แสงส่องโสมโฉมงาม

งามละม้ายรัศมีสีคราม
ล่องจุมนางนอนอ่อนชาม
นงรามหลับไหลได้พฤกษ์”

15/03/2585

I. M. J. 1965.

วาสิฎฐี

เราได้รู้จัก โฉมงามแห่ง วรรณคดี คนนี้ ไม่เกิน สามสิบห้าปี และเป็นนางงามคนสุดท้ายที่ปรากฏใน จักรวาลวรรณคดีไทย และหากไม่มี “เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป” เราก็ไม่แน่ใจว่า วาสิฎฐีจะเข้ามาอยู่ในสารบบนางงาม ที่บันดลความอภิมภิมให้แก่เรา

ความงามของวาสิฎฐี ที่พรรณนาออกเป็นภาษาร้อยแก้วอันพิริบเพริศนั้น ก็ดูจะซาบซึ้งเข้าไปในความรู้สึกของคนรุ่นใหม่ได้ดีกว่าภาษากลอน อีกประการหนึ่ง รักสลายของวาสิฎฐี ก็ชวนให้เป็นที่เห็นอกเห็นใจ

เธอเป็นออกศพหูแห่งกรุงโกสุมภ์ ในรัชสมัยพระเจ้าอุเทน เป็นธิดาเศรษฐีช่างทองผู้มั่งคั่ง เธอมีความสามารถในการทอ และการเดินระบำเคาะทล ในพิธีบวงสรวงเจ้าแม่แห่งเขาวินธัย เป็นการประจำปีนั้น เธอแสดงได้อย่างวิเศษ ไม่มีใครสู้ “โสมกลีฟองหนึ่งคู่ แล้วเคาะให้ขยับลงอย่างรวดเร็ว จนดูเป็นสายทอง ตั้งแต่พื้นเวทีตลอดขึ้นไปบนอากาศ ตัวหนักก็ช่างเข้าจังหวะกับเสียงอาภรณ์ที่ประดับกาย ถ้าจะเปรียบเทียบความเร็วของกลี ก็คือ เห็นเป็นสายทล้าย ชั่วทอง และนางนั้นก็อ่อนน้อม ซึ่งกระโดดเดินไปมาอยู่ในทรงทองปานเดียวกัน”

เมื่อกามนิลประสมเธอเป็นครั้งแรกในพิธีเคาะกลี ณ อุทยานนอกเมือง ริมฝั่งแม่น้ำทงกานัน กามนิลได้กล่าวว่

“ถ้าจะพูดถึงความงามของนาง ก็เกรงว่าถ้อยคำของข้าพเจ้าอาจหาญอยู่สักหน่อย เพราะถ้าจะกล่าวให้ท่านรู้สึกซาบซึ้ง ได้ดังหลับตาเห็น ข้าพเจ้าจะต้องเป็นมหาวิภรตเสียก่อน และถึงจะมีความสามารถปานนั้น ท่านก็จะเห็นความงามได้เพียงรางๆ เท่านั้น รวมความว่าข้าพเจ้าพอจะบอกได้เลาๆ ว่า สาวน้อยที่อยู่กลางเวที มีดวงหน้าประหนึ่งแสงจันทร์อันอ่อนๆ รูปประหงทรงอรชร หาดำหนิมได้ทรงทรมวยทั่วสรรพางค์ จนทำให้ข้าพเจ้าเผลอสติคิดว่านางคือพระลักษมีเทวีอวตารลงมา บังเกิดความยินดีซาบซ่านทันทีที่ได้มาเห็น”

กามนิลรู้สึกพิศวงตัวเองเป็นอันมากว่า ทำไมตัวจึงมีชีวิตขึ้นอยู่ได้ ในเมื่อได้เห็น นัยน์ตาของวาสิฎฐี “....นับตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ ข้าพเจ้าสงสัยยังเข้าใจไม่ได้ว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงไม่ตายล้มลงขาดใจตาย เพราะสายตาของนางเสียในขณะที่นั้น....”

วาสิฎฐี ไม่เพียงแต่จะเลิศโฉมความงาม แต่ความรู้ทางอักษรศาสตร์ก็เป็นเยี่ยม สามารถแต่งกลอนกลอนอย่างยากได้แคล่วคล่อง และที่นำมาชม ก็คือ ลายมือ ที่เขียนตามที่กามนิลได้พรรณนามาว่า

“แท้จริงลายมือก็สวยอย่างเช่นว่า ข้าพเจ้าได้เห็นอยู่ตรงหน้าแสนจะดีใจจนใจตันพูดไม่ถูก ถ้อยคำที่เขียนเป็นภาพย์ ต่อจากของ ข้าพเจ้ามีลีลาเหมือนกัน ตัวอักษรงามราวกับช่อดอกไม้ที่พั่งตูมต้องลมอ่อนๆ ในฤดูร้อน โบกสะบัด ดูประหนึ่งพัดมาติดอยู่ละนั้น”

ความงามอื่นๆ เท่าที่เก็บได้จากคำพรรณนาหลายแห่งในวรรณกรรมเรื่องนั้น มีดังนี้..... หัตถ์ดั่งดอกบัวทอง.....ดวงตาดูราวกับตากวางเมื่อศกใจ..... แขนที่เรียวงาม และอะไรอีกดั่งที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว กามนิลจึงต้องสารภาพต่อเธอว่า “ในวันที่แรกเห็นดวงใจราว ด้วยต้องศร ดอกไม้ของ กามเทพแผลงมาคังห้าฝน”

เหนือความงามทางรูป และความสามารถในทางอักษรศาสตร์ วาสิฎฐียังมีความรอบรู้ทางโบราณคดีและปรัชญา นางได้พูดถึงพระนล พุคถึงพวกป่าดงพงและเการพ ที่ทำสงครามใหญ่ ณทุ่งกุรุ และเมื่อพูดถึงเรื่องทวารวดี เธอได้กล่าวกับโสมทล ว่า

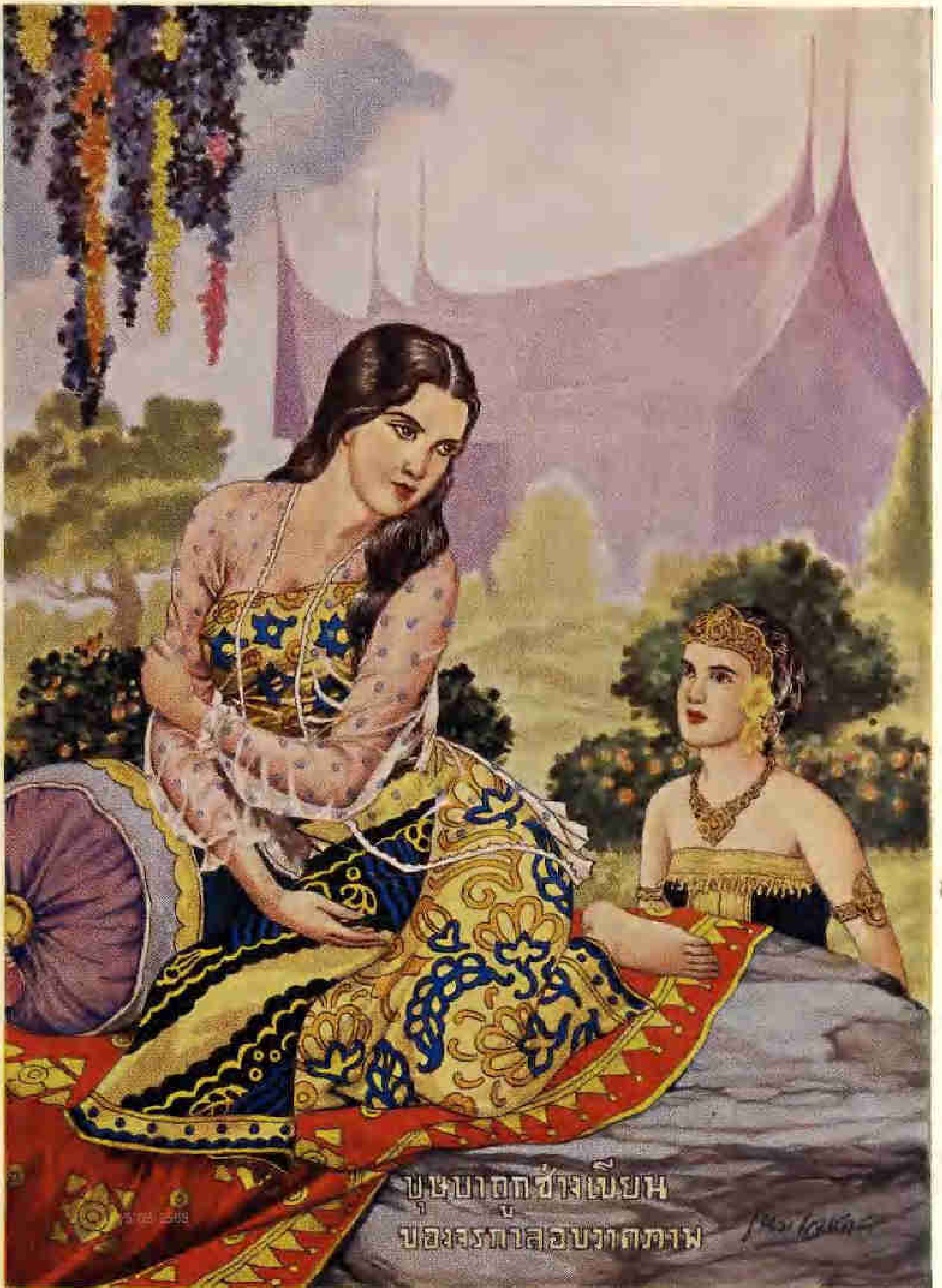
“ความรักที่แท้จริง ต้องสามารถต้านทานพิษแห่งชีวิต และต้องเต็มใจยอมล้มรสที่ขมขื่นที่สุด เพื่อเสียสละให้ผู้ที่เรารักคงชีพอยู่ และเพราะความขมขื่นที่สุดนี้ ความรักยอมเต็มใจเลือกเอาสันนิล คือความขมขื่นไว้ ดีกว่าจะเลือกเอาสันนิล คือมุ่งแต่จะหาความบันเทิงสุขอย่างเดียว”

ถ้าพูดดังนี้แสดงให้เราเห็นว่า วาสิฎฐีเป็นผู้กล้าแกร่งเรียนคนหนึ่ง และโดยที่เธอยึดคติดังนี้ เธอจึงยอมรับความขมขื่นในการที่ต้องพรากกามนิลอย่างสิ้นคา

วาสิฎฐีได้พบกับความรักที่แท้จริง และซาบซึ้งใจเสียดใจในเวลาอันสั้น การจากไปของกามนิล เป็นตารจากไปตลอดกาล เราไม่อาจจะคาดคะเนเหตุการณ์ได้ว่า ในตอนที่ตามนิลได้กลับมายังกรุงโกสุมภ์ และเห็นยอดศรีทงบนหลังช้าง เพื่อเข้าสู่ความเป็นภรรยาของสาตาเกียรณ์ ถ้าเขาแสดงตนให้รู้ว่า ตัวเขายังไม่ตาย เหตุการณ์จะผันแปรไปในรูปใด

ความงามของวาสิฎฐี เป็นความงามที่น่ายศย เพราะความพลาครักและความระทมใจที่ต้องมาอยู่กับคนที่เธอไม่รัก เธอจึงเสียดหายามตัดทางโลก มอมตัวให้แก่พระศรสมา โดยออกบวชเป็นภิกษุณี และในกรณีของวาสิฎฐีนี้ เราจึงได้กำสอนอันมีชื่อเสียงของพระพุทธรองค์ ซึ่งประทานแก่วาสิฎฐีว่า

“ที่ใดมีความรัก ที่นั่นก็มีความทุกข์”

บุษยามาศ ช่างเขียน
บอกรัตนาลออบกตกรรม

บุษบา

เจ้าหญิงผู้เฉิดโฉมแห่งนครตาทา ความงามของนางทำให้บุรุษล้มความตาย ทำให้โอเหินต้องเผาเมือง ทำให้ผู้ได้เห็นต้องสลบไปเหมือนถูกสายฟ้าฟาด แต่นั่นแหละ นางได้รับความพรمان เพราะความงามยิ่งของนางเอง

บุษบางามนำอัสจรรยียิ่ง ใครได้ยลโฉม จะต้องตกตะลึงล้มตัว บางที่ถึงกับสลบไปเลยก็มี

แรกเริ่มกล่าวถึงนางบุษบา คือ ตอนประสูตินั้น ก็ว่างามนัยงามหนาอยู่แล้ว เช่น

“จึงประสูติพระธิดาไร	งามวิไลล้ำเลิศเหนือพราย
อันอัสจรรยี่ที่บันดาล	ก็อันทรธานสุญหาย
ยังแต่กลิ่นหอมรวยชวยชาย	จึงถวายพระนามตามเหตุบัง
ชื่อระเด่นบุษบาหนึ่งพรัด	ลออเอี่ยมเท็มที่คณางสวรรค์
นางในธณัไม่มีทัน	ผิวพรรณผุดผ่องคังทองทา”

ช่างเขียนฝีมือเอกของจรกา ซึ่งตามปรกติสายตาของเขาย่อมคุ้นเคยกับสิ่งสวย ๆ งาม ๆ มามาก ต่อมาก เมื่อแรกพบนางบุษบาในลวน ก็ถึงกับ

“ให้ตะลึงล้มตัวมัวแต่ดู	จะวาทรูปโฉมครูกี่หาไม่
จนทางยุวธรรคลาดคล้อยไป	ก็โกรธใจคัวองไซ่พอดี”

จรกาหนุ่มผู้อาภัพ เห็นรูปนางบุษบาตอนต้นบรรทมเข้าเท่านั้น ก็ถึงกับสลบไป ดังคำกลอนว่า

“เมื่อนั้น	ระดูจรกาเรืองศรี
คล้ทระคายดูรูปนางนารี	ให้แปรมปรีดีปฏิบัติทุกพัน
พิศทวันรลภษณ์พิศทรา	คังหยาดฟ้ามาแต่กระอาพจน์
รสรักตรึงใจคังไฟกลับ	ทรงธรรม์ชวนชบสลบลง”

โอเหินเอง ซึ่งได้ชื่อว่าได้เคยพบเห็นนางงามมามากต่อมาก ทั้งได้เป็นเจ้าของความงามของนางจินตะหรา นางมาหารัศมี และนางสะการะวดี ซึ่งล้วนแต่เลอโฉมมาแล้วทั้งนั้น เมื่อได้เห็นนางบุษบา

เป็นครั้งแรก ดอนหันไปรับไหว้ นางบุษบาก็ถึงกับ “เสโทหลังไหลทั้งกายา” กลับเกล็ดไปทีเดียว:—

“เมื่อเห็น	ระเด่นมนตร์เรืองศรี
เหลียวไปรับไหว้ทางทวี	ภูมิดูนางไม่วางตา
งามจริงยิ่งเทพนิมิต	ให้คิดเสียดายเป็นหนักหนา
เสโทไหลหลังทั้งกายา	สะบัดปลายเกศาเนื่องไป
กรรอกคอบุขาก็ตกลง	จะรู้สึกพระองค์ก็หาไม่
นตเวียนจุมสือระดาบาไร	ถ้าคัญพระทัยว่าเทวี
ความรักมจิดพิศวง	จนลืมนงกัถิมชายนางโฉมศรี
ไม่เป็นอารมณ์สมประดี	ภูมิตองชบชับดับพลัน”

โอเหินหลงคลั่งไคล้ในความงามของนางบุษบา จนไม่เป็นอันกินอันนอน จะไปพูดจากับนางก็ทำไม่ได้ ประกอบกับตนได้ทำความผิดอย่างร้ายแรงไว้อีกด้วย จึงได้แต่เพียงด้อม ๆ มอง ๆ ลอบชมโฉมนางบุษบาแก่กลุ้มไปพลางๆ ดังตอนบุษบาลงสร่งว่า

“พิศครัน้องละอองนวลปลั่งปลั่ง	ดังดวงจันทร์วันเพ็ญประไพศรี
อรชรอ่อนแอ้นทั้งอินทรี	ดังกนิ่วลงสร่งกงดาลย
งามจริงพริ้งพร้อมทั้งสรรพางค์	ไม่ขัดขวางเสีงทรงที่ตรงไหน
พิศหลงปฏิบัติทักกำหนดไ	จะใครไปโอบอุ้มองค์มา
ดูเคินคังคำเนมหมราช	งามประหลาดเลิศล้ำลชา
พิศไหนให้เหลินจำเรียดูตา	พระราชาชมพลงพงถอนใจ”

เมื่อ นางบุษบา กลับ จากใช้ บน กับ ท้าว ดา หา โอเหินก็อดใจไว้ไม่ได้ อุตส่าห์แอบไปลอบชมโฉมนางจนได้

“งามพิศครัน้องคังพองทา	จับแสงจันทร์ในนกลางค
อรชรอ่อนแอ้นเฮวองค์	ชวดพวงสารพัดไม่ขัดขวาง”

นี่เป็นส่วนหนึ่ง แห่งคำพรรณนาความงามของบุษบา ท่านพอจะนึกเห็นภาพได้หรือไม่ ถ้ายังนึกไม่เห็น ก็เชิญดูภาพ แล้วนึกไปถึงใจของท่านว่า ภาพกับคำนั้นให้ความรู้สึกแก่ใจของท่านอย่างไร

15/03/2000

M. KAWA

เดี่ยวเสียน

“หญิงรูปงามขับเสียงเพราะ ลั่นจี้แต่ริมฝีปากชูสีขึ้น แลหยกสองอันถึงมาตรว่าไม่แกะเป็นรูปสิ่งใด ก็แอบเนื้อเป็นใจ พริกไทยนั้นเม็ดเล็กก็จริง ถ้าลิ้มเข้าไปถึงดินแล้วก็มีพิษเผ็ดร้อน”

ข้างมนนี่เป็นเนื้อเพลง ถิ่นมีความหมายเป็นนัยๆ ซึ่งเดี่ยวเสียนขับบ้านรอดังโต๊ะ เมื่อตั้งโต๊ะได้รับเชิญมากินข้าวที่บ้านของอึ้งอู้นบิดาเลี้ยงของนาง ทำให้ตั้งโต๊ะลุ่มหลงในทันที และก็ถึงกาลอวสานในที่สุด

เดี่ยวเสียน เป็นนางงามที่มีบทบาทสำคัญขงคนหนึ่งในเรื่องสามก๊ก เป็นผู้ช่วยให้อึ้งอู้นเกิดความคิดสว่างแวบขึ้นในฉับพลัน ราวเทพเจ้าดลจิตวางแผนการทำลายตั้งโต๊ะ ตั้งโต๊ะผู้ทรงอำนาจใหญ่ยังมีลิโป้เป็นอาวุธ ซึ่งผู้ขายออกสามศอกทั้งหลายไม่อาจต่อกรได้ แต่ต้องมาปราชัยเดี่ยวเสียน ตรีณ์เพิ่งแตกเนื้อสาว “รูปงาม ขับร้องก็เพราะ อายุได้สิบหกปี”

หนังสือ สาม ก๊ก พรรณนา ความ งาม ของเดี่ยวเสียนไว้เพียงไม่กี่คำ มิได้หมายความว่า ความงามของนางมีคุณค่าการกล่าวถึงหาไม่ได้ แท้จริงแล้ว ความดั่งดิลไลโหลหลงของลิโป้ ขุนศึกนามกระเคื่อง ความรักและลุ่มหลงของตั้งโต๊ะที่มีต่อนาง จน “ไม่ได้ถือว่าราชการเป็นเวลาเดือนเศษ” นั้น ย่อมเป็นเครื่องประกันความงามของนางพอเพียงแล้วมิใช่หรือ เดี่ยวเสียนงามทั้งรูปสมบัติและคุณละมับดี เพียบพร้อมด้วยความเสียสละและกตัญญูอย่างน่าสรรเสริญ

เรารู้จักเดี่ยวเสียนในยามที่เมืองจันก้ากำลังเดือดร้อนทุกเส้นหญ้า เพราะตั้งโต๊ะขุนนางกังฉินได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีใจกำเริบทำการต่างๆ หยาบข้าทหารขึ้นกว่าแต่ก่อน สถาปนาตนเองขึ้นเป็น “ฮ่องฮู” แปลว่าบิดาเลี้ยงของพระเจ้าเหียนเต๋ เวลาตั้งโต๊ะจะไปไหน ก็ให้ตั้งขบวนแห่แหนอย่างพระมหากษัตริย์เสด็จ ยิ่งกว่านั้นยังบรรจุพวกพ้องของตนเป็นขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยสิ้น เป็นเหตุให้ขุนนางทั้งปวงยังเกลียดชังมากขึ้นทุกวัน และตั้งโต๊ะจะได้เกรงกลัวต่อคำสั่งของผู้นั้นก็หาไม่ กลับแสดงอำนาจมากขึ้น โดยเรียกขุนนางมากินโต๊ะแล้วเอาคนมาตัดแขนตัดคอให้ดู เป็นการรื่นเริงบ้าง ไม่ชอบใจใคร ก็ให้ลิโป้ ตาก ตัว เอาไปฆ่าเสียเฉยๆ บ้าง

อึ้งอู้นเสนาบดีตั้งฉิน ถึงกับร้องไห้ เมื่อรำพึง

ถึงฆาตกรรมของบ้านเมือง ก็ใครเล่าเป็นผู้เชิดน้ำตาให้อึ้งอู้น มิใช่เดี่ยวเสียนดอกหรือ การอาสาสมัครของนาง กระทำไปด้วยความกตัญญูอันแรงกล้า “ถึงมาตรว่าชีวิตจะตาย และกระดุกจะแหลกเป็นผงก็ดี ข้าพเจ้ามิได้เสียตายแก่ชีวิต”

อึ้งอู้น มีความยินดี ถึงกับคุกเข่าลงคำนับเดี่ยวเสียน ในอาการที่ทำให้การเคารพแก่ผู้มีคุณอันยิ่งใหญ่ต่อตน พร้อมกับชี้แจงแผนการสำคัญให้ลูกสาวฟังว่า

“ถ้าเจ้าจะช่วยกู้แผ่นดินแล้ว พ่อจะคิดเป็นกลอุบายยกเจ้าให้แก้ลิโป้ แล้วจึงจะไปบอกตั้งโต๊ะให้มารับเจ้าไปเป็นภรรยา เมื่อเจ้าไปอยู่ด้วยตั้งโต๊ะนั้น จงลอบทำกลมารยาต่างๆ ให้ลิโป้มีความรักใคร่ในเจ้า แล้วเจ้าจึงลอบบอกแก่ตั้งโต๊ะด้วยกลมารยาความคิดของเจ้า นานไปเห็นตั้งโต๊ะกับลิโป้ จะมีความสงสัยกินแหนงแก่กัน ลิโป้ก็จะฆ่าตั้งโต๊ะเสีย เมื่อศัตรูราชสมบัติตายแล้ว บ้านเมืองก็จะอยู่เย็นเป็นสุขสืบไป ตัวเจ้าซึ่งได้อาสากู้แผ่นดิน ก็จะมีชื่อปรากฏไปชั่วฟ้าดิน”

อุบายของอึ้งอู้นจะสำเร็จได้ ต้องอาศัยการเสี้ยมสะอั้นใหญ่หลวงของเดี่ยวเสียนเท่านั้น แทนที่สาวน้อยผู้กำเนิดต่ำแต่จิตใจสูง จะคิดเออนั่งเลแต่ประการใด กลับตอบว่า “อย่าว่าแต่จะเสียตัวเพียงนี้เลย ถึงจะตายก็ไม่เสียตายชีวิต”

แผนการของอึ้งอู้น คือ เอาสุตเสียงคนงามล้วนตริ่งทั้งตั้งโต๊ะและลิโป้ แล้วจับบังคับด้วยการรั้งให้คนทั้งสองเข้ามาพบกันตรงจุดที่จะให้หันหน้าหันกันเอง จนในที่สุดลิโป้ก็ฆ่าตั้งโต๊ะในที่ประชุมขุนนางด้วยมือของตนเอง ก็บรรลุผล

ตั้งโต๊ะไปมีองศาแล้ว ต่อมึงงเข้าใจเนื้อเพลงของเดี่ยวเสียนละว่า

“เจ้ายืนอยู่ ตรีณ์ผู้แน่น้อยเอ๋ย ริมฝีปากสีลิ้นจี้ของเจ้าสด พันของเจ้าหมดจดเหมือนไข่มุกวาง สมหทัยอันหอมระรื่นของเจ้าอาบอ้อมไปด้วยความรัก แต่กระนั้นลิ้นของเจ้าคือดาบ มรณะอันเยือกเย็นดกเป็นบำเหน็จในการที่จะรักเจ้า โอ้แม่ นางตรีณ์”

นี่ก็เป็นเพลงที่เดี่ยวเสียนขับ ให้ตั้ง โต๊ะ ฟังเหมือนกัน แต่เป็นฝีปากของ “ยาขอบ” ถอดจากสามก๊กฉบับภาษาอังกฤษ ของ บริวิทท์เพเลอร์

1912

1912

เมี่ยมะนิก

ในหนังสือเรื่องราชาธิราช ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แห่ง พระยาอินทอัครราชหนึ่ง พระภริมรศมีหนึ่ง พระศรีภรรยาหนึ่ง ร่วมกันเรียบเรียงขึ้นจากพงศาวดารรามัญนั้น จะหาหญิงใดที่รูปร่างงาม และมีโชคดีเสมอเมี่ยมะนิกเป็นไม่มี เมี่ยมะนิกมิได้ถือกำเนิดภายใต้เสวตฉัตร หรือบนกองเงิน กองทองอย่างนางงามอื่น ๆ แต่เป็นสามัญชนธรรมดาอย่างเรานี่เอง หากเป็นด้วยบุญพาวาสนาส่ง ประกอบกับความงามของนางซึ่ง “ใครได้เห็นแล้วก็รักใคร่ไม่เว้นคน” เมี่ยมะนิกสาวน้อยแห่งเมืองตะเกิง จึงได้ก้าวจากสามัญชนขึ้นไปครองตำแหน่ง พระอัคร มเหสีฝ่ายซ้าย ของ พระเจ้าราชาธิราช (พระยาน้อย) นางได้รับพระราชทานนามว่า พระนางปิยราชเทวี เพราะว่าเป็นที่รักของพระยาน้อย

พระยาน้อย เดิมชื่อมั่งสุรมณีจักร เป็นโอรสพระเจ้าข้างเฝือก กับพระนางศิริมายา แต่พระราชมารดาถึงแก่สวรรคาลัย ตั้งแต่มั่งสุรมณีจักรกุมารยังเยาว์อยู่ พระเจ้าข้างเฝือกจึงให้พระมหาเทวีผู้เป็นพระพี่นางเธอเอามั่งสุรมณีจักรไปเลี้ยงไว้ ครั้นมั่งสุรมณีจักรทรงพระเจริญวัยขึ้นมา พระเจ้าข้างเฝือกจึงให้ชื่อพระยาน้อย พระยาน้อยนั้นพระบิดาเกลียดถึงกับเคยตรัสว่า “อ้ายพระยาน้อยนั้นมันเป็นบุตรกูก็จริง แต่รูปร่างของมันหาเหมือนกูไม่ ผมก็หยิก น่องทุ้ ตาพอง ลักษณะคนสามหาวยาบเข้าใจฉกรรจ์”

พระยาน้อย ใ้คน้องร่วมพระบิดาชื่อตะละแม่ท้าวเป็นพระมเหสี มีโอรสคนหนึ่งชื่อพ่อลาวแก่นท้าว ต่อมาพระมหาเทวีเล่นชู้กับสมิงราหู และพอดีเวลานั้นพระเจ้าข้างเฝือกก็ทรงพระประชวรหนัก พระมหาเทวีเตรียมจะบอบราชสมบัติให้สมิงราหู และพยายามที่จะกำจัดพระยาน้อย แต่พระยาน้อยรู้ตัวเสียก่อนจึงระวางตัวอยู่ พอพระยาน้อยได้มั่งกันขึ้นกับประยูรผู้มีปัญญาหลักแหลมมาเป็นที่ปรึกษา มั่งกันก็แนะนำให้พระยาน้อยเสด็จไปตั้งซ่องตมผู้คนในเมืองตะเกิง เพื่อคิดชิงราชสมบัติต่อไป

ที่เมืองตะเกิงนี้เอง พระยาน้อยได้พบกับสาวน้อยเมี่ยมะนิกผู้เลอโฉม เมี่ยมะนิกงามเพียงไหนและมีบทบาทเพียงไร ขอเชิญท่านพิจารณาจากข้อความในเรื่อง ดังนี้

“ครั้นรุ่งขึ้นเวลาเช้า พระยาน้อยเสด็จไปนมัสการพระบรมธาตุมุนาด นอกเมืองตะเกิง ทางสิบเส้น ขณะนั้นมีหญิงคนหนึ่ง ชื่อเมี่ยมะนิก รูปร่างงามยิ่งกำลังสาว ชั้นษาประมาณสิบหกปีเศษ ประกอบด้วยกิริยามารยาทอันแจ่มช้อย รูปร่างของนางนั้นเป็นแสนที่แก่คนทั้งปวง ใครได้เห็นแล้วก็รักใคร่ไม่เว้นคน แต่ตกมาเป็นภรรยาของมะจัดคิดถึง พังอยู่กับตัวด้วยกันใหม่ ๆ นางนั้นนั่งร้านขายเบ็งขายน้ำมันอยู่ที่บ้านริมทางที่พระยาน้อยจะเสด็จไป และนางนั้นขายของดีมีกำไรมาก เพราะคนพอใจมาซื้อที่ร้านนั้นคิดจะชุกชุมหวังจะได้ดูรูปนาง เพราะเหตุว่าเป็นหญิงรูปร่างงามต้องใจคน พอเวลาวันนั้นพระยาน้อยเสด็จไป ทอดพระเนตรเห็นนางเมี่ยมะนิกรูปงาม ก็ชอบพระทัย แต่หยุดยั้งที่ใจโหมแดงอยู่มิใคร่จะเสด็จดำเนินต่อไปได้ ส่วนนางเมี่ยมะนิกเหลือบเห็นพระยาน้อย ก็ขายทางตามาทางพระยาน้อย ถ้อยที่ถ้อยมีความปฏิบัติแก่กัน เป็นเพราะบุญนิยม ก็อุปเพศกันนิวาสของชนทั้งสองได้สร้างสมมาด้วยกัน แต่บุริมชาติปางหลังจึงเคยญู ได้เห็นกันแล้วก็มีความผูกพันรักใคร่ซึ่งกันและกัน แต่ในปัจจุบัน ชาติอกุศลนิยมชดให้เมี่ยมะนิกตกไปเป็นภรรยาของมะจัดคิดถึงเสียก่อน แล้วจึงจะได้เป็นบาทบริจาริกาพระยาน้อยต่อภายหลัง ส่วนพระยาน้อยเสด็จไปนมัสการพระบรมธาตุมุนาดแล้ว จึงให้คนไปตามหาตัวเมี่ยมะนิกมา แล้วก็เสด็จกลับเข้าเมือง พระยาน้อยมีความรักใคร่ในนางเมี่ยมะนิกนัก ถึงทราบอยู่ว่าเมี่ยมะนิกมีสามีแล้วก็มิอาจอดกลั้นรังสัดไว้ด้วยความเสน่หาเป็นกำลัง ก็อยู่ร่วมสมภักสังวาสด้วยนางเมี่ยมะนิก แล้วเลี้ยงไว้เป็นนางสนมเอก เป็นที่สนิทเสน่หานัก”

ขณะนั้นพระยาน้อยหลงด้วย นางเมี่ยมะนิกรูปงาม แทบประหนึ่งจะลุ่มคิดถึงตะละแม่ท้าวผู้เพื่อนชาก และพ่อลาวแก่นท้าวอันเป็นที่รัก แต่นางเมี่ยมะนิกนั้น ตั้งแต่ได้มาเป็นหม่อมห้ามพระยาน้อยแล้ว มีความปลื้มจิตนัก ลุ่มมะจัดคิดถึงสามีเก่าที่เดียว อุปมาดังคนกำพร้าไร้ทรัพย์ ครั้นได้ทองแสนตำลึงแล้วก็มีความยินดีขงนัก

เมื่อพระยาน้อยตีเมืองพะโคคืนได้แล้ว ก็ทรงกระทำพิธีปราบดาภิเษกเป็นพระเจ้าสุริยราชาธิราช อภิเษกเมี่ยมะนิกเป็น พระนางปิยราชเทวี อัครมเหสีฝ่ายซ้าย

15/03/1946

J. S. K. K. K.

ระเด่นลันได

“มาจะกล่าวทไป
ถึงระเด่นลันไดอนาธา
เสวยราชย์องค์เดียวเที่ยวรำภา
ตามตลาดเสาชิงช้าโบสถ์พราหมณ์
อยู่ปราสาทเสาคอดยอดด้วน
กำแพงแก้วแล้วลั่นด้วยเรือพนวม
มีทหารพองเท้าเฝ้าโม่ขาม
คอยปราบปรามประจามิตรที่คิดร้าย”

นี่เป็น คำกลอน ชั้นต้น ของ เรื่อง ระเด่น ลัน ไต
ตัวพระเอก คือ ระเด่นลันได เป็นคนที่มีชีวิตจริง ๆ
คือ เป็นแขกอินดูชาวอินเดีย มาอยู่ที่ข้างโบสถ์-
พราหมณ์ตลาดเสาชิงช้า โบสถ์กับเสาชิงช้ายังอยู่
อย่างที่เห็นในปัจจุบัน ส่วนตลาดนั้นคือที่เป็นลาน
ใหญ่หน้าศาลาเทศบาลนครกรุงเทพเวลานี้ สมัยก่อน
เป็นตลาดใหญ่ (ต่อมาสร้างตึกแถวล้อมตลาด เพิ่ง
จะรื้อลงเมื่อเร็ว ๆ นี้) แขกลันไดเที่ยวซื้อขายชอทาน
จนไปพบนางประแดง เมียแขกประตู เลียงวีว ตั้ง
คอกอยู่ที่ที่เป็นสนามข้างศาลยุติธรรมปัจจุบัน เกิด
ชอบพอกัน แขกประตูหัวหงเลงเกิดเป็นเรื่องกรีก-
โครมขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ พระมทมนตรี (ทรัพย์)
จึงนำเอามาแต่งเป็นบทละครขึ้น ท่านผู้เป็นกวี
ปากเยี่ยมผู้หนึ่งในสมัยรัชกาลที่ ๓ แต่งโคลงถวาย
ตัดต้น และ กลอน กล บท กบ เต็น สาม ตอน จารึก วัด
พระเชตุพน ฯ

เมื่ออ่านเรื่องระเด่นลันไดโดยพิจารณา จะเห็นว่า ผู้แต่งคือ
พระมทมนตรี ไม่ใช่เพียงแค่เป็นกวีที่แต่งกลอนเป็น แต่ว่าเป็นกวี
ที่มีตัวรู้จักเล่นด้วย กล่าวคือไม่แต่งเป็นกลอนสำหรับอ่านธรรมดา ที่
โดยมาดนิยามแต่งกัน อย่างที่มักขึ้นว่า “แต่ปางหลังยังมี....” อะไร
ทำนองนั้น เป็นอย่างเล่าเรื่อง แต่แต่งเป็นบทละครที่โดยมากเป็น
เรื่องของกษัตริย์ และแต่งแบบบ่งเอาบทบาทของตัวในเรื่องเป็น
สำคัญ มีที่ทั่วทั้งพระยา ซึ่งอาจจะหาทางแต่งเปรียบเทียบล้อเลียน
ทางต้อยคำ สถานะกรรมวณกลอนละคร ให้ซับซ้อนสลับกันที่เป็นเรื่อง
ของแขกชอทานได้สนิทอย่าง “นาธา” เป็นคำคู่กับ “อนาธา” ใน
พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอิเหนานี้ว่า “เมื่อนั้น พระทรงกพฤเกียรติ
นาธา” ของพระมทมนตรีเป็น “ถึงระเด่นลันไดอนาธา” เป็นคำแย้ง

ตรงกันข้ามเข้าที่นักหนา และถ้าดูกลอนต่อมาก็คงเห็นอีก คารที่จะ
แต่งเพลงให้ได้อย่างนี้ ถ้าแต่งเป็นข้อย่างกลอนสำหรับอ่านธรรมดา
จะเคอะเขินไม่เข้าที่เหมือนเป็นบทละคร ที่แต่งเป็นบทละครแสดงว่า
พระมทมนตรีรู้จักกระบวนกลอนและทางของกลอนต่าง ๆ จึงเข้าใจ
เล่นได้

“เมื่อนั้น พระสุวรรณลันไดเรื่องศรี เหลียว
พบสบเนตรนางตानी ภูมิพิศพักตร์ลักขณาฯ (ชม
โฉม) รูปประหงทรงเพริ้วเรือรูด งามละม้ายคล้าย
อุรุกะหล้าป่า พิศแต่หัวตลอดเท้าขาวแต่ตา ทั้งสอง
แก้มคล้ายดังลูกขอลี กล้วยแก้วเหมือนกบเขาดัดฝ้าย จมูก
ละม้ายคล้ายไยพริ้วช่อ หูกวางดวงพิศพัทธ์หักงอ ถ้าคอ
ไต่ต้นสั้นกลม สองเต้าห้อยตุงตุงดูตะเกี้ยว โคน
เหยี่ยวแห่งรวบเหมือนบวบคัมภ์ เสวยสลาจากพระ-
โอบอุ้ม มั่นนำชนหน้าสมนางเทวี” แทนที่เราจะได้
ฟังกลอนว่า “สองเต้ากรัดเคร่งเต่งตึง ดูดัดดอก
ประทุมเจดนิยาย” หรืออะไรทำนองนั้น เราก็ได้
ฟังของตัวนางเอกของพระมทมนตรี มีลักษณะเป็น
อย่างนี้

นางประแดงให้ทานข้าวสารกับปลาสดไป “ท้าวประตูสุริ-
วงศ์ทรงกระฎึก” กลับมาเขาก็เข้าปลาหอยก็ตาม นางตอบว่า “วันนี้
มีหน่อกล้วย เตี้ยมาใส่ของข้าวสาร” ท้าวประตูว่า “เห็นจะเป็น
ข้าวยะเด่นลันได ที่ครอบครองกรุงไกรเทวฐาน มันแสนสร้างเกล้งทำ
มาชอทาน จะคิดอ่านตัดเสบียงเอาเวียงชัย จึงชี้หน้าว่าเหมืมหเก้
มีงันเหมือนหนอนที่บ่อนใส่” เลขขับไล่เหมืมหออกจากรังไป

“เมื่อนั้น โฉมระเด่นลันไดใจหาญ กรันพลกล้าเข้มมั่นได้ไว้
นอกชาน ยกเชิงกรานสุมไฟใส่พื้นตอง แล้วเออเอ็งก็ลงเหมืมหเอ็งเือกกระ-
จูด นอนนั่งกลิ้งทุดอยู่ในห้อง เสนาะเสียงสำเนียงพิราบร้อง คราง
กระทั้นกรั้มก้องบนกบขู แว้วแว้วเค้าแมวในกลีบเมฆ คิวเวกลงหลัง-
กาเหยี่ยวทาทนู พระเฉยบัญชาสรวลสะแง่ดู ดาวเดือนรูปรูไม่เห็นตัว
พระพาชชาหยัดอุตุพิศ พระทรงฤทธิเต็มกลิ่นจาสิ้นหัว หอมชื่นดอก
อัญชันที่กันเร็ว พึงตระหลบอบทั่วทั้งวังใน”

กลอนตอนนี่ เทียบได้กับพระราชนิพนธ์บทละครรามเกียรติ์
ตอนนางลอย “เสนาะเสียงสำเนียงนการเวก ออกจากเมฆแซ่ซ้อง
ร้องทวาท ไก่ขันแจ้วเจือเจือชราช มยุเรศรื่องรำชบนปลาขไม้ เษ
พระแกลแลดูดาวเดือน เห็นลล้อยเคลื่อนลับเหลี่ยมไคล”

ผู้อ่านระเด่นลันได ถ้าได้อ่านบทละครจำต่าง ๆ เช่น อิเหนา
รามเกียรติ์ และบทละครนอกต่าง ๆ อยู่มา ๆ แล้ว จะได้รสขบขัน
หนักที่เดียว

แม่โคตัวหนึ่งกับลูก เดินผ่านป่าแห่งหนึ่ง บังคุดได้ยินเสียง
ลูกเสียงหนึ่งวิ่งไว้อีกสองตัวใหญ่หรืออาชอนมกีน แม่โคจึงเอ๋ย
แต่ลูกโคมีความสงสาร วิงวอนแม่ให้บิโรจาทนให้ลูกเสียงหนึ่ง แม่โค
ก็ยอม ครั้นให้กินนมจนใจแล้ว ลูกเสียงหนึ่งก็พูดกับแม่บงคุด จึง
ชักชวนให้อยู่ด้วยกันในถ้ำ บอกว่าบิโรจานั้นมีน้ำพุร้อนวิงวอนดี จะ
ขอวังงแม่ของตมไปทำถ้ำถาวรและจะรักลูกโคเหมือนน้อง แม่โค
ตกลงอยู่ด้วย แม่โคเสียงแรกก็ทำที่ ถ้ำถาวรก็สร้าง ถัดแม่โคสาย
ลูกเสียงหนึ่งก็พูดกับแม่บงคุดว่า ช่วยกันทำแม่เสียงเล็ก แต่
ตัวบิโรจสองก็ชวนกันไปหาที่อยู่อื่น

ลูกโคตัวหนึ่งกับลูก เดินผ่านป่าแห่งหนึ่ง พระฤๅษี
แปลงโทษมาอยู่ที่นั่นทั้งสองเป็นนิคมกัน จึงเรียกมาถาม ครั้นรู้
เรื่องราวแล้วเกิดสงสารแล้ว และพูดกับแม่บงคุด ลูกเสียงหนึ่งก็
ให้ชื่อว่า หลววิชัย ลูกโคเป็นน้อง ให้ชื่อว่า คาวี และให้อยู่ด้วยกับ
บงคุดนิคม

เวลาต่อมา หลววิชัยกับคาวีเดินโดยมีหนุ่น พระฤๅษีต้องการ
จะให้ไปปกครองเมืองมโหฬาร จึงมอบพระขรรค์ให้คนละหนึ่งเล่ม ให้
พิชิตอหังการให้ไว้ในพระขรรค์นั้นเพื่อมิให้ใครขโมยได้ कुमारทั้งสอง
ก็อำลาพระอาจารย์เดินไปตามทิศทางที่พระฤๅษีบอกให้ไป

ทั้งสองได้มาถึงเมืองหนึ่ง มีคนมา จันทบุรี เจ้าเมืองชื่อว่า
ท้าวสมนทราช เวลานั้นผู้คนที่มาด้วยคือสองคน เมืองด้วยมีอันยากจน
ลาภอยู่ไม่เมืองนอกเมือง อดยากจนกินแต่ใบอาหารที่คนทิ้งมาจน
ไม่มีใครกล้าไปกล้าหาญมาหาเมือง หลววิชัยกับคาวี ไม่ทราบเรื่อง
ก็ไปพักที่โคนต้นไม้ใหญ่ที่สวน หลววิชัยนอนหลับ คาวีก็เฝ้าบ้าน
นอน ก็จะไม่ขี้บ่นจะพูดจะตักน้ำมาไว้ให้ล้างหน้า กล้วยก็เก็บกิน
มาจับ คาวีฝันถึงคนตาย แล้วออกมาฝันเข้ามาไว้บนคอก คนในฝัน
เห็นฝันถึงมีความขำขลุ่ยท้าวสมนทราช ท้าวสมนทราชเห็นว่ามีบุญ
สองคนนั้นก็ จันทบุรีจึงไปในวัน ความกันถึงพระฤๅษีก็บอกพระ
ประสงค์จะประกาศพระอิศราให้แก่ผู้ยากจน คาวีก็ปฏิเสธ อ้างว่าตน
เป็นน้อง สวารถให้แก่พี่ชาย ซึ่งมีลูกพี่น้องกัน ท้าวสมนทราชเห็น
ชอบด้วย จึงอภิเษกพระธิดาสาวให้กับหลววิชัย

เมื่อหลววิชัยได้รับตำแหน่งอุปราชเมืองจันทบุรีแล้ว คาวีก็ลา
พี่ชายออกเดินทางแสวงโชคต่อไป ก่อนจะจากกัน หลววิชัยให้พี่ชาย
เลี้ยงดอกบัว โดงกลิ่นฐานว่า หากใครในฝันเสวย ก็มีคนมาให้ดอก
บัวของผู้นั้นแก่เขาเอง อีกฝ่ายหนึ่งจะได้คิดความไปช่วยกัน

คาวีออกเดินทางหาโชคด้วย มาถึงเมือง ๆ หนึ่ง ภายนอก
สวนงามดี แต่แปลกที่ไม่มีผู้คนอยู่เลย จึงเดินเที่ยวตรวจดูคนปราสาท
ราชวัง พบคนสองรายหนึ่ง สองคนนั้นนั่งนิ่งๆ สงสัยว่าจะมีอะไรอยู่
ข้างใน จึงเอาพระขรรค์มาแทงออกดู พบหญิงสาวร่างโสภาผู้หนึ่ง
ครั้นได้ถามทราบความว่า เมืองนี้ชื่อ จันทนคร เจ้าเมืองชื่อ
ท้าวสมนทราช นางเป็นธิดาชื่อ จันทิมา กษัตริย์จะตั้งราชโอรส
เพราะมีดอกอินทรีสองตัวตัวเมีย บินมาโดยเด็ดเอาคนในเมืองไปกิน
ทุกวัน จึงพากันหนีไปอยู่ที่นี่หมด พระบิดามารดาของนางก็ถูกคน
อินทรีโดยเขาไปกินด้วย ส่วนนางนั้นซ่อนอยู่ในถ้ำถาวร นกอินทรีไม่
เห็นจึงระลึกรู้ตัวมาได้ คาวีจึงว่า นกอินทรีอยู่ที่ไหน นางบอกว่า
อยู่ในป่าใหญ่ หากเห็นตัวใหญ่เมื่อใดเป็นต้องบินมา คาวีจึงให้นาง
ซ่อนตัวเงียบแล้วค่อยไปขึ้น นกอินทรีตัวเมียบินมาหากนางจะจับตัวเอา
ไปกิน ก็บอกนางว่าถ้าสายทั้งสองหัว

เมื่อนางอินทรีเห็น คาวีได้ขานนางจันทิมาลงสระสระใน
แม่น้ำ นางจันทิมาได้รวบรวมสิ่งของที่ไว้ซ่อนเอาไว้ซ่อน ปลัด
ให้ลอบไปค้นหาแม่ นกอินทรีนั้นซ่อนอยู่ที่ปราสาทกว้างใหญ่
จึงเกิดเรื่องใหญ่ขึ้น ก็คือคนของท้าวสมนทราชไปเมืองนี้ พิชิต
เจ้าเมืองชื่อ สมนทราช นกอินทรี นางอินทรี อยู่ด้วยกับนางแม่
เจ้า คาวีได้ ๑๐ ปีปราศ ท้าวสมนทราชนั้น นกอินทรีแม่ ปลัดอินทรี

ก็จะเกิดสาว ๆ วิชา แต่ยังไม่มีโอกาส เสด็จวันหนึ่งลงไปเมือง
บนตัวทมิฬ ตัดสินไปกินคนของท้าวสมนทราช ก็ให้พิชิตกันกันไป
ก็เกิดมา พชบเกิดกันแม่ก็กินของสาวงามใจ ก็บังเกิดความรักแท้
ของแม่เป็นอันมาก เจ้าใจว่าต้องเป็นหญิงสาวและสาวสวย จึง
ประกาศยกตำแหน่งแห่งที่ของนางแม่ชอบ หากใครรู้และสามารถ
พาแม่ได้ตัว จะประกาศรางวัลให้ต่ออำนาจ

ยังมีหญิงสาวคนหนึ่ง ชื่อ พิศประสาธ แต่เดิมเป็นไพร่อยู่ใน
วังเมืองจันทนคร ได้กั้นกษัตริย์มาอยู่ที่เมืองที่ลววิชัย ครั้นทราบ
ประกาศก็รู้ได้ทันทีว่านางแม่ชอบนั้น คือ นางจันทิมา สาวสวย
โลกอย่าหะได้ข่าวของเงินทอง จึงเข้ามา รับอาสาจะพาไป พิศ
ขอเอาเรือเอกชัย และมีพาไปให้ชายสองคนเพื่อไปรับนางมา ท้าว
สมนทราชเห็นคาวี นกอินทรีสองคนให้คนตามหา

ชายคนที่สองประสาธเดินทาง ๒๕ วันก็ไปถึงเมืองจันทนคร
เมื่อตัวนางอินทรีนางจันทิมา จึงอยู่กับพระขรรค์ นายคนชื่อคาวี
หาคนมาหาผู้ขายเสียก่อนจึงจะพาไปได้ จึงเร่งรีบทำเป็นกับแม่ชอบผู้
ด้วยเพื่อวันได้ ครั้นเห็นสาวผู้หนึ่งพระขรรค์ก็คิดว่าสมควรแล้วเวลานอน
ก็ดูให้นางจันทิมาดูนางสาวสวย คาวีก็บอกความจริง เข้าใจออก
กับแม่คาวีว่าหากเอาไปหาพระขรรค์เมื่อใดคนก็จะตายแน่

ชายคนที่สองประสาธพร้อมเรือนี้ ก็ดูนางแม่ให้ไปขอทานทั้ง
ผิวเนื้อ อยู่ทานนางที่ขอไปขึ้น แล้วขอขมาพระขรรค์ไปเผ่า
พระขรรค์อยู่ในเรือให้บังเกิดความแค้นใจ ก็รู้ว่าหากฆ่าแม่แล้วที่ลววิชัย
จะฆ่าเขาแน่แล้ว จึงหนีไปคิดคิดช่วยแม่ของตน

พลจันทิมาจึงขมขม พระขรรค์ก็ลงกลบ นางจันทิมา
ให้ภรรยาของอินทรีไปด้วย ชายคนที่สองประสาธก็รีบขึ้นเรือ
ลววิชัย พามาถึงเมืองที่ลววิชัยทันที แต่เมื่อนางจันทิมาเห็นกับสติ
จึงมาแล้ว ท้าวสมนทราชก็ไม่สามารถเอาความขมขมของนางไปบอก
นางได้ เมื่อจะให้เสียให้เด็กก็บอกประสาธไว้ จึงคิดว่าเมื่ออยู่ทางเรือ
เท่านั้น ที่จะทำให้นางจันทิมาหนี คือขุดสวิงให้เป็นถนน

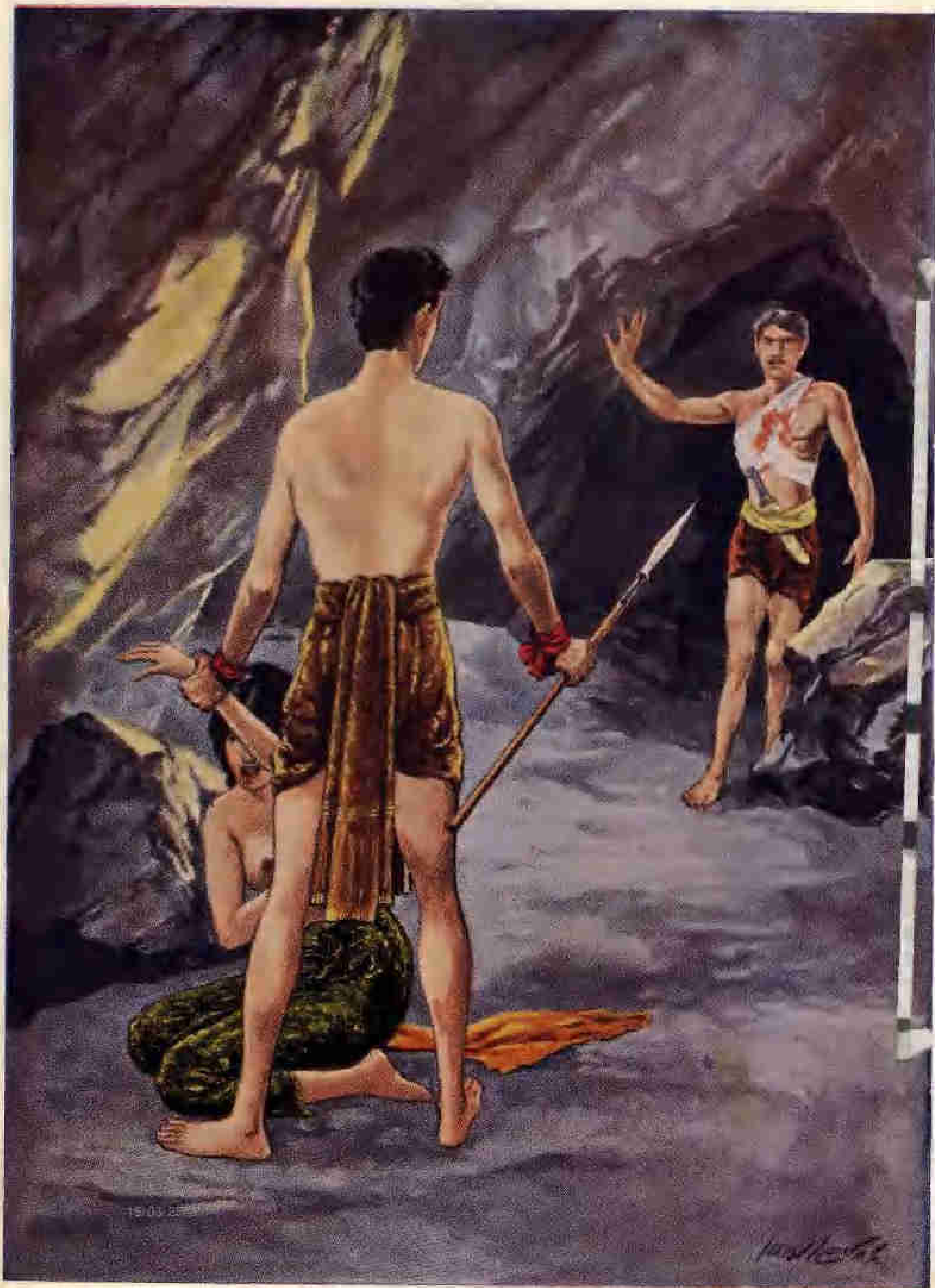
คาวีกับหลววิชัย วันหนึ่งถึงต้นดอกบัวที่ลววิชัยไว้ให้พี่ชาย
ไป ก็รู้ว่าแม่ของตนเกิดแก่เมืองชาย จึงรีบออกติดตามมา (เมื่อเวลา
ถึงหนึ่งเดือน จึงได้พบพระขรรค์ตกอยู่ในกองน้ำ ในเมืองจันทนคร
ก็พากันมาจนพบคาวีในวันนั้นสายอยู่ จึงตั้งสติอินทรีนางอินทรี
เอาพระขรรค์มาพิชิต เอาพระขรรค์คาวีก็ให้บินมา แล้ว
ก็บอกให้พี่ชายฟัง ก็สองได้เห็นความหมายนางจันทิมาหนีไป
เมืองที่ลววิชัย หลววิชัยเองก็มาเป็นฤๅษี และแปลงตัวมาทำกับ
คาวี เขาใส่ไว้ในถ้ำ เดินเข้าไปในเมือง เวลานั้นประจวบกับพวก
เสนาน้ำสาธระหพระฤๅษี ก็จะมีชายสองคนเข้ามาของสวิงให้เป็น
หนุ่น สุภาพกับอินทรี ท้าวสมนทราชอินทรีจับตัว โดยกันมา ๔
จีน และถือถองไฟไว้ในหลุม

ท้าวสมนทราชขอทานเป็นหนุ่น ถอนอินทรีสาธระห พนมอิน
หนึ่งอยู่ พระคาบสนิมลงเห็นได้ก็พิชิตลงไปในหลุมเพลิง พระขรรค์
ออกมาจากถ้ำแล้วสวพเป็นท้าวสมนทราชที่ลววิชัยแล้ว

นางคันทิมาจึงคิดว่าพระขรรค์ของนางจับตัว ก็เสียความ
ถึงหวงถนัดนางจันทิมา ซึ่งได้รับคำบอกเล่าจากลววิชัย และเห็นว่า
เป็นพระคาวีคนแรก ชายคนที่สองประสาธก็พาพระคาวีได้ จึงบอกความ
จริงต่อนางอินทรี นางก็โกรธ รับหนึ่งสิ่งหนึ่งเรื่องให้ชายคนที่
ที่ประสาธมาไม่ให้ไว้พิชิต

ไวชิตเป็นหลานของท้าวสมนทราช รู้ว่าพระขรรค์ถูกฆ่าขาด ก็
ยกกองทัพมาขอจะจับพระขรรค์ แต่สู้ไม่ได้ พระคาวีกับพิชิตรวมทั้งสาม
มี นางคันทิมา นายคนชื่อ นายคนชื่อประสาธ และไวชิตประหารเสีย แล้ว
พระคาวีกับนางจันทิมาท้าวสมนทราชของเมืองที่ลววิชัย ก็มีสุขกับนาง

ภาพประกอบนี้แสดงคาวีและภรรยาของนางจันทิมา

ไกรทอง

เศรษฐีคนหนึ่งในเมืองพิชัย มีบุตรสาวสวยสองคน ชื่อตะเกาทองกับตะเกาแก้ว วันหนึ่งนางตะเกาทองกับน้องสาวลงไปอาบน้ำที่ท่าหน้าเมือง ถูกจระเข้ใหญ่คาบหายไป บิดาให้คนเที่ยวตามหาศพก็ไม่พบ จึงประกาศให้รางวัลแก่ผู้จับจระเข้ใหญ่ตัวนั้นได้

จระเข้ตัวที่คาบนางตะเกาทองไปนั้น ชื่อ ชาลวัน มีตาอยู่ใต้หน้ากายไม่ถ้ามืดแก้ววิเศษอยู่ดวงหนึ่ง ทำให้เกิดแสงสว่างประดุจกลางวันได้ตลอดเวลา จระเข้ตัวใดเข้าไปในถ้ำจะกลายเป็นมนุษย์ อัมฤทธิ์ไม่ต้องกินอาหารเลย แต่เดิม ท้าวรำไพ เป็นเจ้าของถ้ำ มีบุตรชื่อ ท้าวโกลร ท้าวโกลรไปวิวาทกับพระเข้ร้าย ชื่อ ท้าวแสนคา กับพระยาพันวัง เลยกัดกันตายทั้งสามตัว เหลือแต่ชาลวันลูกท้าวโกลร ท้าวรำไพเห็นว่าคนชราแล้ว จึงมอบถ้ำและบริวารจระเข้ ให้หลานชายครอบครองแทนต่อไป

ชาลวัน เป็นจระเข้อันธพาล ชอบกินเนื้อมนุษย์ แต่มิได้กินนางตะเกาทองที่ตนคาบไป เพราะเห็นว่าสวยดี จึงพาไปไว้ในถ้ำ นางตะเกาทองเห็นชาลวันเป็นชายหนุ่มรูปงามก็รัก เดชตกเป็นเมียจระเข้ ชาลวันนั้นมีภรรยาอยู่แล้ว เป็นจระเข้เหมือนกัน ชื่อ วิมาลา กับ เลื่อนไถยบรรล

หมोजระเข้ทั้งหลาย พยายามจับชาลวัน แต่ไม่สำเร็จ เพราะชาลวันมีเขี้ยวกายสิทธิ์ อาวุธธรรมดาไม่สามารถทำอันตรายได้ พวกหมอเหล่านั้นจึงถูกกัดฟัดตายเสียมากต่อมาก จนพากันขยาด เศรษฐีขัดใจ ประกาศว่า ถ้าใครจับจระเข้ร้ายตัวนี้ได้ จะยกลูกสาวคนหนึ่งให้และแบ่งทรัพย์สมบัติให้ครึ่งหนึ่งด้วย ขณะนั้น ไกรทอง ชาวเมืองทนทบุรี คุมเรือขึ้นไปค้าขายที่นั่น ไกรทองเป็นคนรักเรียนวิชามาแต่พ่อเคยศึกษาวิชาอาคมกับพระครูที่เมืองพิชัยเมื่ออายุ ๑๘ ปี ครั้นทราบประกาศกับอาสา แล้วไปหาอาจารย์ อาจารย์ให้ทอแก้วเสปชื่อสลดโทะ เพื่อเอาชนะเขี้ยวกายสิทธิ์ของชาลวัน

ไกรทองตั้งโรงพิธีร่ายเวทเรียกชาลวันให้ขึ้นมาถือน้ำ กินน้ำชาลวันสิ้นร้าย ให้ปู่ทนาย ท้าวรำไพเตือนให้ระวังตัวว่าระมัดระวังซ่อนตัวเงียบอยู่ในถ้ำ แต่ทนายมนตร์ของไกรทองไม่ไหวจึงต้องขึ้นมา พบไกรทองอยู่บนแพ ก็รู้ได้ทันทีว่าเป็นหมोजระเข้ จึงถลกเขี้ยวมนตร์เพทมาจะกัดให้ตาย เกิดการต่อสู้กันขึ้น ชาลวันถูกแทงบาดเจ็บหลายแผล ทนไม่ไหว ต้องค้ำน้ำหนีกลับไปยังที่ที่อยู่ ไกรทองจุดเทียนระเบิดน้ำติดตามลงไปจนถึงถ้ำ บริวารจระเข้กลัวพากันหนีไปหมด ไกรทองเข้าไปในถ้ำพบนางวิมาลาเป็นหญิงรูปงามก็จับตัวเอาไว้ แล้วถามหาชาลวัน ชาลวันได้ยินเสียงร้องของเมียรีบออกมา ไกรทองเห็นชายหนุ่มร่างโสภาน่ารัก ร่างกายเต็มไปด้วยบาดแผลโลหิตเปื้อนระเบิด ก็รู้ว่าชาลวันแน่ เข้าคือผู้จับตัวไว้ได้ ก็นำไปจนพบนางตะเกาทองซึ่งถูกรังควานเข้าสิงพูดไม่ได้ จึงเอาขึ้นหลังชาลวันพาตัวไปมอบให้เจ้าเมืองและเศรษฐีผู้บิดาของนาง เศรษฐีเห็นบุตรสาวเป็นใบ้ก็อ้อนวอนให้ไกรทองช่วยแก้ไข ไกรทองบอกว่าต้องฆ่าชาลวันเสียก่อนจึงจะหาย ชาวเมืองจะเอาอาวุธอะไรมาฟันแทงไม่เข้าทั้งนั้น ไกรทองให้เอาทอสลดโทะไปแทง ชาลวันจึงตาย นางตะเกาทองหายเป็นใบ้แล้ว เศรษฐีก็ยกให้แต่งงานอยู่กับไกรทองพร้อมด้วยนางตะเกาแก้วน้องสาว

อยู่ต่อมา ไกรทองนึกถึงนางวิมาลาที่ตนเคยพบในถ้ำ เห็นว่า

นางนี้รูปร่างงามสะสวยนักหนา ซ้ำเป็นเมียอยู่ด้วย จะลองไปเที่ยวพาดู จึงแสวงบอกเมียว่า จะไปปฏิบัติพระกรผู้เป็นอาจารย์ สักพักหนึ่งแล้วจะกลับมา นางทั้งสองหาข้อก็ยอมให้ไป แต่ไกรทองแอบไปร่ายเวทจุดเทียนระเบิดกลางไปยังถ้ำจระเข้

นางวิมาลาโกรธแค้นเจ้าไกรทองนักที่นำผัวของตน แต่ต้องเล่นที่ก็กลับหลงรัก ยินยอมเป็นเมียไกรทองอยู่ด้วยกันในถ้ำช้านาน ไกรทองคิดถึงบ้าน จึงชวนนางวิมาลาไปอยู่ด้วยบนบก นางวิมาลากลัวจะไปทะเลาะกับเมียคนก่อน ไกรทองพูดรับรองในเรื่องนี้ แต่นางบอกว่า นางออกไปนอกถ้ำ ก็จะต้องกลับกลายเป็นจระเข้ตามเดิม ไกรทองรับรองอีกเหมือนนั้นก็จะมีให้กลับกลายเป็นคนได้ โดยเสกแหวนเพชรเอาใส่ไว้ในมวยผม ลงเลขยันต์ปิดกระหม่อมเสร็จแล้วก็ชวนกันขึ้นบก พอมาถึงสามของเศรษฐี ไกรทองบอกนางวิมาลาให้พักอยู่ในห้องที่ศาลาก่อน ตนจะไปเจรจาปรองดองกับนางตะเกาทองและนางตะเกาแก้ว ขณะที่พูดกันอยู่นั้น คนเฝ้าสวนแอบเห็นเข้า ก็นำความไปบอกนาง นางตะเกาทองกับนางตะเกาแก้ว พอได้ฟังเช่นนั้น โมโหพุนหัน ขวนขวายไพร่ ๒-๓ คน รีบเดินมาที่ศาลา เห็นเงิบเขียนประศูปีตลงกลถนน ก็ตะโกนเรียกให้เปิด ไกรทองไม่ยอมเปิด นางทั้งสองสั่งให้บ่าวพังประตูเข้าไป พอเห็นหน้าเจ้าไกรทองเท่านั้น ก็ขึ้นเสียงค่อว่ากันเฮ็ดอึ้ง นางตะเกาทองจำวิมาลาได้ก็ชี้หน้ามอกร้องสาว่า นี่แหละคือเมียชาลวัน ชาลจระเข้

ตอนนี้ไม่มีใครยอมฟังเสียงไกรแล้ว สองสาวพี่น้องหันไปเล่นงานนางวิมาลาด้วยถ้อยคำเหน็บแนมเจ็บแสบ นางวิมาลาได้ตอบไม่ลดละ นางตะเกาทองนางตะเกาแก้วและบ่าวไพร่รุมกันเข้าตบตีทั้งหมว ไกรทองเข้าห้ามปรามไม่ยอมฟัง นางวิมาลาตัวคนเดียวสู้ไม่ไหว จึงแก้แหวนในมวยผมเล็กขึ้นดื้อออก กระโจนลงจากศาลากลายร่างเป็นนางจระเข้ตัวมาทำตาแดงเข้าโลกิด หงายทั้งบ่าวร้องกรีดหวีดผวา หัวพุ่งหัวทิ่มหลุดล้วยิ่งหนักกระจัดกระเจย ไกรทองนั่งมองดูเฉยอย่างสมน้ำหน้าอยู่พักหนึ่ง จึงลุกขึ้นเดินมาที่จระเข้วิมาลา บอกให้กลับไปยังถ้ำก่อน ตนจะตามไปภายหลัง นางวิมาลาใจหายด้วยอาลัยรักสามี

พอถึงริมฝั่ง นางจระเข้วิมาลาดีใจเผลอส่งไปในน้ำคำคั่งสุต้ววิเคบ กลายร่างเป็นหญิงสาวโฉมงามผุดผ่อง เดินร่ำไห้คร่ำครวญเข้าสู่ห้องนอนของตน

ไกรทอง เมื่อนางวิมาลาไปแล้ว ให้หยอหยางเจ้าลูกด้วยความคิดถึง และสงสาร ใจก็ไม่สบายไปหลายวัน แต่แล้วหันกลับมาทำดี เอาอกเอาใจสองสาวพี่น้องอีกสักหนึ่ง เห็นว่าค่อยคลายความเกลียดชังทิ้งหวงลงไปมากแล้ว ก็ขออนุญาตไปเยี่ยมนางวิมาลา ตอนนี้นางตะเกาทองตะเกาแก้วยินยอมโดยดี ไกรทองไปยังถ้ำด้วยเทียนระเบิดน้ำอีกตามเคย พบนางวิมาลากำลังบ่นบักลุ่มอกลุ่มใจอยู่คนเดียวก็เข้าไปปลอบโยน นางวิมาลาแค้นเคืองไม่หายที่ไกรทองพาไปถูกค้ำว่า จะไม่ยอมคืนดีด้วย

ไกรทองพยายามร้องขอดี จนนางเลื่อนไถยบรรลชกัรภาณูออกมาห้ามปราม เรื่องลงเอยกันตอนที่ไกรทองเป็นานต์คืบไม่ไหวนางวิมาลาเสียใจ แล้วคืนดีอยู่กับเป็นผัวเมียกันต่อไป

ภาพประกอบตอนไกรทองตามชาลวันไปพบวิมาลาในถ้ำได้น้ำ

มณีพิไชย

มีเมืองหนึ่ง ชื่อ ป่าตลิ่ง กษัตริย์ผู้ครองนคร ชื่อว่า ท้าววราภรณ์ นางบุษบง เป็นพระมเหสี มีธิดาชื่อ นางเกษณี พอนางเกษณีอายุ ได้ ๑๖ ปี พระบิดาต้องการให้มีคู่ โดยพิธีศุภุมพร ได้อัญเชิญบรรดา โอรสกษัตริย์มาให้เลือก แต่นางไม่พอใจเลือกองค์ใด พระบิดากว้าง จึงโปรดให้ชาวเมืองเข้ามาให้พระบิดาเลือก ร้องถึงพระอินทร์ เถิง ทิพยเนตรลงมา ทราบว่านางนี้เป็นคู่สร้างของพระองค์ จึงจำแลงเป็น ชาวป่าน้ำใบ้ ประปนไปกับชาวเมืองด้วย และตั้งแตรองศ์ให้นางเกษณี รู้ เมื่อนางเลือกแล้วพระอินทร์ก็พาพาไปอยู่ด้วยกันบนนิวมาราชันฟ้า

ต่อมาครบถ้วนทศมาส นางเกษณีมีพระภักพอใกล้จะคลอด พระอินทร์เห็นว่า จะคลอดบนสวรรค์ไม่ได้ เพราะไม่เคยมีธรรมเนียม จึงพาไปไว้ในป่าใหญ่ นางคลอดทารกเป็นหญิง มีเนื้อหอมมาแต่ กำเนิด จึงตั้งชื่อให้ว่า ขอพระกลั่น ครั้นจะเอาไปเลี้ยงบนสวรรค์ ก็ เกิดชวยเทวดา พระอินทร์จึงเอานางไว้ในปล่องไม้ไผ่ เหนรมิตเครื่อง ทรงให้ และตั้งสัตย์อธิษฐานไว้ มีให้นางเป็นอันตราชจากมนุษย์และ สัตว์ป่า ผู้ใดเป็นเนื้อคู่จึงจะได้พบกัน

ฝ่าย พระมณีพิไชย โอรส ท้าวพิไชยบุราข กรองกรุงศรีอยุธยา พระชนนีชื่อ นางจันทร์ เมื่อชันษาแรกรุ่งครุณด้วยได้ ๑๕ ปี พอ พระทัยในการประพาสป่า ลำเนาเป็นนิจสิน

วันหนึ่ง พระมณีพิไชย รับสั่งให้เสนาอำมาตย์ตระเตรียมไพร่พลออกเที่ยวป่าอย่างเกษมมา ขณะเดินทางไปถึงที่แห่งหนึ่งใกล้ป่าไผ่เชิง เขาอยู่ชาน เป็นที่ราบรื่นมีธารน้ำไหลสบายดี เทวดาคลใจให้พอ พระทัยที่จะพัก ณ ที่นี้ จึงให้สร้างพลับพลาขึ้น

คืนนั้น ขณะพระมณีพิไชยมรทหมหลับฝันไปว่ามีดอกฟ้าดอกหนึ่ง คลื่นหอมหวานซาบซ่านนาสาตกลมมาบนพระที่ ท้าวเมอกล่าวเอา ไว้ได้ กรันตื่นขึ้นมา ไม่เห็นดอกไม้นั้น ให้เสียดายนัก แต่กลิ่นหอม ยังคงโรยชวยมาเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งเช้า

รุ่งขึ้น พระมณีพิไชย พร้อมด้วยข้าราชการบริพารใกล้ชิด ก็ติดตามกลิ่นหอมนั้นไป จนกระทั่งถึงกอไผ่พบไม้ไผ่ดำหนึ่งสูงใหญ่ผิดปกติ รู้สึกแปลกพระทัยว่าคงมีอะไรซ่อนอยู่ในนั้น จึงรับสั่งให้ทหารตัด แต่ไม่มีใครตัดได้ ขัดพระทัยชั้พระขรรค์ออกฟัน ไม้ไผ่ก็ถูกฟันที่เดียวกับขาด มีนางหนึ่ง ตกลงมาจากปล่องไผ่ นางนั้นเป็นหญิงสาวโสดกาน้ำรักประจวบนางฟ้า ทรงเครื่องอย่างกษัตริย์ พระมณีพิไชย ไล่ตาม ชื่อเสียงเรียงนาม บิดามารดา นางก็เล่ากำเนิดของนางให้ฟัง พระมณีพิไชยมีความรัก จึงพานางไปซ่อนไว้อย่างปราสาท

กล่าวถึงพระเจ้ากรุงจีน ครองเมืองปักกิ่ง มีพระธิดาเจ็ดองค์ มีคู่แล้วหกองค์ เหลืออยู่แต่องค์สุดท้าย มีนามว่า จินละหระ ยังเป็นโสด ครั้นทราบว่า เจ้าเมืองไทย มีโอรสรูปร่างอย่างเทวดาซึ่งไม่มีคู่เหมือนกัน ก็ส่งทูตนำสาส์นมาขอไปอภิเษกกับพระธิดา และว่าถ้าให้ไป เมืองทั้งสองจะได้เป็นไมตรีแน่นหนา หากขัดข้องคงจะขัดใจกัน ท้าวพิไชยบุราขอินเต้ ตอชไปว่า เวลานั้นเข้าฤดูฝน ไร่เดือนห้าหน้าแล้วจะส่งตัวโอรสไปแต่งงานด้วย เมื่อทูตกลับไปแล้ว ได้เรียกตัว โอรสมาปรึกษา พระมณีพิไชยปฏิเสธอย่างว่ามีพระชายาแล้ว เป็นธิดาพระอินทร์ นางจันทร์พระชนนีไม่พอพระทัย ด้วยความโศกอยากได้ ทรีหทัยสมบัติพระธิดาพระเจ้ากรุงจีน จึงอุบายนำแมวเอาเลือดมาทาปากนางล่อพระธิดาขณะนอนหลับ ตัดเอาหางแมวมาซ่อนไว้ในหมวกกล่าวหาว่านางเป็นกระตือ พระมณีพิไชยหลงเชื่ออุบายคืน ๆ ขอมให้

เขาเอานางขอพระกลั่นไปปล่อยไว้ในป่า

พระอินทร์ร้อนอาสน์ตามเคย ทราบว่าพระธิดาถูกกลั่นแกลังก็ลงไปช่วยบอกว่าจะทำการแก้แค้นให้ โดยบันดาลให้หญิงขบถระนางจันทร์แม่เจ้าอุบาย โกรธรักษาไม่ทนาย นอกจากถูกรักของพระองค์เอง แล้วก็สอนเวทมนต์วิเศษต่าง ๆ และแปลงเพศนางขอพระกลั่นเป็นพราหมณ์น้อย ไปกยอยู่ที่ยี่บรรณสถานอกกฎ หรืออยุธยา

นางจันทร์ถูกขบถถึงสลบ หมองทั้งหลายรักษาไม่ฟื้นคืนสติ ต้องเที่ยวคังร้องร้องป่าวหาเมอ พราหมณ์น้อยรับอาสา จึงพาเข้าวัง พระมณีพิไชย ได้เห็นพราหมณ์ ให้ประหลาดพระทัยนัก สงสัยว่าเป็นชายาของพระองค์ สืบค้นแต่กลั่นตัวที่หอมนี้หายไ้ เข้าเป็นชาย จึงสร้างข้อยู่ลุดลุดแขนงไม่เห็นแบบขลว่าหญิง

พราหมณ์น้อยขอพระกลั่น ให้พระมณีพิไชยทำสัญญาว่า ถ้ารักษาพระมารดาหาย พระองค์จะยอมเป็นทาสให้ช่วงใช้ พระมณีพิไชยยังทรงรักนางขอพระกลั่นอยู่ หึงมั่นใจว่าคงจะใช้นางแน่ จึงยินยอมรับสัญญา นางใช้กาลาตอนเพ็ญนางจันทร์จันทหายแล้ว ก็พาพระมณีพิไชยออกจากวังเข้าป่า ไปอาศัยอยู่ที่ศาลา พระมณีพิไชย ต้องลุดลุดมาเป็นทาส ทำหน้าที่ปรมณัติพราหมณ์น้อย

พระพลอดตัว จับมือนางแล้วสวมกอด เจ้าพราหมณ์สะคังตื่นถามว่าอะไรกัน พอรู้ตักของก็กลลวยพระทัย แก้มก้อว่าขงกัก เทลือวหน้าเหลือวหลัง กว้เอาพัฒมานั่งโยกตามเดิม

รุ่งเช้า ขอพระกลั่นแกลังบอกว่า วันนี้จะเข้าป่าหาสมุนไพรมาทำยา พระมณีพิไชยจะไปไหนไม่ได้ต้องเฝ้าที่พัก จะให้น้องสาวมาอยู่เป็นเพื่อน และสั่งพระมณีพิไชยไม่ให้ทำกลลวยกับน้องสาว ว่าแล้วก็จากไป แต่แอบไปร้ายเวทกลลวยร่างเป็นหญิงเหมือนขอพระกลั่น

พระมณีพิไชยเห็นแล้วสะคังคคละสิ่ง พระวงสงสัยนักหนาวว่าเป็นนางขอพระกลั่น ให้นึกรัก แต่หวนคิดว่าเป็นน้องสาวของพราหมณ์ตามทีบอดไว้ พระองค์ถ้อมันตามคำสั่ง จึงนั่งกอดเจ้าเจ้าจุกไม้คัล้างหย่นองสบตา สาวน้อยก็กระแอมกระ โยเข้ามานั่งใกล้ชวยด้วยประการต่าง ๆ

พระมณีพิไชยนั้น แล้ถูกนางขอพระกลั่นเข้าชวนเพียงใด ยังเฉยเสียได้ เมื่อนางเห็นพระสามใจกอมันกงเช่นนี้ ให้รู้สึกสงสาร กลับรักอีกตามเดิม แต่จะบอกความจริงไม่ได้ ด้วยกลัวพระอินทร์จะโกรชเอา จึงเพียงแต่ขอมปล่อยให้เป็นอิสระกลับไปเมือง พอพระมณีพิไชยเข้ากรุงเท่านั้น ก็ถูกส่งตัวไปอภิเษกกับธิดาเจ้ากรุงจีนทันที

เจ้าพราหมณ์ขอพระกลั่นรู้ข่าวเข้า ก็ขออาสาติดตามไปเป็นเพื่อนพระมณีพิไชย และชวยแก้พาหน่ออกจากเมืองปักกิ่งได้ ด้วยเจ้ากรุงจีนรู้ว่า มีชายาแล้วก็หาเหตุจะฆ่าเสีย มาระหว่างทางอยู่ในถลางป่า พระมณีพิไชยยังถูกขบถกับแอบลักพาเอาตัวไปเมืองขบถอีก แต่ไม่ถึงตาย เพราะถูกสาวขบถรัก และบังกับให้เป็นคู่ นางขอพระกลั่นตามไป รบชนะขบถ ได้พบกับพระสามี ตอนนั้นเผลออกไป ถึงกับแสดงตัวว่าเป็นนางขอพระกลั่น ไม่ใช่พราหมณ์ พระอินทร์ต้องเข้าร่วมเป็นเจ้าก็เจ้าการ หากลับบ้านเมืองทั้งสององค์ เมื่อกลับคืนสู่กรุงศรีอยุธยาแล้ว ท้าวพิไชยบุราข ได้อภิเษกพระมณีพิไชยกับนางขอพระกลั่น ให้อยู่ด้วยกันต่อไป

กเทพระกอบนั้น เป็นคอนพระมณีพิไชย ที่ตกเป็นทาสตามสัญญา กำลังขมโงมพราหมณ์น้อย (เมื่อของตัวเอง) ที่หลบอยู่

รุไบยาด

ภาพเขียนนี้ สมมุติว่าเป็น โอมาร์ คัยยาม ปราชญ์และกวีเอกของเปอร์เซีย โอมาร์แสดงทัศนะแห่งชีวิตไว้ในกลอนของเขา ชื่อ รุไบยาด เขาแสดงไว้ว่าเกิดมาแล้วก็ต้องแสวงหาความสุขให้เต็มที่ เกียรติยศและความมั่งคั่ง มันเป็นเพียงความฝันชั่วแค้น ทัศนะของเขาที่ว่า สุราหนังสือกลอน และนารีเป็นความเกษมของชีวิตนั้น มีชื่อเสียงมาก ภาพที่เขียนขึ้นนี้ เป็นภาพที่แสดงทัศนะ ที่โอมาร์เขียนไว้เป็นกลอนว่า

Here with a Loaf of Bread beneath the Bough,
A Flask of Wine, a Book of Verse—and Thou
Beside me Singing in the Wilderness—
And Wilderness is Paradise now

Edward Fitzgerald แปลจากภาษาเปอร์เซีย

นั้นกระยาน่าอร่อยน้ำ อุ่นหอม โนนแม่
นี้สมุคกาพย์เพราะหอม อบเหล่า
ยังสดับนุชขับถนอม เสน่ห์เสนาะ ทรวงพิ
สวรรค์มनुย์สุดหล้ากว่า อันเอ่อมไถลไฉน
กรมพระราชาธิประพันธ์พงศ์ ทรงแปล

ได้รักขันธ์ร่วม มีขนมสักก้อน
พิณแนบดวงสมร กับกลอนของถวี
พร้อมสุรายาใจ ถึงในพงพี
ชีพพิทาน เหมือนสวรรค์แล้วนา
นายตำรา ณ เมืองใต้ แปลงความ

15/03/2556

15/03/2556

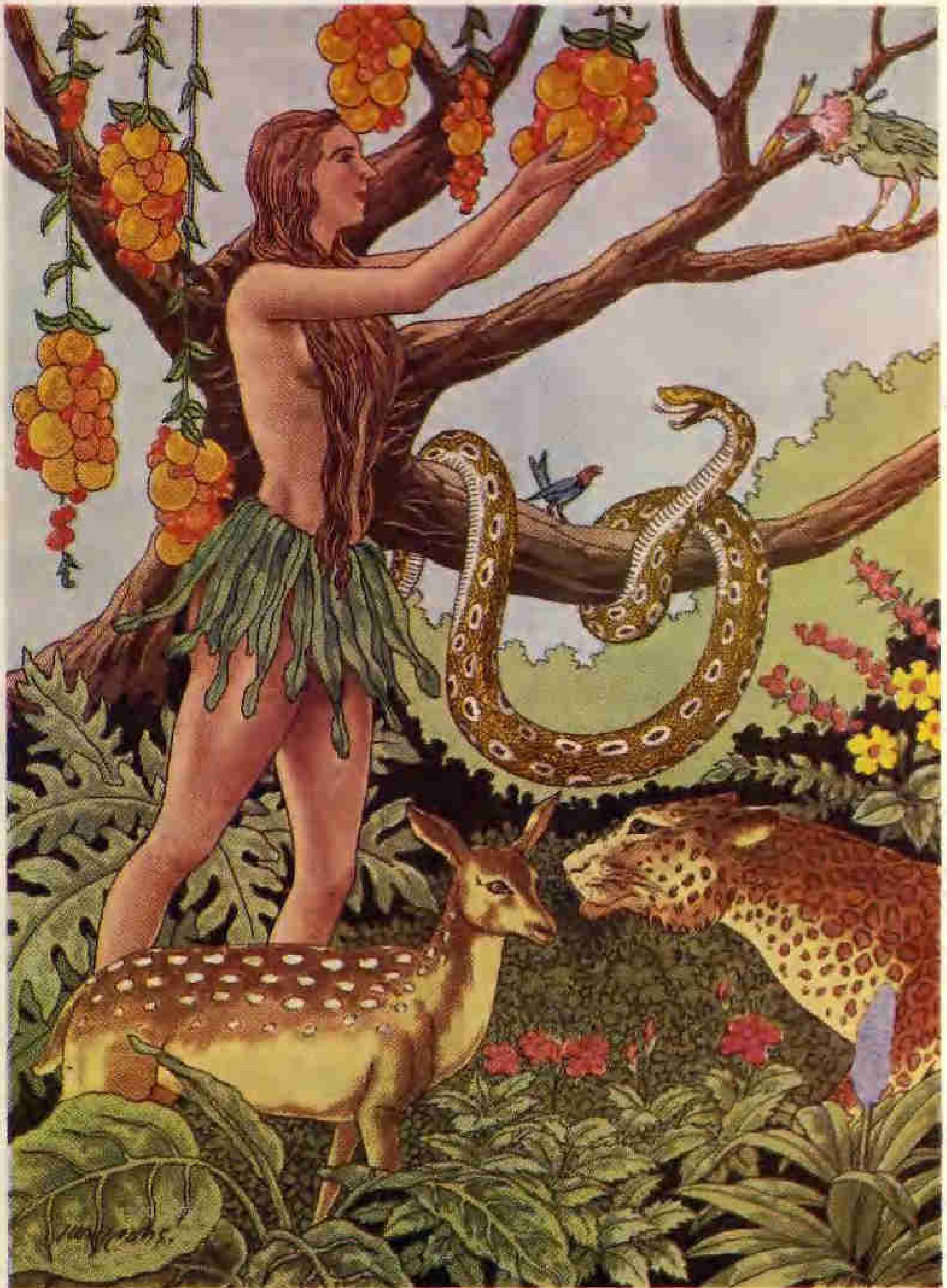
รูไบยาต

ดูละครข้าอกไอ้	ละครงน ไยแม่
เราก็เล่นละครคน	ก็กล้า
ตลกละครนางกล	ละครเล่น ละครพ่อ
แปลกแต่ซุกเร็วซ้ำ	เท่านั้นขวัญเอ๋ย
ดูหนังดูละคร	แล้วข้อนดูตัว
ข้าอราน่าหัว	เดินข้อย่างฝัน
ดอกเอ๋ย	เจ้าดอกพิเคราะห์
ละครคนละครชั้น	ประชันกันสนุกเอ๋ย

อุทยานชีวิตของโอมาร์ ที่ว่า ชีวิตคือละคร นี้ ก็เป็นที่นับถือนิยมชมชอบกันทั่วไปว่า เป็นทัศนะที่ประกอบด้วยสัจจะ วัลเลียม เชกสเปียร์ ซึ่งเกิดที่หลังโอมาร์นาน ก็ได้กล่าวไว้อย่างนี้เหมือนกัน เชกสเปียร์จะได้ทัศนะนี้ไปจากโอมาร์หรือเปล่าก็ไม่ทราบ ที่เชกสเปียร์ว่า "โลกเรานี้คือโรงละครใหญ่" นั้น มีคนนำไปกล่าวเสมอ

เป็นความจริงแท้ ละครบนเวที ก็คือ ละครแห่งชีวิต นั่นเอง ตัวที่แสดงเป็นเจ้าเป็นนายบนเวทีเมื่อเลิกแสดงแล้ว ก็กลับเข้าสู่สภาพเดิม คืออาจเป็นคนธรรมดา ๆ คนหนึ่งเท่านั้น เราทุกคนก็เท่ากับแสดงอยู่บนเวทีใหญ่ของโลก เมื่อกลับเข้าโรง (คือตาย) ก็กลับเข้าสู่สภาพเดิมเหมือนกันหมด เพราะฉะนั้น ถ้าเราใครจะประสบความสำเร็จในชีวิต ก็ควรแสดงบทบาทของเราให้สมตามลักษณะของตัวละคร ที่เราแสดงอยู่นั้นเถิด ถ้าจะพูดในทางโลกุตรก็แปลว่า เราหาควรยึดมั่นกับชีวิตไม่ เพราะมันไม่ใช่ของแท้จริงอะไร

ภาพที่ท่านเห็น โอมาร์รำพึงถึงชีวิตว่า เป็นสิ่งลวงตาทั้งนั้น

รุไบยัต

พระนิมิตผู้มนุษย์ด้วย	ดินทราม
มีหนำนิมิตอสรพิษตาม	ตอดผล้ำ
มนุษย์บาปเฉกฉาบคราม	เกลอะพักตร์ แล้วรา
ขอโทษโปรดอภัยข้า	แต่ข้างเดียวไฉนพระเอย

Oh Thou, who Man of baser Earth didst make,
And who with Eden didst devise the Snake;
For all the Sin wherewith the Face of Man
Is blacken'd, Man's Forgiveness give—and take!

ในคัมภีร์ไบเบิลมีว่า พระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างมนุษย์แรกเริ่มคนหนึ่ง เป็นผู้ชาย ชื่อ อาดัม ต่อมาพระผู้เป็นเจ้าคิ่งซึ่งไครงอาดัมออกมาอันหนึ่ง แล่นิมิตขึ้นเป็นมนุษย์เพศตรงข้าม ให้ชื่อว่า ฮีวา เพื่อให้อยู่เป็นเพื่อนกัน ให้อยู่ในสวนสวรรค์ ซึ่งอุดมด้วยไม้ผลนานาประการ แต่มีอยู่ต้นหนึ่งเป็นไม้วิเศษซึ่งพระผู้เป็นเจ้าห้ามอาดัมและฮีวาไม่ให้เก็บผลกิน แต่ว่ามีงูตัวหนึ่ง ซึ่งสมมุติเป็นตัวมาร มาเกลี้ยกล่อมชักชวนอยู่ทุกวัน ในที่สุดฮีวาทนไม่ได้ ก็เอาผลไม้ต้นนั้นมากิน และชวนอาดัมให้กินด้วย นับว่าเป็นบาปครั้งแรกของมนุษย์ และเป็นบาปที่สืบเนื่องมาจนบัดนี้ พระผู้เป็นเจ้ารู้ว่า ทั้งสองคนไม่เชื่อคำห้ามของพระองค์ ก็ขับทั้งสองคน ออกจากสวนสวรรค์ ทั้งสองคนก็มาตั้งรกรากอยู่ในโลก และสืบเชื้อสายมนุษย์มาจนทุกวันนี้

โคลงข้างต้นมีเรื่องเกี่ยวข้องกับนิทานในคัมภีร์ไบเบิล แต่โอบาร์ ออกจะกล่าวโทษพระผู้เป็นเจ้าว่าเมื่อสร้างคนขึ้นแล้ว เหตุใดจึงสร้างงูคือความบาปขึ้นด้วย มนุษย์เราเต็มไปด้วยบาป จนหน้าตาคล้ายเช่นนั้นแล้ว มนุษย์ก็ควรจะให้และรับอภัยแก่กัน

15 03

1801/1802

รุไบยัต

อะไรมีพอที่ใช้	เฉลิมสุข ไฉนรา
นำจ่ายก่อนกายชุก	ชอกได้
ธาตุดินก็ดินบุค	ดินเบียด ดินนา
ดินตมดินคืนไร่	ชีพชนดินสูญ

Ah, make the most of what we yet may spend,
Before we too into the dust descend ;
Dust into Dust, and under Dust, to lie,
Sans Wine, Sans Song, Sans Singer and Sans End !

ทั้งโคลงภาษาอังกฤษและภาษาไทย ออกจะเข้าใจยาก เพราะ
โอมาร์ และในกรมพระนราฯ ได้เขียนในลักษณะที่อัดความไว้ คนอ่าน
ต้อง “ แก่ ” จึงจะแลเห็นความ ภาพย์รุไบยัต เป็นภาพย์โลกีย์ที่ฐุธรรมิก
คือ เป็นข้อคิดเกี่ยวกับชีวิตอย่างที่เราเป็นอยู่ ไม่ใช่เป็นโลกุตระ ซึ่ง
เป็นธรรมสูงสุด

ในบทนี้โอมาร์ก็ว่า เมื่อยังมีชีวิตอยู่ จะพอลากความสุขได้อย่างไร
ก็หาเสีย ก่อนที่ร่างกายเราจะแตกสลายกลายเป็นธุลี เมื่อตอนที่เราแยก
ธาตุกลายเป็นขี้เถ้ากลับลงไปกองอยู่ใต้ดิน มันก็สิ้นสุดกัน จะหาความ-
สุขอะไรกันอีกไม่ได้

รวมความก็ว่า อย่างว่าชีวิต นึกเห็นแต่ความทุกข์ จงนึกแต่
แง่ความสุขสบายไว้ดีกว่า เพราะชีวิตคนเราในไม่ช้า ก็กลายเป็นขี้เถ้า
ขี้ผงไป ไม่จริงขี้ขี้ยอะไร

ภาพที่เขียนประกอบนี้ ก็มีลักษณะเป็นปริศนาให้คิด นาฬิกาทราย
ก็ดี ตะเกียงก็ดี หมายถึงความสูญสิ้นสลายไป ชีวิตของเราเหมือน
หนังสือ ที่ล้นบุญแจ ใครเป็นคนเขียนชีวิตเรา เราไม่รู้ เมื่อฉะนั้นแล้ว
เหตุใดจึงไม่แสวงหาความเพลิดเพลินให้แก่ชีวิตเล่า (ที่จริงโอมาร์ ก็
สอนให้ละกิเลสต่างๆ นั้นเอง คือ อย่างว่าไปใครช มัวโลก มัวอิจฉา สิ่ง
เหล่านี้เป็นเครื่องบั่นทอนความสุขทั้งสิ้น)

รูไบยาต

ดากระดานหมากรุกเก่า	คืนวัน วนนา
หมากมนุษย์ชุดพนักนั้น	แข่งกัน
นี่โน่นอย่างโผนผัน	รุกฆาต โขมงแฮ
ต่างขณะต่างแพ้พัน	ต่างตั้งกินใจ

Tis all a Chequer-board of Nights and Days
Where all Destiny with Men for Pieces plays
Hither and thither moves, and mates, and slays,
And one by one back in the Closet lays.

วันคืนเปรียบเหมือนตาหมากรุก และชาตากรรมจับเอาคนมาเดิน
ไปตามตาหมากรุกนั้น เดินถอยบ้างรุกบ้าง ให้ถูกเขากินบ้าง ให้กินเขา
บ้าง แต่แล้วในที่สุดทั้งสองฝ่าย ก็ถูกเก็บไปที่ละตัวลงตัวออกไปกอง
อยู่นอกกระดาน

ชีวิตคนเหมือนหมากรุก โอมาร์ เปรียบไว้เข้าที่เหมือนกัน ถ้า
เรามองถอยหลังดูชีวิตของเรา ก็จะเห็นว่ามีการรุกถอย บางทีก็เคย
ถูกรุกฆาตเล่มเอาเข้าเหยไปทีเดียว บางทีกลับตั้งตัวได้ เล่นเอาฝ่าย
หนึ่งเหยไปเหมือนกัน แต่อะไรที่ควบคุมการเดินหมากรุกในชีวิตของเรา
โอมาร์ว่า คือเจ้าโชคชะตาตนเอง ถ้าเป็นดังนี้ ชีวิตของเราก็เป็นไปตาม
พรหมลิขิต นึกเสียได้ดังนี้ ก็ดีเหมือนกัน จะได้ไม่ต้องเสียอกเสียใจ
มากมายในเมื่อเราประสบเคราะห์กรรม กตนั้น แม้มืดไปดูจะเป็นจริง แต่
ว่ามันไม่สู้จะเข้ากับสมัยปัจจุบัน ที่เราจะต้องบังคับโชคชะตาแห่งชีวิต
ของเราเอง

ภาพที่ท่านเห็นนี่ เป็นมือแห่งโชคชะตา ที่จับมนุษย์วางลงในตา
หมากรุก จะถูกเขากินหรือกินเขา ก็แล้วแต่เมื่ออันเรื่องฤทธานันจะ
บันดาล อย่างไรก็ดี สิ่งที่คุณจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็คือ เมื่อได้สู้รบตบมือกับ
ชีวิตสักหนึ่งแล้ว เราก็จะถูกกวาดไปจากกระดานหมากรุก คือ เวทีโลก
เหมือนกันหมดทุกคน

W. H. W. 1905

รุไบยัต

เด็วไฮโซหนึ่งเอื้อน	เอ๋ยเฉลย
โถมพื้นดินเคย	ขุดบั้น
แสนข้งข้างบั้นเอื้อ	บั้นพี แล้วพ้อ
ไฉนกลับยุบยับกัน	พีเกินเป็นดินอีกรา

Then said another— “Surely not in vain
My substance from common Earth was ta'en,
That He who subtly wrought me into shape
Should stamp me back to common Earth again.”

ข้างบั้นหม้อเอาดินมาบั้นเป็นหม้อ เป็นภาชนะบรรจุสิ่งของ แต่ว่า
ข้างบั้นนั้น บางทีหม้อหม้อที่บั้นแตกกระจายกลายเป็นดินดังเดิม ก็
เหมือนพระเจ้าที่บั้นเราขึ้นมาเป็นมนุษย์ แล้วท่านก็ทำลายเรากลับกลายเป็น
เป็นดินดังเดิม

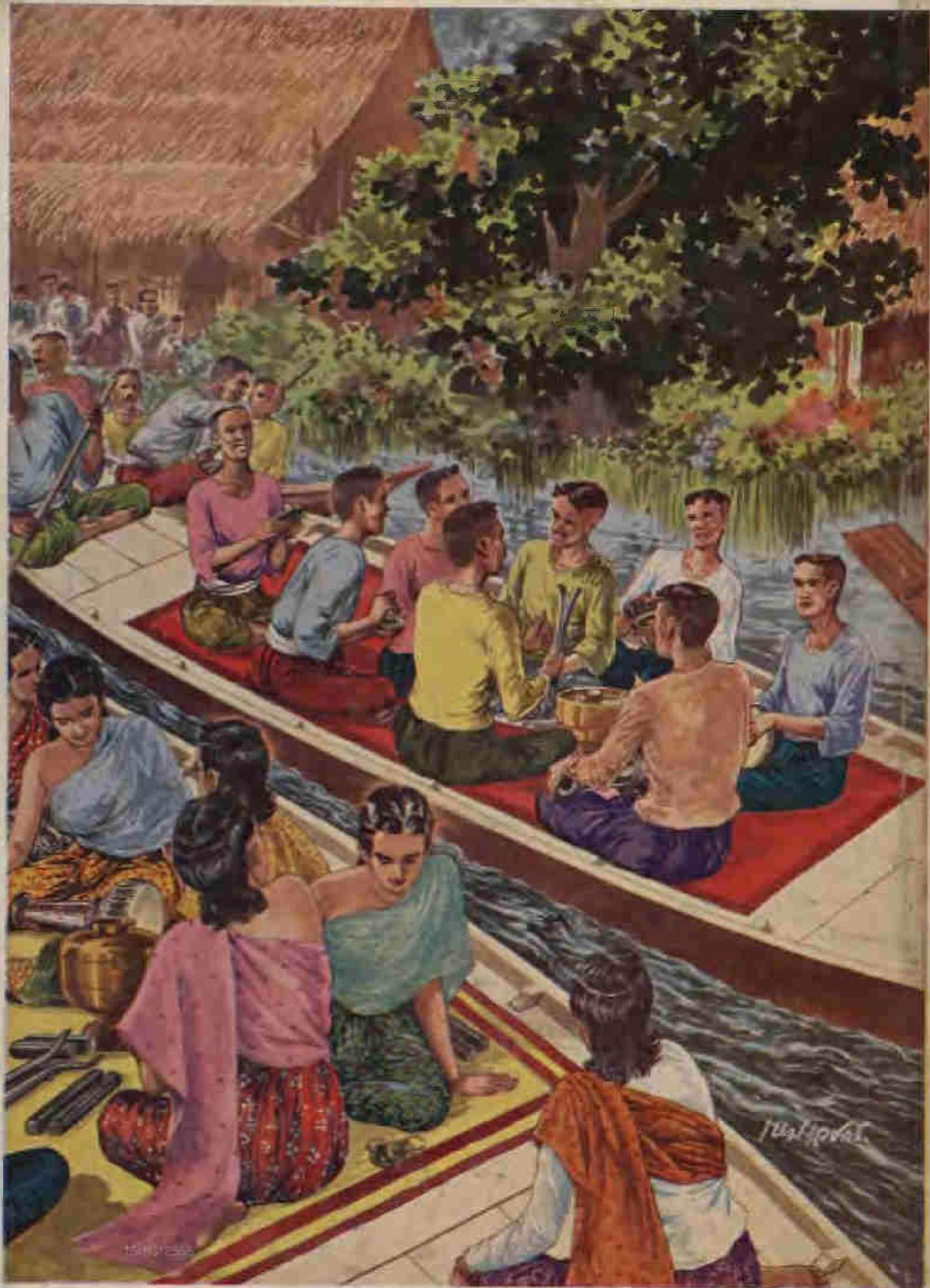
นี่เป็นคำเปรียบเทียบที่ลึกซึ้งอยู่สักหน่อย แต่ที่จริงก็ไม่พ้นหลัก
พุทธศาสนา ทว่า อนัตตา คือว่าธาตุที่ประชุมขึ้นในตัวเรา เรา
ยึดเอาเป็นของเราหาได้ไม่ เนื้อหนังมังสาของเรา ในที่สุดก็จะกลับคืน
เข้าสู่ธาตุต่าง ๆ เราไม่อาจที่จะยึดรูปร่างของเราไว้ให้คงทนได้

ภาพที่ท่านเห็นนั้น เป็นกมมีปีกเหน็บเคี้ยว สมมุติเอาว่าเป็นกาล
เวลา ที่คอยผลาญสังขารของคนที่สลายไป

คติของโอมาร์บั้นนี้ เตือนเราให้แลเห็นความจริงของชีวิตว่า เรา
ก่อเกิดขึ้นจากธาตุทั้งหลาย แต่ในไม่ช้า ร่างกายของเราก็จะแตกสลาย
กลับกลายเป็นสู่สภาพเดิม เมื่อเป็นดังนี้ ฉันทิมนุญจะยึดมั่นอยู่กับชีวิต
ที่ไม่มีแก่นสาร

การสอนเช่นนั้น แม้จะมีความจริง แต่ใครเล่าจะตัดความเป็นห่วง
เป็นกังวลในชีวิตให้ขาดได้ เราต่างก็ตะเกียกตะกายหาสิ่งต่าง ๆ มา
สะสมและสุขไว้บนร่างอันหาความยั่งยืนไม่ได้ ด้วยกันทั้งนั้น

ว่าด้วยรุไบยัต อันเป็นกตชีวิตของ โอมาร์ คัยยาม ปราชญ์
เปอร์เซีย ก็ยุติลงด้วยประการฉะนี้

ภาพชุดประวัติศาสตร์ ซึ่งมีจำหน่ายแล้ว